

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİCİLİĞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI)
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE
YAŞANILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hazırlayan
Nimet Altinkurt

İZMİR-2008

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİCİLİĞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI)
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE
YAŞANILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Hazırlayan
Nimet Altınkurt

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Yaşar Yavuz

İZMİR-2008

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Rehabilitasyon Merkezlerinde Yaşanılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmamın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım yapıtların kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara gönderme yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

28/05/2008

Nimet ALTINKURT

ÖNSÖZ

Özürü bireylere götürülen eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde son yıllarda hem özel hem de resmi özel eğitim kurumlarının açılmasında ve bu merkezlerde uygulanan eğitim ve rehabilitasyon programlarında önemli bir artış olmuştur. Öyle ki son birkaç yıl içerisinde neredeyse her mahallenin bir iki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi olmuştur. Ancak, bu gelişmeler olurken bu kurumlar hakkında ciddi eleştiriler de yapılmaya başlanmıştır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yaşadıkları sorunlar araştırılırken kurumun etkileşim içinde olduğu tüm taraflar dikkate alınarak eğitim işgörenleri, öğrenciler, aileler ve bakanlıkla ilişkiler incelenmiş, işletme ve bütçe, eğitim programları ile ilgili sıkıntı olup olmadığı değerlendirilmiştir.

Araştırmanın başlangıcından bitimine kadar geçen süre içerisinde yardımlarına başvurduğum pek çok kişi ve kurum olmuştur. Bu kişileri burada anmaktan mutlu olacağım.

Öncelikle görüşme önerimi kabul eden ve görüşme için zaman ayırıp sorularımı içtenlikle yanıtlayan kurum yöneticilerine teşekkür ederim.

Araştırmanın her aşamasında görüşlerine başvurduğum, görüşme formlarının oluşturulmasında destek aldığım Doç. Dr. Yasemin Kepenekçi'ye teşekkür ederim. özel eğitim alanında hiçbir kaynağını benden esirgemeyen Şehnaz Özçam'a ve diğer özel eğitim öğretmeni arkadaşlarıma teşekkür ederim. Araştırmamı yaparken benden hiçbir desteği esirgemeyen, sevgisiyle hep yanımda olan eşim Yalçın'a, ömürleri boyunca öğrenci bir anneye dayanmak zorunda kalan oğullarım Onur ve Umut'a ve her zaman yanımda olan tüm aileme teşekkür ederim.

Tüm yüksek lisans eğitimim boyunca hem fikirleriyle, hem de yol göstermesiyle beni hep destekleyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yaşar Yavuz'a çok teşekkür ederim.

Buca, Haziran 2008

Nimet ALTINKURT

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

YEMİN METNİ.....	iv
TUTANAK.....	v
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ	
TEZ VERİ FORMU.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiv

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi.....	2
Alt Problemler.....	2
Araştırmanın Amacı.....	2
Araştırmanın Önemi.....	3
Sayıtlılar.....	4
Sınırlılıklar.....	4
Tanımlar.....	4
Kısaltmalar.....	5

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	6
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon.....	6
Özel Eğitim.....	6
Özel Eğitimin Amaçları.....	7
Özel Eğitimin İlkeleri.....	7
Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Sınıflandırılması.....	8
Rehabilitasyon.....	12

Özel Eğitim ve Rehabilitasyonun Önemi.....	12
Özel Eğitim ve Rehabilitasyonun Tarihsel Gelişimi.....	15
Dünyadaki Tarihsel Gelişimi.....	16
Türkiye’deki Tarihsel Gelişimi.....	18
Özel Eğitimin Yasal Dayanakları.....	26
Uluslararası Mevzuatta Özürlü Çocukların Hakları.....	26
Ulusal Mevzuatta Özürlü Çocukların Hakları.....	29
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Yasal Dayanakları.....	30
Okul Yönetimi.....	38
Eğitim İşgörenleri Hizmetlerinin Yönetimi.....	38
Öğrenci Hizmetlerinin Yönetimi.....	39
Eğitim ve Öğretim ile İlgili Hizmetlerin Yönetimi.....	39
Okul İşletmesinin Yönetimi.....	39
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Yönetimi.....	40
İlgili yayın ve araştırmalar.....	40

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	46
Araştırma Modeli.....	46
Çalışma Grubu.....	46
Veri Toplama Aracı.....	49
Veri Toplama Aracının Uygulanması.....	49
Verilerin Çözümlemesi.....	49

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM.....	51
Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	51
İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	63
Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	68
Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	76
Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	82

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	89
---	----

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	98
Sonuçlar.....	98
Tartışma.....	100
Öneriler.....	109
Uygulayıcılara Öneriler.....	109
Araştırmacılara Öneriler.....	111
KAYNAKÇA.....	112
EKLER.....	116

Ek 1. Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Yaşanılan Sorunları

Ve Bu Sorunların Çözümüne Yönelik Önerileri Saptamaya Yönelik

Görüşme Formu 116

Ek 2. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçinde Kalan Özel Eğitim ve

Rehabilitasyon Merkezlerinin Listesi..... 123

ÇİZELGELER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Çizelge 1. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	46
Çizelge 2. Örneklem Grubuna Giren Yöneticilerin Kurumlardaki Görev Dağılımları	47
Çizelge 3. Örneklem Grubunun Yaşlarına Göre Dağılımları	47
Çizelge 4. Yöneticilerin Mesleki Kıdem Sürelerine Göre Dağılımı	48
Çizelge 5. Yöneticilerin Yöneticilikteki Kıdem Sürelerinin Dağılımı	48
Çizelge 6. Yöneticilerin Özel Eğitim Kurumundaki Kıdem Sürelerinin Dağılımı	48
Çizelge 7. İşgörenlerin Hizmetleriyle İlgili Yöneticilerin Verdikleri Cevapların Dağılımları	52
Çizelge 8. Kurum Yöneticilerinin Branş Bazında Bulma Ya Da Seçme Konusunda Zorlandıkları İşgörenlerin Dağılımları	53
Çizelge 9. Yöneticilerin Öğrenci Hizmetleri İle İlgili Sorun Yaşanması İle İlgili Cevap Dağılımları.....	64
Çizelge 10. Eğitim Öğretim Hizmetleri İle İlgili Sorun Yaşanmasına Dair Verilen Cevapların Dağılımları	69
Çizelge 11. Yöneticilerin Kurumun İşletme Ve Bütçesinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Verdikleri Cevapların Dağılımları	77
Çizelge 12. Yöneticilerin Okul Çevre İlişkileri Konusunda Verdikleri Cevapların Dağılımları	83
Çizelge 13. Yöneticilerin Bakanlıkla İlişkiler Konusunda Verdikleri Cevapların Dağılımları	90

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında yaşanan sorunları ortaya koymak ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmektir. Araştırmanın örneklemini Kocaeli ili sınırları içinde kalan İzmit Merkez, Gebze, Derince, Gölcük, körfez ve Karamürsel ilçelerinde bulunan toplam 36 Özel Eğitim ve rehabilitasyon merkezinde tesadüfi örneklem metoduyla seçilmiş 20 kurum oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan ve araştırmaya katılmaya istekli toplam 20 okul yöneticisi (müdür ya da müdür yardımcısı) ile görüşme yapılmıştır.

Araştırmada nitel veri toplanmıştır. Nitel veri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlardan bazıları aşağıda özetlenmiştir:

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri bazı branşlarda, özellikle fizyoterapist ve özel eğitim öğretmeni bulmakta oldukça zorlanmaktadırlar.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticilerine göre bu kurumlarda çalışan farklı branşların özel eğitime alan bilgilerini yansıtma gerektirmektedir. Ancak engelli çocuklara hizmet vermek amacıyla açılan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde istihdam edilen personel genelde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimleri, rehabilitasyonları hakkında yeterli bilgi ve formasyona sahip değildir.

Kurum yöneticilerine göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kuruma öğrenci bulma sorunu yaşanmaktadır.

Kurum yöneticilerine göre finansman kaynaklarında sorun yaşanmaktadır. Kurumların tek finans kaynağını oluşturan eğitim ücretlerinin devlet tarafında geç ödenmesi ciddi sorun yaratmaktadır.

Kurum yöneticilerine göre kurum giderleriyle ilgili çok büyük sorunlar yaşanmaktadır. Kurumlar, verdikleri eğitim hizmetlerinin ücretlerini devletten gecikmeli almaktadırlar.

Kurum yöneticilerine göre kurum aile ilişkileri en önemli sorunlarından biridir. Kurumların eğitsel bakış açısını göz ardı edip, ticari kaygılarla yaptıkları uygulamalar ve bazı ailelerin eğitimsizlikleri, çocuklarına verilen eğitimden çok kurumdan sağlayacakları küçük çıkarların hesabıyla hareket etmeleri kurum aile ilişkilerinde sıklıkla sorunların yaşanmasına neden olmaktadır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine göre son yıllarda kurum sayısının fazlaca artmasıyla oluşan rekabet ortamı kurumların birbirleriyle sıklıkla sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Öğrenci ve uzman personel transferlerinde yaşanan etik olmayan uygulamalar, kurumların birbirleriyle olan iletişimlerini koparmaktadır. Kurumların birbirleriyle olan iletişim eksiklikleri işbirliği sağlayamamalarına sebep olmaktadır.

Kurum yöneticilerine göre Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri RAM'la olan ilişkilerinde personelin nitelik ve nicelik açısından yetersizliği konusunda sorun yaşamaktadır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine göre kurumların denetimleri konusunda pek çok eksiklik yaşanmaktadır. Kurumlar yeterince ve etkili denetlenmemektedirler. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde verilen cezaların da caydırıcılığı yoktur.

ABSTRACT

The aim of this research is to set light on the problems faced in the special education and rehabilitation institutions and put forward suggestions for solution to such problems. The sample of this research is 20 school managers (principals or assistant principals) working at the special education and rehabilitation center and willing to take part in the study which are selected randomly among the 36 Special Education and Rehabilitation Centers located in İzmit City Center, Gebze, Derince, Gölcük, Körfez and Karamürsel counties which are within the authority border of Kocaeli.

Qualitative data was gathered during the study. A semi structured interview form was prepared in order to gather qualitative data.

Some of the results derived from the study are summarized below:

The special education and rehabilitation centers are having a hard time in finding teachers in some fields, particularly the special physiotherapist and special education teachers.

According to the managers of the special education and rehabilitation centers, the members of different fields working at such institutions should reflect their specialist knowledge upon the special education. However, the employees hired for special education and rehabilitation centers for the handicapped children, in general, lack sufficient knowledge and formation regarding the education and rehabilitation of the individuals in need of special education.

According to the managers of the institutions, it is hard to find students for the institutions.

According to the managers of the institutions, problems are faced in the financing resources. Delay in payment of the education fees, the only finance resources of the institutions, by the State cause serious problems. The inconsistencies as to in which cases payment will be made due to frequent changes in the

regulations, the student circulation among the institutions make the institutions have problems related to finance.

The managers of the institutions believe that there are gigantic problems related to the expenses of the institutions. The institutions have to put up with delay in collection of the wages for the education given from the State.

According to the managers of the institutions, relations between the institution and the families are one of the greatest problems. Failure on the side of families to come to terms with the condition of their children, the parents' high expectations or lack of hope from the education of their children are caused by their lack of information about the special education, therefore, the parents encounter problems with the institutions.

The competitive environment caused by the recent increase in the number of the institutions gives way to problems encountered between the institutions. Some unethical applications at student and personnel transfer cut off the communication between the institutions. Lack of communication between the institutions causes hardships in their cooperation.

The special education and rehabilitation centers have problematic relations with RAM due to incompetence of the personnel in qualitative and quantitative terms.

According to the managers of the special education and rehabilitation centers, there are huge deficiencies about the auditing of the institutions. The institutions are not audited adequately and effectively. The penalties imposed upon the special education and rehabilitation centers during the audits are far from being deterrent.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın temelini oluşturan problem durumu başlığı altında; problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler verilmekte, problemin değişkenleri, amacı, önemi, sayıtlıları, sınırlılıkları, tanımlar ve kısaltmalar yer almaktadır.

Problem Durumu

Eğitim, her birey için kendi potansiyeli ve gereksinimi doğrultusunda vazgeçilemez bir haktır. Her biri farklı yeterliliklere sahip olan bireylerin ihtiyaç duydukları alanlarda eğitilmeleri eğitimde fırsat eşitliği ilkesine göre de bir zorunluluktur. Bireyler eğitim haklarını genel eğitim süreci içinde kullanırken bazı bireylerin özel gereksinimleri nedeniyle bu genel eğitim sürecinden uyarlamalar yapılmaksızın yararlanması mümkün olmamaktadır (Ersoy ve Avcı, 2000: 7).

Beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal çocukların gelişim özelliklerinden ayrılan özel gereksinimi olan çocukların eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri bu çocukların dünyaya uyum sağlamalarında ve onun bir parçası olabilmelerinde büyük önem taşımaktadır.

Türkiye’de özel gereksinimi olan bireylerin gerçek sayısı bilinmemekle birlikte, sağlanan eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri son derece sınırlıdır. Bu sonuç, özel gereksinimli bireylerin, gereksinimlerine uygun eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinin devlet sektörü dışında özel ve tüzel kişiliği olan kurumlarca sağlanmasını gerekli kılmaktadır (Akçamete ve Kaner, 1999:1). Devlet, sayıları son yıllarda hızla artan özel özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılış koşulları, hizmetlerin sunumu, denetim, ücret, vergi, personel özellikleri, niteliği ve yetiştirilmeleri, eğitim ve tedavi yardımları gibi konularda bazı düzenlemeler yapmış olmasına rağmen işleyişte pek çok sorun ve güçlüklerin olduğu gözlenmektedir.

Bu araştırmada özel gereksinimi olan bireylere hizmet veren özel özel eğitim ve rehabilitasyon kurum ve kuruluşlarında yaşanan sorunları belirlemek, çözüm

önerileri oluşturmak amacıyla bu kurumlarda görev yapan yöneticilerin görüşleri ele alınmıştır.

Problem Cümlesi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin bu merkezlerde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne yönelik görüşleri nedir?

Alt Problemler

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin;

1- Merkezlerinde eğitim işgörenleri hizmetlerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

2- Merkezlerinde öğrenci hizmetlerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

3- Merkezlerinde öğretim sürecinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

4- Merkezlerinde bütçe ve işletme ile ilgili hizmetlerde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

5- Merkezlerinde okul-çevre ilişkilerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

6- Merkezlerinin bakanlıkla ilişkilerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Özrürlü bireylere götürülen eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde son yıllarda hem resmi hem de özel özel eğitim kurumlarının açılmasında ve bu merkezlerde uygulanan eğitim ve rehabilitasyon programlarında önemli bir artış olmuştur. Ancak, bu kurumların sayılanın artmasına karşın niteliklerindeki gelişmelerde ciddi yetersizlikler göze çarpmaktadır.

Bu araştırmanın amacı; özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin (müdür ya da müdür yardımcısı) bu merkezlerde görev alanları içinde yer alan eğitim işgörenlerinin yönetimi, öğrenci hizmetlerinin yönetimi, öğretim sürecinin yönetimi,

merkezin bütçesi ve işletmesinin yönetimi ve merkez-çevre ilişkilerinin yönetimi boyutlarında karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların çözümüne yönelik önerilerinin ortaya konulmasıdır. Bu araştırma sonucunda elde edilecek bulgular ile bu kurumların niteliklerinin artırılmasına ve alana katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Çağdaş ve uygar yaşamın gelişmesindeki en önemli olgu eğitimidir. Eğitim seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin etkisi altında kişisel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreç olarak yeni kuşaklara, geçmiş nesillerin kültürel mirasını bilgi ve deneyimlerini düzenli bir şekilde aktarma işidir (Öztürk, 2001: 2). Eğitim, toplumun yaratıcı gücünü ve verimini arttıran, bireye yeteneklerini geliştirme olanağı veren, sosyal adalet, fırsat ve olanak eşitliği ilkelerini gerçekleştirmede en etkili araçtır (Adem, 1995: 3). Eğitime önem vermek, insana önem vermektir. İnsan en gelişmiş toplumsal bir varlıktır. O, birlikte ve bir arada yaşamının sırrına erişebilmiş, birlikte yaşamayı öğrenebilmiş, bu yolla sürekli değişme ve gelişmeyi yakalayabilmiş üstün bir varlıktır. Onun daima üstün olmasının sırrını da eğitime vermiş olduğu önemle açıklamak olanaklıdır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 26. maddesinde "Herkesin eğitim hakkı vardır" ifadesiyle tüm bireylerin kendi kişiliği geliştirme yönünde eğitim almaları gerektiği vurgulanmıştır. Böylece özel eğitime gereksinimi olan bireylerin, normal gelişim özelliği gösteren bireylerle eşit eğitim ve yaşam fırsatlarından yararlanmaları için yasal, idari ve eğitsel düzenlemeler oluşturulmaya çalışılmıştır. Özel gereksinimli bireylerin erken bebeklik döneminden başlayarak okul öncesi eğitimlerine, ilköğretim, mesleki eğitim, lise ve üniversite eğitimlerine ilişkin gerekli düzenlemeler oluşturulmaya çalışılmıştır.

Her şeyin hızla değiştiği dünyamızda eğitim hizmetlerinin kalitesinin artırılması büyük önem taşımaktadır. Özel eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi de eğitim sisteminin bir parçası olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin, özel eğitimin amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmeleri ile mümkün olabilecektir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin kuruluş amaçlarına uygun olarak verdikleri hizmetlerin daha etkin, düzenli ve verimli yürütülebilmesi için bu kurumların hangi

sorunlarla karşılaştıklarının bilinmesi, bu sorunların çözümüne yönelik önerilerinin oluşturulmasına ve uygulanmasına bağlıdır.

Başaran (1993: 29) eğitim örgütlerinin işleyişleri boyunca küçük büyük pek çok sorunla karşılaştıklarını, bu sorunlar çözülmeden de örgütün amaçlarına planlanan düzeyde ulaşamayacağını vurgulamıştır. Yaşanılan sorunlar örgütün amaçlarını gerçekleştirmesini durduran, yavaşlatan, saptıran engeldir. Yönetim süreci sorun çözme sürecidir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorunların tespitinde öncelikle bu kurumların yöneticilerinin görüşleri büyük bir önem taşımaktadır. Bu araştırmanın daha önce bu konuda araştırma yapılmamış olması ve geliştirilecek önerilerle alana önemli bir katkı sağlaması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Sayıtlar

- 1- Örneklem grubu evreni temsil edebilecek sayı ve niteliktedir.
- 2- Görüşme yapılan yöneticiler soruları içtenlikle yanıtlamış ve yanıtlarında var olan durumu olduğu gibi yansıtmışlardır.

Sınırlılıklar

1-Bu araştırma Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri konusunda yalnızca bu kurumlarda görev yapan yöneticilerin görüşleri ile sınırlıdır.

2-Bu araştırma Kocaeli İli içerisinde yer alan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bireysel gelişim raporu: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine ilişkin değerlendirme sonucunu gösteren raporu,

Genel Müdürlük: Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

Özel eğitim okul ve kurumları: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylere hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemlerin uygulandığı, Bakanlığa bağlı her tür ve kademedeki yatılı ve gündüzlü resmî ve özel okul ve kurumlar.

Özel eğitim: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim.

Özel eğitime ihtiyacı olan birey: Çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey.

Tanımlama: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile yeterli ve yetersiz yönlerinin, bireysel özelliklerinin ve ilgilerinin belirlenmesi amacıyla tıbbî, psiko-sosyal ve eğitim alanlarında yapılan değerlendirme süreci.

Usta öğretici: Ustalık yeterliğini kazanmış; öğrencilerin/kursiyerlerin kurum, okul ve iş yerindeki eğitiminden sorumlu, mesleki eğitim tekniklerini bilen ve uygulayan, usta öğreticilik belgesine sahip kişi.

Kısaltmalar

BEP: Bireyselleştirilmiş eğitim programını,

RAM: Rehberlik Araştırma Merkezini,

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili teorik çerçeve ile ilgili yayın ve araştırmalara yer verilecektir.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon

Özel Eğitim

Bireyler birbirinden farklı ve benzer özelliklere sahip olup, benzerliklerini ve farklılıklarını dikkate alan, gelişmekte ve değişmekte olan dünyaya ayak uydurmalarını sağlayacak bir eğitim sürecine gereksinim duymaktadır.

Çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitimsel yeterlilikleri açısından yaşlılarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitime "özel eğitim" denir (Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı, 2006).

Özsoy, Özyürek ve Eripek (1998:6) beden, zihin, duygusal ve sosyal gelişim özellikleri yönünden normal çocukların gelişim özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim işlerini kapsayan çalışmalarını "özel eğitim" olarak tanımlamaktadırlar.

Özel eğitim, 30 Mayıs 1997 tarihli Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de şu şekilde tanımlanmıştır:"Özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdüren eğitim"dir (KHK/573 1997).

Kırcaali-İftar (1998: 3) özel eğitimi, ortalama öğrenci özelliklerinden önemli ölçüde farklılaşan öğrencilere sağlanan, bireysel olarak planmış ve bireyin bağımsız

yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen eğitim hizmetlerinin bütünü olarak tanımlamıştır.

Özel gereksinimi olan bireylerin, mümkün olan en erken dönemde, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarda, uygun yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak desteklenmesi ver olan kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu bireylerin toplumca kendilerinden beklenen rol ve sorumlulukları ile gelişimsel görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine en uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlıdır.

Özel Eğitimin Amaçları

26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde özel eğitim; Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin; Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini, kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

Özel Eğitimin İlkeleri

573 sayılı K.H.K 'de özel eğitimin ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır;

- Özel eğitim gerektiren tüm bireyler; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetinden yararlandırılır.
- Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.
- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

- Özel eğitim gerektiren bireylerin, eğitsel performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak yetersizliği olmayan akranları ile eğitimlerine öncelik verilir.
- Özel eğitim gerektiren bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için her türlü rehabilitasyonlarını sağlayacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- Özel eğitim gerektiren bireyler için bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.
- Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılmaları ve eğitimleri sağlanır.
- Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, özel eğitim gerektiren bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde çalışılır.
- Özel eğitim hizmetleri, özel eğitim gerektiren bireylerin toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Sınıflandırılması

Her bireyin yetersizliği kendine özgü olmasına karşın, tanınması, ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitimlerinde daha uygun düzenleme ve planlamaya yol gösterici olması için ortak özellikleri ve eğitim ihtiyaçlarına göre sınıflandırma yapılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı,2006:12).

1. Zihinsel Öğrenme yetersizliği olan Bireyler
2. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler
3. Görme Yetersizliği Olan Bireyler
4. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler
5. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olan Bireyler
6. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler
7. Duygusal, Davranışsal ve Sosyal Uyum Güçlüğü Olan Bireyler

8. Otistik Özellikler Gösteren Bireyler
9. Üstün Zeka ve Üstün Yeteneği Olan Bireyler
10. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Gösteren Bireyler

Özel eğitime muhtaç bireylerin sınıflandırılmasında uzmanların görüşlerine göre bazı farklılıklar vardır. Kırcaali-İftar'ın (1998: 3) yaptığı sınıflamaya göre

1. Görme Engelliler
2. İşitme Engelliler
3. Bedensel (Ortopedik) Engelliler
4. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olanlar
5. Öğrenme Güçlüğü Olanlar
6. Süreğen Hastalığı Olanlar ve Hastanede Yatan Çocuklar
7. Üstün veya Özel Yetenekliler
8. Üstün Zekalı ve Üstün Yeteneği Olanlar şeklindedir.

Aşağıda bu engel gruplarının eğitim olanaklarıyla ilgili kısa bilgiler verilmiştir (http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/OECD/OECD_onrapor_TRMart06.pdf).

1. Görme Engelliler

Özel eğitim okullarında, görme engellilere ve az görenlere; okul öncesi ve ilköğretim düzeyinde eğitim hizmetleri sunulmaktadır. İlköğretim düzeyindeki görme engelliler okullarının tümü yatılıdır, gündüzlü devam imkânı da sağlanmaktadır. Kaynaştırma ve özel eğitim sınıfı uygulamaları da vardır. İlköğretimlerini tamamlayan görme engelliler üst öğrenimlerini normal okullarda sürdürmektedirler.

2. İşitme Engelliler

Özel eğitim okullarında işitme engellilere okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde yatılı ve gündüzlü hizmet verilmektedir. Orta öğretimlerini normal okullarda sürdürmeleri esas alınmakla birlikte meslek liselerine sınavsız

yerleştirilmeleri sağlanmış ve İşitme Engelliler Meslek Liseleri açılmıştır. İşitme engelli öğrenciler kaynaştırma uygulamalarıyla da eğitim-öğretimlerini sürdürmektedirler.

3. Ortopedik (Fiziksel) Engelliler

Özel eğitim okullarında ortopedik engellilere okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde eğitim hizmetleri tıbbi rehabilitasyon ile iç içe sunulmaktadır. Bu engel grubu için açılan meslek liselerinde halen kız öğrenciler "dekoratif el sanatlar", erkek öğrenciler "cilt ve serigrafi", kız ve erkek öğrenciler "muhasabe" bölümlerine devam etmektedirler.

4. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olanlar

Dil ve konuşma güçlüğü olan çocuklar; özel eğitim önlemleri (rehberlik ve araştırma merkezlerinin öğretmene, kurum idaresine, aileye yönelik çocuğun bireysel ve gelişim özellikleri dikkate alarak sağladığı bilgilendirme toplantıları, eğitim öğretim ortamını bozmadan sınıf-okul ve ev ortamında alınması gereken tedbirler hakkında yönlendirmeler, öğretmenlerinin ve ailelerinin bu konuda hizmetiçi eğitim seminerlerinden yararlandırılmaları gibi alınarak normal okullarda kaynaştırma uygulamalarıyla eğitimlerine devam etmektedirler. Bu öğrencilere rehberlik ve araştırma merkezlerinde uygun terapi hizmetleri de sunulmaktadır.

5. Öğrenme Güçlüğü Olanlar

Öğrenme güçlüğü olanların eğitimleri, özel eğitim okullarında okul öncesi, ilköğretim ve yaygın eğitim düzeyinde gündüzlü olarak sunulmaktadır. Orta düzeyde (eğitilebilir) zihinsel yetersizliği olan ilköğretimlerini normal ilköğretim okulları ile özel eğitim ilköğretim okullarında sürdürmektedirler. Bu öğrencilerin kaynaştırma uygulamaları ile eğitimlerine öncelik verilmektedir. İlköğretimlerini tamamlayan bu öğrenciler temel mesleki becerileri kazandırmaya yönelik meslek derslerinin yanında öğrencilerin düzeyine uygun genel kültür derslerinin de verildiği mesleki eğitim merkezlerine alınmaktadırlar.

Ağır düzeyde (öğretilebilir) zihinsel yetersizliği olan, zorunlu öğrenim çağı içindeki çocukların eğitimi; özbakım ve temel yaşam becerilerinin kazandırılması, işlevsel akademik becerilerin geliştirilmesi ve topluma uyumlarının sağlanması yönelik programlarının uygulandığı eğitim uygulama okullarında sürdürölmektedir.

16 yaşını tamamlamış yetişkin zihinsel engellilerin gelişim ve seviyelerine uygun bir iş ve mesleğin temel becerilerini kazandırmak amacıyla diploma aranmaksızın devam edebilecekleri iş eğitim merkezleri açılmaktadır. İlköğretimlerini tamamlayan öğrenme yetersizliği olan bireylerin temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme gereksinimlerini karşılamak, topluma uyumlarını sağlamak, işe ve mesleğe hazırlamak amacıyla açılan meslekî eğitim merkezlerine devam etmektedirler.

6. Süreğen Hastalığı Olanlar ve Hastanede Yatan Çocuklar

Sürekli bakım ve tedavi gerektiren hastalıkları sebebiyle eğitime devam edemeyen çocuklara, hastaneler bünyesinde açılan okullarda eğitim verilmektedir.

7.Üstün veya Özel Yetenekliler

Okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim çağındaki üstün veya özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak için öğrencileri yaşıtlarından ayırmadan örgün eğitimi dışındaki zamanlarında ilgi, yetenek ve istekleri doğrultusunda eğitim veren bağımsız özel eğitim kurumu olan "Bilim ve Sanat Merkezleri" açılmaktadır.

8. Uyum Güçlüğü Olan Çocuklar

Bu çocuklar özel eğitim önlemleri (rehberlik ve araştırma merkezlerinin öğretmene, kurum idaresine, aileye yönelik çocuğun bireysel ve gelişim özelliklerini dikkate olarak sağladığı bilgilendirme toplantıları, eğitim-öğretim ortamını bozmadan sınıf-

okul ve ev ortamında alınması gereken tedbirler hakkında yönlendirmeler gibi) alınarak normal okullarda kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam etmektedirler. Otistik çocukların eğitiminde eğitim modellerini geliştirmek ve uygun görülenleri yaygınlaştırmak için Otistik Çocuklar Eğitim Projesi ve Uygulama Yönergesi 17.12.1999 tarihinde uygulamaya konulmuştur.

Rehabilitasyon

5378 numaralı ve 25868 sayılı Özürlüler Ve Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunda rehabilitasyon doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle oluşan özürlü ortadan kaldırmak veya özürlülüğün etkilerini mümkün olan en az düzeye indirmek, özürlüye yeniden fiziksel, zihinsel, psikolojik, ruhsal, sosyal, meslekî ve ekonomik yararlılık alanlarında başarabileceği en üst düzeyde yetenekler kazandırarak; evinde, işinde ve sosyal yaşamında kendine ve topluma yeterli olabilmesi ve özürlünün toplum ile bütünleşmesi, ayrımcılığa karşı tüm tedbirlerin alınması amacıyla verilen koruyucu, tıbbî, meslekî, eğitsel, rekreasyonel ve psiko-sosyal hizmetler bütünüdür şeklinde tanımlanmıştır. .

Özel Eğitim ve Rehabilitasyonun Önemi

Yüzyıllardan beri toplumda var olan özürlülük sorunu insanlık tarihi kadar eskidir. Deprem, su baskını, heyelân gibi doğal afetler, bina çökmeleri, savaşlar, terör olayları, yangınlar, trafik - deniz - ev - iş kazaları, uyuşturucu madde kullanımı, besin ve kimyasal madde zehirlenmeleri, yaralanmalar, çarpmalar, akraba evlilikleri ve uygarlığın beraberinde getirdiği birçok nedenin özellikle gelişmekte olan ülkelerde özürlülerin sayısını hızla arttırdığı bilinmektedir. Sağlık hizmetlerinin yeterince gelişmemiş olduğu ülkelerde, yukarıda belirtilen nedenlere ek olarak doğum öncesi ve doğumdan kaynaklanan özürlülük de eklendiğinde sorunun önemli boyutlarda olduğu görülmektedir (Aytaç, 2000).

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumları; zihinsel, bedensel, sosyal, ruhsal, duygusal, konuşma, görme ve işitsel gibi engelleri nedeniyle normal yaşamın

gereklerine uyamama durumunda olan bireylerin, fonksiyon kayıplarını gidermek ve toplum içinde kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlayıcı beceriler kazandırmak üzere kurulmuş ve bu doğrultuda hizmet veren kurumlardır.

Milli Eğitim Bakanlığı (Özel Özel Eğitim İlköğretim Okulları ve Özel Özel Eğitim Kursları) veya Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na (Zihinsel, Spastik ve İşitme-Konuşma Özürlüler Rehabilitasyon Merkezleri) bağlı olarak açılmış olan özel özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının nihai amacı engelli bireyi toplum içerisinde kendi kendine yeterli hale getirmek ve böylece onların topluma kazandırılmasını sağlamaktır.

2005 tarihli ve 25883 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Özel Özel Eğitim Kursları Yönetmeliği' ne göre bu kurumların amacı; a) Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak engelli bireylerin; ilgi, istek, yeterlilik ve yetenekleri doğrultusunda, genel ve meslekî eğitim görme haklarını kullanabilmelerini, b) Özel eğitim gerektiren bireylerin öğrenciyi merkez alan bir yaklaşımla hazırlanan programlarla konuşma ve dil gelişim güçlüğü, zihinsel, fiziksel, duyuşal, görşel, sosyal, duyuşal veya davranış problemleri ile temel öz bakım becerilerini, bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamaktır.

Bu kurumlar, özel eğitime ihtiyacı olanlara yönelik yapılan inceleme, tespit ve araştırmalar çerçevesinde elde edilen sonuçlara göre yeni hizmet modelleri geliştirmeyi ve bu alana katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Kurumlara, çeşitli nedenlerle bireysel özellikleri ve eğitim yeterlikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyler kabul edilir. Ağır, orta ve hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olanlar ile öğrenme yetersizliği olanlar; işitme, görme, ortopedik ve sinir sistemlerinin zedelenmesi ile ortaya çıkan yetersizliği olanlar; dil ve konuşma, sosyal ve duyuşal uyum ve özel öğrenme güçlüğü olanlar; birden fazla alanda yetersizliği olanlar; otistik, down veya rett sendromlular; oryantasyon, hiperaktif ve öğrenme güçlüğüne sahip olanlar bu hizmetlerden yararlanabilirler. Dolayısıyla farklı engel grupları bu hizmet açısından yararlanma imkanı ve fırsatı bulabilmektedir (Demirel, 2008).

Bu hizmetler özel olarak ve amaca uygun bir şekilde oluşturulmuş ortamlarda verilmektedir. Bu ortamlar; eğitim programlarının öngördüğü bilgilerin ve davranış kalıplarının öğretildiği, günlük yaşayış faaliyetlerinin ve becerilerinin kazandırıldığı, var olanların geliştirildiği, motor fonksiyonlarının artırıldığı ve uygulamaların yapıldığı mekanlardır. Özel eğitime uygun olarak hazırlanmış bu mekanlarda geliştirilen teknik, yöntem ve materyaller uygulama alanı bulmakta ve böylece bunların geliştirilmesi imkanı doğmaktadır.

Bu mekanlar, engel türlerine göre yapılandırılmakta ve bu alanda eğitim görmüş meslek elemanlarınca yönetilmektedir. Kurumlardaki bireylerin eğitim ve rehabilitasyonu; sosyal hizmet uzmanı, psikolog, psikolojik danışman, fizyoterapist, özel eğitim uzmanı, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanı, konuşma terapisti, el sanatları ve uğraşı terapisti, özel eğitim sınıf öğretmeni gibi meslek elemanlarından oluşan ekip tarafından ekip çalışması ilkelerine uygun olarak yürütülmektedir. Ayrıca doktor ve hemşire gibi sağlık elemanları, üniversitelerden akademisyenler ile çeşitli kurumlarda görev yapan meslek elemanlarının desteği, görüşü ve gerektiğinde gönüllü olarak katkıları alınmaktadır. Yardımcı personel olarak çocuk eğiticisi, sekreter, şoför, teknik eleman ve hizmetli olmak üzere çeşitli personel çalışmaktadır. Bu nedenle bu kurumlar önemli bir istihdam alanı oluşturmaktadır (Demirel, 2008).

Bunların yanı sıra özel eğitim ve rehabilite hizmetlerine ihtiyaç duyan bireylerin eğitim ve öğretimleri sonucu, kendine ve topluma faydalı kişiler olarak yetişebilmeleri ve istihdamları için uygun işyerleri araştıran, engelli istihdamına elverişli iş kolları ile ilgili olarak motive edici, rehberlik ve koordinatörlük hizmetleri veren ve onlara bu konuda gerekli rehberliği yapan özel kurumlar engelli bireylerin de çalışma yaşamına girmesinde pay sahibi olabilmektedir. Diğer yandan özürülere götürülen hizmetlerin kalitesini arttırmak, özürünün topluma tam katılımını sağlamak, sadece özürülü bireyin değil ailesi, yakın çevresi ve toplum için de önemli sorun alanıdır.

Özel kurumlar, özel eğitim ve rehabilitasyonla ilgili olarak hazırlanan yazılı ve görsel materyalleri elde ederek ailelerin ve toplumun bilgilendirilmesinde kullanmaktadır. Ayrıca, kendi bünyesinde engelliler alanına ilişkin bilimsel

araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde bulunarak, bu faaliyetleri çeşitli etkinlikler çerçevesinde kamuoyuna duyurmaktadır. Böylece engelliliğin bilinen ve bilinmeyen pek çok nedenleri eğitim yoluyla az ya da çok kamuoyuna duyurularak genel anlamda toplumun bu konuda bilinçlenmesi sağlanmış olmaktadır.

Dolayısıyla toplum içerisinde bireyle birlikte aile de önemli bir yer tutmaktadır. Engelli bireyin kabulü, bakımı, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılmasında ailenin yeri çok büyüktür. Özel eğitimde ise engelli birey ailesine yaklaşımlar ve aile eğitimleri bu açılardan önemini artırmaktadır. Günümüz modern eğitim anlayışı bireyin bütün yönleri ile devamlı surette gelişmesini amaçlar. Modern eğitim aileyi kendi bünyesi dışında bırakamaz. Özel eğitimde aile eğitimi modern eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. O halde bu anlayışla kurulan özel kurumlar, aile eğitim faaliyetlerini kendi kapsamına alacak şekilde örgütlemekte ve engelli bireyin bir “kişi” ve bir “bütün” olarak gelişmesini hedeflemektedir. Bireyin bütün yönleri ile devamlı surette gelişmesini hedefleyen Özel Kurum’lar, aile eğitim faaliyetlerini kendi kapsamına alacak şekilde programlarını oluşturmaktadır. Bu programlar sayesinde aile içinde yaşanan olumsuz değişim ve dengelerde, aile üyelerinin ve özellikle çocukların bu dönemleri daha az zararlarla atlatabilmesi için sürekli olarak aileye psikolojik ve sosyal destek verilmektedir

Engellilerin gerek bedensel gerekse ruhsal özellikleri nedeniyle kendi yakın çevrelerinde ve toplum içerisinde aşağılanmadan bağımsız hareket edebilmeleri ve toplumda yaşayan bireylerle iletişim ve etkileşim kurabilmeleri için uygun ortamlar hazırlamak, onların yarınlarını güvence altına almalarını sağlamaya yönelik destek oluşturmak özel eğitim ve rehabilitasyon sürecinin bir parçasını oluşturmaktadır (Demirel,2008).

Özel Eğitim ve Rehabilitasyonun Tarihsel Gelişimi

Özel eğitim gereksinimi olan bireylere götürülen hizmetlerin M.Ö IV. Yüzyıla kadar uzandığı, ilk girişimlerin Anadolu Uygarlığında filizlendiği ve Kayseri yöresinde Aziz Basilin’in ilk körler hastanesini açmasıyla başladığı belirtilmektedir. Çeşitli

engel gruplarındaki özel gereksinimli bireylerin örgün eğitimlerine 18.yüzyılda başlanırken; özel eğitim gereksinimli bireyler arasında yer ala üstün yeteneklilerle ilgili çalışmalar, 14. yüzyılda sadece Türklerde görülmektedir. (Şahin,2003,50).

Aydınlanma çağı pek çok konuda olduğu gibi özel gereksinimli bireylere karşı tutumların değişmesinde önemli bir yere sahiptir. 18. yüzyıldan itibaren Avrupa ve Rusya’da özürölüler için pek çok okul açılmıştır. Ancak dünya çapında bakıldığında ülkelerin bu konudaki yaklaşımları kültür, teknoloji ve ekonomik yapılarındaki farklılıklardan ötürü değişiklik göstermiştir. Ülkelerin eğitime verdikleri önem, gelişmişlik düzeyleri ile doğru orantılıdır.

Aşağıda bazı ülkelerin özel eğitim uygulamalarına kısaca değinilmiştir.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyonun Dünya’daki Tarihsel Gelişimi

Amerika Birleşik Devletleri’nde Şahin’e göre (2003:51)A.B.D.’de özel gereksinimli çocukların eğitimi birçok aşamalarda geçerek bugünkü durumuna gelmiştir. İlk aşamada bu çocukların iyileşeceğine inanılarak hastane ve tımarhanelere kapatıldı. İkinci aşamada 1870’lerden başlayarak A.B.D.’nin doğusunda okullar ve enstitüler açılmıştır. Bu uygulama kapasitelerinin üzerinde öğrenci alınması ve eğitimin profesyonel olmayan kişiler tarafından verilmesi nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Üçüncü aşamada 19. yüzyılın sonunda başlamıştır. Bu devrede özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için normal okullarda özel eğitim programlarının uygulandığı özel sınıflar açılmıştır. Dördüncü aşama ise 20. yüzyılın başında ortaya çıkmıştır. Bu devrede eğitime halkın katılımı sağlanmıştır. Hazırlanan özel programlar tüm ülkeye yayılmıştır. 1930 yılında zeka testleri yeniden standardizasyon işleminden geçirilmiştir. Beyaz Saray’da 1930 yılında düzenlenen “Sakat Çocuklar Konferansı” özel gereksinimli çocukları da içine alan eğitim planlamasının ulusal düzeyde, devlet politikası olarak ele alınmasını sağlamıştır. 1970 ‘lerden başlayarak “Bütün Özel Eğitim Gereksinim Duyan Çocuklar için Eğitim Yasası (IDEA)” oldukça kapsamlı ve bu çocuklara götürülecek hizmetler tek bir yasa altında toplanması işlerin kolaylaşmasını sağlamıştır.

Son yıllarda ülkede özürölüler toplumun diğer üyelerinin faydalandığı; okula devam etme, iş bulma, arkadaşlık ve toplum içinde yaşama gibi hak ve ayrıcalıklara

ulaşmaya çalışmışlardır. Bu değişimlerin çoğu federal yasa, örneğin bölüm 504 Rehabilitasyon Eylem 1973, Özürlüler Eğitim Yasası (IDEA), ve Amerikan Özürlüler Yasası (ADA, 1990) nın sonuçlarıdır. Özel eğitim konusunda bazı çelişkilere bulunmakla birlikte, IDEA milyonlarca özürlü çocuğun, diğer özürlü olmayanlarla birlikte okul ortamını paylaştırmalarını mümkün kılmıştır. Özel Eğitim gerçekten 'özel'dir çünkü, zaman içinde çocukların; arkadaşları, komşuları, kuzenleri, kardeşleri, ablalarının yaptıklarını onların da yapmalarını ve okula devam etmelerini, öğrenmeyi, oynamayı, kendilerini gerçekleştirmeyi, eğitimli vatandaşlar ve toplumun değerli üyeleri olmalarını sağlamıştır. (Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2007)

Şahin'e göre (2003:55) İngiltere 'de 1980'de Parlamenteoya özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik raporun sunulması sonucu 1981 "Özel Eğitim Yasası" ile fırsat eşitliği sağlanmasına çalışılmıştır. Oldukça kapsamlı ve detaylı olan bu yasada kaynaştırma en belirgin özellik olarak göze çarpmaktadır. 1988 yılında oldukça detaylı ve kapsamlı hazırlanan "Eğitimde Reform Yasası" ile de fırsat eşitliği sağlanmaya çalışılmıştır. Eğitimde reform yasasında "kaynaştırma" en belirgin özellik olarak göze çarpmaktadır.

İngiltere'de engelli çocuğu belgelenmiş olsun ya da olmasın özel gereksinimli çocuğun, normal okullarda eğitim görebileceği fakat bu eğitim hizmetinin ailenin de istekleri göz önüne alınarak yalnızca gerekli imkanları sağlayabilen okullarda gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir.(I. Özürlüler Şurası, 1999)

Hindistan'da 1988'de UNICEF tarafından özel eğitim gerektiren çocukların normal okullara katılımı uygulamasına başlanmış ve 1993-94 yıllarına kadar devam etmiştir. Yapılan araştırmalar, bu uygulama ile az da olsa başarı sağlandığını göstermiştir. 1980'lerden itibaren özel eğitim konusundaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla eğitimcilerin yeterli bilgi ve donanıma kavuşturulabilmelerine yönelik çalışmalar ve kurslar başlatılmıştır (Şahin, 2003:54).

Özel eğitim konusunu devlet politikası haline getiren ülkelerin başında Hollanda gelmektedir. Hafif derecede engelli olanlar için devletin ilk uğraşı 1920'lerde başlamış, ağır derecede engellileri de kapsamına alan bu uğraş 1950'lerde bakımevleri,özel eğitim okulları ve iş atölyeleri ile bir sistem haline

dönüştürülmüştür. 1985 yılında özel eğitim zorunluluğu getiren bir yasa çıkarılmıştır. Hollanda 'da kaynaştırma eğitimine önem verilmiş ve bu sınıfların öğretmenlerine özel eğitimler verilmiştir.

Etyopya'da bir çok az gelişmiş ülkede olduğu gibi genç nüfus oranı (toplam nüfusun % 43.8'ini onbeş yaş ve altı oluşturmaktadır) yüksektir. Yaşamın çok zor koşullarda gerçekleştirildiği Etyopya'da UNICEF'in 1992 raporuna göre 5.3 milyon özel gereksinimli birey yaşamaktadır. 2000 yılında Etyopya Hükümeti "Dakar Eylem Tasarısı"nı imzalamıştır. Ancak ülkede 5.3 milyon özel gereksinimli çocuktan ancak %7'sinin özel eğitimden yararlandığı düşünülürse bu eylem tasarısının uygulanmasında sorun yaşanmaması mümkün görülmemektedir(Şahin, 2003:54).

Özel Eğitim ve Rehabilitasyonun Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde özel eğitim gerektiren çocukların eğitimine 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebi bünyesinde işitme engelli çocuklara eğitim veren bir okulun açılması ile başlanılmıştır. Grati Efendi tarafından açılan bu sınıflar daha sonra ayrı bir okul olarak işitme ve görme engellilere 1912 yılına kadar 30 yıl süreyle eğitim vermiştir. 1912 yılında kapatılan bu okulun ardından 1921 yılına kadar özel eğitim açısından bir gelişmeye kaynaklarda rastlanmamıştır. 1921 yılında Kurtuluş Savaşı döneminde İzmir'de "Özel İzmir Sağır ve Körler Müessesesi" adıyla bir okulun açıldığı, daha sonra bu okulun Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak 1950 yılına kadar hizmet verdiği bilinmektedir (Şahin,2003:59)..

1950 yılında Doç Dr. Mitat Enç öncülüğünde altı Nokta Körler Eğitim ve Kalkındırma Derneği kurulmuştur. Görme engelliler işitme engelliler için okulların açılmasına devam edilirken bu dönemin özel eğitim alanına personel yetiştirmede ilk sistemli çabası 1952 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde kurulan Özel Eğitim Şubesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şubeye mezuniyetlerinden sonra ülkenin farklı yerlerinde özel eğitimin gelişmesi için hizmet götürecek ve bu alanda gerekli personelin yetişmesine öncülük edecek 40 öğrenci alınmıştır. Şube, 1955 yılında iki

dönem mezun verdikten sonra kapatılmıştır. 1955 yılında Ankara’da bugünkü adıyla Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) eğitilebilir zihinsel engelli çocukları seçmek, özel gereksinimli diğer çocukları incelemek ve rehberlikte bulunmak için ilk psikoloji kliniği açılmıştır(Şahin,2003:59).

Eğitim sistemimizde rehberlik kavramının gündeme gelmesi ise II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllardadır. Bu yıllardaki müfredat programlarında; bireyler arası farklılıklardan, eğitim ve programların bu farklılıklara göre uyarlanması gereğinden bahsedilmeye başlanmıştır. Marshall Planı çerçevesinde Ülkemize gelen Amerika' lı uzmanların eğitimimizdeki çeşitli geliştirme ve yenileştirme faaliyetleri sırasında, eğitimde ve özellikle rehberlikte kullanılacak ölçme araçlarını geliştirmek üzere Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na bağlı bir Test-Araştırma Bürosu 1955 yılında kurulmuştur. Bu büro rehberlikte bazı ölçme araçları üzerinde çeşitli çalışmalar yapmış, ancak sonraki yıllarda çeşitli örgütsel düzenlemeler sırasında kapatılmıştır.

1956 ve 1957 yılları ise, özel eğitim alanında iki önemli yasanın kabul yılları olması açısından önemlidir. Daha önce de belirtildiği gibi müzikte üstün yetenek gösteren iki sanatçımız İdil Biret ve Suna Kan’ın 1948 yılında çıkarılan yasa ile eğitimleri devlet tarafından üstlenilmiştir. 1956 yılında çıkan 6660 sayılı yasa ile 1948 yılında çıkarılan yasanın kapsamı genişletilmiş, üstün yetenekli ve üstün zekalı çocukların devlet tarafından yetiştirilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması kabul edilmiştir (Kargın, 2003: 3).

1957 yılında ise 6972 sayılı “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun 22. maddesi ile korunmaya muhtaç çocuklardan özel eğitime gereksinimi olanlar için Millî Eğitim Bakanlığı’nca gerekli önlemlerin alınması güvence altına alınmıştır (Kargın, 2003: 3).

1960’lı yılların en önemli özelliği, özel eğitime gereksinimi olan bireylerin haklarının 1961 Anayasası’nda devlet tarafından garanti altına alınmış olmasıdır. 1961 Anayasası’nın 48. Maddesinde “herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir” hükmü ile 50. Maddesinde“devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” hükmü bulunmaktadır. Ayrıca 1960’lı yıllar, özel eğitim açısından hem yasal düzenlemelerin devam ettiği, hem de üniversite

bünyesinde personel yetiştirme gerçeştirildiği yıllar olma bakımından da önemlidir. Bu dönemde 1961 yılında yayınlanan 222 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu” nun 12. maddesindeki “mecburi ilköğretim çağında buldukları halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürli olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır” hükmü ile zorunlu ilköğrenim çağında bulunan engelli çocukların eğitimleri yasa önünde tanınmıştır. Bir başka yasal düzenleme ise 1967 yılında kabul edilen 931 sayılı “İş Kanunu”dur.(Kargın, 2003:3). Bu kanun daha sonra 1971 yılında 1475 sayılı yasa ile yeniden düzenlenmiştir ve “İşverenler 50 veya daha fazla işçi çalıştırdıkları iş yerlerinde %2 oranında sakat kimseyi meslek, beden ve ruhi durumlarına göre uygun bir işte çalıştırmakla yükümlüdür hükmünü getirmektedir (Şahin,2003:59).

1978 yılında yürürlüğe giren “Özel Eğitim Öğretmenliği Sertifika Programı” ile ilgili bölüm, özel eğitimin her dalına öğretmen yetiştirmeye başlamış ve 625 sınıf ve ders öğretmeni yetiştirmiştir. 1965 yılından 1982 yılına kadar özel eğitim personeli yetiştirme açısından tek kaynak durumunda olan Özel Eğitim Bölümü 1982 yılında YÖK Yönetim Kurulu kararı ile Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümü ile birleştirilmiştir (Kargın, 2003: 4).

1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı “Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 6. maddesinde “Fertler, eğitimleri süresince istedikleri gibi istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yerleştirilirler. Millî eğitim sistemi her bakımdan bu yöneltmeyi gerçekleştirecek şekilde düzenlenir”. 7. maddesinde “Temel eğitim her Türk vatandaşının hakkıdır”. Aynı kanunun 8. Maddesinde ise “ özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır” ifadesinin yer aldığı görülür. 1980’li yıllar özel eğitim alanında önemli gelişmelerin ortaya çıktığı yıllardır. İlk olarak 1950 ile 1980 yılları arasında İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde ayrı bir şube müdürlüğü tarafından yürütölen özel eğitim hizmetleri, 1980 yılında genel müdürlük bünyesine alınmıştır. 1983 yılında genel müdürlük Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı’na dönüştürölmüş ise de 1992 tarihinde kabul edilen 3797 sayılı yasa ile tekrar Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu yapılanma ile özel eğitim hizmetlerinin, Bakanlık örgütünde genel müdürlük ile,

taşra örgütü olarak da illerde Millî Eğitim içinde bir müdür yardımcısı ile ona bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile yönetimi sağlanmıştır (Akçamete ve Kaner, 1999; Şahin, 2003:60).

1982 Anayasası'nın 41., 42., 49., 50., 60. ve 61. maddeleriyle ailenin korunması, eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi, çalışma hakkı ve ödevi ile sosyal güvenlik hakkı konularında herkesin yasa önünde eşit olduğu ifade edilmiş, 61. maddede ise "Devlet sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır" ifadesi yer almaktadır. Anayasanın bu maddeleri engelli bireyler için oluşturulması gereken düzenlemelere ışık tutmuştur (Kargın, 2003: 5).

Özel eğitim alanında 1980'li yıllarda gözlenen bir diğer gelişme ise 1983 yılında kabul edilen 2828 sayılı "Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu"dur. Bu kanunun 3. Maddesinin c fıkrasına göre "özürlü" doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup, korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi olarak tanımlanmıştır. Yine bu kanuna göre özel eğitime gereksinim duyanların genel eğitim-öğretimleri ile meslek kazanmaları hükme bağlanmıştır (Kargın, 2003:15).

Özel gereksinimli bireylere özgü ilk kapsamlı yasanın adımlarının atılışı yine 1983 yılında olmuştur. 1983 yılında 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile özel eğitimle ilgili tanımlar, ilkeler, kurumlar ve görevleri, özel eğitime gereksinimi olan çocukların belirlenmeleri, yerleştirilmeleri, izlenmeleri ile ilgili bölümler yer almış ve bu kanun doğrultusunda çeşitli yönetmelikler yayımlanmıştır (Kargın, 2003: 5).

Bir başka yasal düzenleme de 1986 yılında özel eğitime gereksinimi olan bireylerin iş yaşamına katılımlarını artırma yönünde karşımıza çıkmaktadır. Bu yasa 3308 sayılı "Çıracılık ve Mesleki Eğitim Yasası"dır. Bu yasaya göre Bakanlığın özel eğitime gereksinimi olan bireyleri bir işin gereklerine ve iş yaşamına hazırlayıcı kurslar düzenlemeleri hükme bağlanmıştır (Şahin,2003:60).

1987 yılında 3360 sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu” kabul edilmiştir. Bu kanun özel eğitimi de kapsamına almıştır ve ilköğretimin sağlanması için genel ve gerektiğinde gezici ilköğretim okulları ve buna yönelik personel istihdamının oluşturulması esas olarak kabul edilmiştir (Şahin, 2003:60).

XIII. Millî Eğitim Şûrası 1990 yılında düzenlenmiş ve özel eğitime gereksinimi olan bireylerin yaygın eğitim olanaklarından daha fazla yararlanmalarını sağlayacak önlemlerin alınması kararları alınmıştır. Şûra kararlarına bakıldığında özel eğitime ilişkin ilk karar, 1953 yılında toplanan V. Millî Eğitim Şûrasında alınmıştır. Bu karar özel eğitime gereksinimi olan çocukların zorunlu eğitim kapsamında görülmeleri şeklindedir. XII. Millî Eğitim Şûrasında ise, özel eğitime muhtaç çocukların eğitimine önem verilmesi ve özel eğitimin ihtiyaç duyduğu öğretmenlerin yetiştirilmesi için yeni programların açılması, özürli çocukların durumuna uygun bir eğitim öğretim düzeninin kurulabilmesi için gerekli özel araç ve gereçlerin yeterli miktarda sağlanması ve okullarda kullanılması da karara bağlanmıştır (Kargın,2003:16).

1990 yılında alınan şûra kararları doğrultusunda 1991 tarihinde 1. Özel Eğitim Konseyi toplanmıştır. Bu konseyde değişik engel grupları komisyonları kurulup, her komisyon kendi alanı ile ilgili kararlar almıştır. Alınan önemli kararlardan birisi, gündüzlü öğretime ağırlık verilmesi ve kaynaştırma programlarının yaygınlaştırılması gerekliliğidir. Kaynaştırma programları için hem her engelinin eğitimi alanında uzman kişiler tarafından ve her öğrenci için bireysel olarak programlanması ve sürekli olarak izlenmesi kararı alınmıştır. Özel eğitim hizmetlerinin daha etkin ve yaygın olarak yürütülebilmesi amacı ile Millî Eğitim Bakanlığında daire başkanlığı şeklinde hizmet veren birim, 1992 yılında 3797 sayılı kanunla Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü şekline dönüşmüş ve özel eğitimle ilgili ayrı şubeleri içeren bir teşkilat haline gelmiştir (Kargın,2003:16).

1993 yılı Millî Eğitim Bakanlığı tarafından özel eğitim yılı ilan edilmiştir. Bu yıl içinde ilk defa özürli bireylere hizmet veren kurum ve kuruluşlarla ilgi Özel Eğitim Rehberi çıkmıştır. Özel eğitim yılı nedeniyle yurdun değişik yerlerinde

toplantılar düzenlenmiştir. Ayrıca etiketlenmenin olumsuz etkilerinden kurtulmak için ayrı yatılı gündüzlü okulların isimleri, içinde özür ifadesi bulunmayacak şekilde yeniden isimlendirilmiştir. 1990 yılında düzenlenen Şûra'da kaynaştırmanın kapsamının genişletilmesi vurgulanmış olmakla birlikte, yine bu yıllarda ayrı yatılı ve gündüzlü okulların sayısında çarpıcı bir artış olduğu görülmektedir. 1950- 1992 yılları arasında 75 özel eğitim okulu açılmış iken, 1992- 1995 yılları arasında 75 okul daha açılarak toplam sayı 150'ye ulaşmıştır (I.Özürülüler Şûra Raporu, 1999).

Özel eğitim okullarının sayısında ortaya çıkan bu artışa karşın 1992-1993 eğitim- öğretim yılında kaynaştırma eğitimini yaygınlaştırmak ve iyileştirmek amacıyla 12 pilot ilde okulöncesi, ilk ve ortaöğretim düzeylerinde 88 pilot okul belirlenmiş, bu okullardaki tüm öğretmenler, öğrenciler ve öğrenci velileri kaynaştırma eğitimine alınmışlardır (Şûra Raporu, 1999).Ayrıca 1990'lı yıllarda, engelli gençlerin mesleki eğitimleri için kız meslek liseleri, endüstri meslek liseleri ile ticaret turizm meslek okullarında işitme ve zihinsel engelli çocukların kaynaştırma eğitimleri sağlanmıştır (I.Özürülüler Şûra Raporu, 1999).

1990'lı yıllar tüm engel gruplarına ilişkin çalışmaların yapıldığı yıllar olarak dikkati çekmektedir. Bu yıllarda işitme, görme, zihinsel ve otistik çocuklara ilişkin yapılan çalışmalarda ve araştırmalarda sayısal bir artış görülmektedir. Ayrıca üstün yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin özel yeteneklerini geliştirmek amacı ile 1993 yılında bu öğrencilerin tanınmasına ilişkin bir model geliştirilmiş ve uygulama için 5 pilot il seçilmiştir. Ankara'da tanılama işlemleri tamamlanarak 1995 yılında Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi açılmış, 1995-1996 öğretim yılında 45 öğrenciye hizmet verilmiştir.. Bu süreçte kazanılan deneyimler değerlendirilmiş, özel yetenekli ilköğretim çağı öğrencilerinin eğitimlerinin geliştirilmesi amacı ile 1997 yılında bir proje hazırlanmış ve uygulamaya başlanmıştır.

1990'lı yılların en önemli olaylarından birisi de 1996 yılında Başbakanlığa bağlı Özürülüler İdaresi Başkanlığının kurulmasına ilişkin Yetki Kanunu çıkartılmasıdır. Başkanlığın kurulmasına ilişkin 1997 yılında 571 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname kabul edilmiştir. Kararnamenin amacı, özürülülere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini sağlamak için ulusal ve

uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, özürllüer ile ilgili ulusal politikanın oluşmasına yardımcı olmak, özürllüerinin sorunlarını belirlemek ve bunların çözüm yollarını araştırmaktır. Ayrıca bu Yetki Kanunu çerçevesinde Özel Eğitim Hizmetlerinin nicel ve nitel yönden gelişmesine katkıda bulunacak özelliklere sahip 573 sayılı “Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, Bakanlar Kurulunca kararlaştırılıp 6 Haziran 1997 yılında yürürlüğe girmiştir. 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin amacı özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir. Kararnamede tanılama, değerlendirme ve yerleştirme süreçleri tanımlanmıştır. Ayrıca, erken çocukluk döneminden başlayarak, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim yükseköğretim yaygın eğitime ilişkin ilkeler belirlenmiştir. Yine bu kararnamede engelli çocuklar için olası eğitim ortamları tanımlanmış, kaynaştırma eğitime ilişkin esaslar belirlenmiştir. Kararnamede ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılımlarının sağlanması, özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde özel eğitimle ilgili örgütlerin görüşlerine önem verilmesi, hizmetlerin toplumla etkileşim ve uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanması gibi ilkeler yer almıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı “Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği” 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun 20. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır. Yönetmeliğin amacı, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı özel eğitim okullarının kuruluş ve işleyişleriyle ilgili esasları düzenlemektedir. Yönetmelik ayrıca Bakanlığa bağlı özel eğitim okulları ile diğer resmi okullara devam eden özel eğitime muhtaç çocukların eğitim, öğretim ve yönetimi ile de ilgili hükümleri kapsamaktadır. Ancak bu yönetmelik kapsamı ve e belirlenen ilkeleri de özel eğitim hizmetlerinin nicelik ve nitelik yönünden gelişmesini sağlayacak gibi görünmekle birlikte uygulamalara bakıldığında sadece özel eğitim okullarının sayısında artış olduğu görülmüştür(Özürllülere Hizmet veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurum ve Kuruluşları İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları sonuç Raporları,2000:47-48).

5378 Kanun numaralı 7/7/2005 tarih ve 25868 sayılı Özürllüer ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun,

özürllüleri, ailelerini, özürllülere yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile diğer ilgilileri kapsar. Amacı ise; özürllülüğün önlenmesi, özürllülerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon, istihdam, bakım ve sosyal güvenliğine ilişkin sorunlarının çözümlü ile her bakımdan gelişmelerini ve önlerindeki engelleri kaldırmayı sağlayacak tedbirleri olarak topluma katılımlarını sağlamak ve bu hizmetlerin koordinasyonu için gerekli düzenlemeleri yapmaktır. Ayrıca bu kanunun geçici 2.maddesinde ‘24.5.1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümleri gereği izin almış olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri 31.12.2007 tarihine kadar Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen şartlara uygun olarak açılış izinlerini yenilerler’ ifadesiyle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundan açılış izni almış olan tüm Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinin belirtilen tarihe kadar Milli Eğitim Bakanlığınca belirtilen şartlara uygun olarak açılış izinlerini yenilemelerinin gerektiği belirtilmiştir.

22/07/2005 Tarih 25883 Sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Özel, Özel Eğitim Okulları Çerçeve Yönetmeliği özel, özel eğitim okullarında eğitim-öğretimi, yönetimi, kayıt-kabulü, devam-devamsızlık, nakil ve öğrenci başarisının değerlendirilmesi ile ilgili esasları düzenlemektir.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemek amacıyla 31.05.2006 ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili hükümleri kapsar.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili hükümleri kapsayan 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve mesleki eğitim görme haklarından yararlanabilmelerini sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemek amacıyla çıkarılmıştır.

Özel Eğitimin Yasal Dayanakları

Uluslararası Antlaşmalarda Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Hakları

Aşağıda uluslararası antlaşmalardan bazılarının, özel eğitim gerektiren çocukların haklarıyla ilgili maddelerine yer verilmektedir (www.ozida.gov.tr).
(21/11/2007)

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (10.12.1948)

Madde 25 Yaşam standardı ve Sosyal güvenlik hakkı

“Herkes kendisinin ve ailesinin sağlığı ve iyiliği için beslenme, giyinme, konut, tıbbi bakım ve gerekli sosyal hizmetlerden yararlanmayı da içeren yeterli bir yaşam standardı hakkına ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık durumu veya kendi iradesi dışında geçim vasıtalarından yoksun kaldığı diğer haller için bir güvenceye sahip olma hakkına sahiptir”.

Çocuk Hakları Bildirisi (20 Kasım 1959)

Madde 5: “Bedenen, zihnen ve sosyal özürlü olan çocuklara, durumlarını gereğine uygun özel muamele yapılmalı, özel eğitim ve bakım sağlanmalıdır”.

Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Hakları Bildirisi

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin devamında yer alan 9 Aralık 1975 tarihli Engelli Hakları Bildirisi,engelli kişilerin topluma üretken bireyler olarak katılmaları konusunda olduğu kadar, toplumun engellere karşı yükümlülüklerini de saptamaktadır. 13 maddeden oluşan 3447 sayılı bildiri:

1. Kişisel ya da sosyal yaşantısında kendi kendisine yapması gereken işleri, (bedensel ya da sonradan olma) her hangi bir noksanlık sonucu yapamayanlara engelli denir.
2. Engelli kişiler, bu beyannamede ileri sürülen haklardan yararlanacaklardır. Bu haklar, engelli kişinin ya da ailesinin sahip olduğu ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer fikirler, milliyet ya da sosyal köken, varlık ve doğum

gibi konularda hiçbir ayrıcalık gözetilmeden dünyadaki bütün engelli kişilere tanınmıştır.

3. Engelli kişinin onuruna saygı gösterilmesi, en doğal hakkıdır. Engelli kişinin engellilik ya da noksanlıklarının nedeni, durumu ve ciddiyeti ne olursa olsun, aynı yaşta engelli olmayan arkadaşlarının sahip oldukları düzgün yaşam koşullarına sahip olmak haklarıdır.
4. Engelli kişiler aynı medeni ve siyasi haklara sahiptirler. “Akıl Hastalarının Hakları Bildirisi”nin 7. maddesinde bu hakların sınırlandırılması ya da kaldırılması ile ilgili hükümler ayrıca bildirilmiştir.
5. Engelli kişilerin kendi kendilerine yeterli olmalarını sağlayan önlemler alınmalıdır.
6. Engelli kişiler, tıbbi, psikolojik ve fonksiyonel tedavi hakkına sahiptirler, protez, ortopedik uygulamalar, tıbbi ve sosyal rehabilitasyon çalışmaları, eğitim ve mesleki eğitim, staj ve rehabilitasyon, yardım, dayanışma, plasman hizmetleri, sakat kişilerin becerilerini hızlandıracak diğer bütün faaliyetler bu maddenin kapsamına dahildir.
7. Engelli kişiler ekonomik ve sosyal haklara, düzgün hayat standardı hakkına sahiptirler. Ayrıca yeteneklerine göre bir iş sağlamak, yararlı, verimli ve karlı bir işe girişmek veya bir ticaret birliğine üye olmak gibi haklara sahiptirler.
8. Ekonomik ve sosyal planlamaların bütün evrelerinde engelliler, özel ihtiyaçlarını daimi düşünülmesi ve gerçekleştirilmesi gereken kişiler olarak nitelendirilmelidir.
9. Engelli kişiler aileleriyle veya evlat edinen kişilerle birlikte yaşama ve her türlü sosyal, yaratıcı ve eğlendirici faaliyete katılma hakkına sahiptirler. Hiçbir engelli kişi, ikamet ettiği çevre itibarıyla, durumu veya gelişmesi için gerekli isteklerinde başka bir ayrıcalığa tabi tutulmaz. Eğer bir engellinin muhakkak bir müessese de veya çevrede kalması gerekiyorsa, o zaman bu çevrenin mümkün olduğu kadar yakın olması gerekir.
10. Engelli kişiler her türlü istismarda, ayırıcı, kötüye kullanılabilir ve haysiyet kırıcı yasa ve davranışlardan korunmalıdır.
11. Engelli kişiler, gerektiğinde varlıklarının ya da mallarının korunması için yeterli yasal yardım sağlamaya muktedir olabilmelidirler. Eğer adli durum

kendi aleyhlerine gelişirse o zaman bu kişinin beden ve zeka durumu tam olarak dikkate alınmalıdır.

12. Engelli kişiler haklarıyla ilgili her konuda, her zaman kendilerine ait kuruluşlarda iştişarede bulunabilmelidir.
13. Bu beyanname yazılı haklar, m¼mk¼n olan her t¼rl¼ vasıta ile engelli kişilere ve ailelerine tam olarak duyurulmalıdır.

Avrupa Sosyal şartı

¼lkemiz tarafından 16.6.1989 tarih ve 3581 sayılı kanunla onaylanmıştır.

Madde 10: Akit taraflar mesleki eğitim hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere “gerektiğinde, öz¼rl¼ler dahil herkese, çalıştıran ve çalışanların örg¼tlerine danışarak teknik ve mesleki eğitim olanağı sağlamayı veya geliştirmeyi ve salt kişisel yeteneğe dayalı olmak üzere y¼ksek teknik eğitim ve üniversite öğrenimi görme kolaylıkları bahşetmeyi taahh¼t ederler.”

Madde 15: Akit taraflar, bedensel ve zihinsel bakımdan öz¼rl¼ kimselerin mesleki eğitim, mesleğe ve topluma yeniden intibak hakkının etkin biçimde kullanılmasını sağlamak üzere; gerektiğinde, kamusal veya özel uzmanlık kuruluşları dahil, eğitim imkanlarının sağlanması için yeterli önlemleri almayı;

Öz¼rl¼leri işe yerleştirmek için uzmanlaşmış iş bulma hizmetleri ve korunmalı çalışma olanakları gibi yeterli önlemleri ve çalıştıranların öz¼rl¼leri işe kabul etmelerini teşvik edici tedbirleri almayı taahh¼t ederler.

Çocuk Hakları S¼zleřmesi (20 Kasım 1989)

Madde 23: “Öz¼rl¼ çocuk, saygınlık içinde eksiksiz ve onurlu bir yaşantı s¼rd¼rmek için özel bakım, eğitim ve kurs görme, m¼mk¼n olan en ¼st d¼zeyde özg¼ven ve sosyal b¼t¼nleřmeye kavuşma hakkına sahiptir”.

Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi

28 Eyl¼l 2000 - 7 Aralık 2000

Temel Haklar şartı, AB vatandaşlarının temel haklarını ve AB'nin vatandaşlarına karşı sorumluluklarını d¼zenliyor. Belge 13-14 Ekim 2000'de Fransa'nın Biarritz

kentinde gerçekleşen AB zirvesinde devlet ve hükümet başkanlarının bilgisine sunuldu ve kabul gördü.

Temel Haklar Şartı, 7-8 Aralık'taki "Nice Zirvesi"nde onaylandı.

Madde 26: Engellilerin toplumla bütünleştirilmesi. Birlik, engelli kişilerin, bağımsızlıklarını, toplumsal ve mesleki yaşamla bütünleştirilmelerini ve toplum yaşamına katılmalarını sağlamaya yönelik önlemlerden yararlanma hakkını tanımakta ve saygı göstermektedir.

Ulusal Mevzuatta Özel Eğitim Gerektiren Çocukların Hakları

Bu bölümde ülkemizde özel eğitim gerektiren çocukların haklarıyla ilgili mevzuattan bazı maddelere yer verilmektedir (www.ozida.gov.tr).

(23/11/2007)

TC.Anayasası

Madde 42: Devlet durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

Madde 50: Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar.

Madde 61: Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur.

222 Sayılı İlköğretim Temel Kanunu

Madde 12: Mecburi ilköğretim çağında buldukları halde zihnen, bedenlen, ruhen ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

Madde 8: Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.

573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

30.05.1997 tarihinde özel eğitim hakkında kararlaştırılan 573 sayılı kanun hükmünde kararname:

Madde 1-Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin amacı; özel eğitim gerektiren bireylerin, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, genel ve meslekî eğitim görme haklarını kullanabilmelerini sağlamaya yönelik esasları düzenlemektir.

Madde 2- Bu Kanun Hükmünde Kararname; özel eğitim gerektiren bireyler ile onlara doğrudan veya dolaylı olarak sunulacak eğitim hizmetlerini; bu hizmetleri sağlayacak okul, kurum ve programları kapsar.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Yasal Dayanakları

Özürlü bireylere bireysel, seanslı grup, yarım gün, tam gün rehabilitasyon ve eğitim hizmeti ile ailelerine eğitim ve danışmanlık hizmeti verilen gündüzlü/yatılı özel rehabilitasyon ve eğitim merkezleri olarak tanımlanabilecek olan ‘Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri’ Özel eğitim hizmetleri 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde" belirtilen esaslar doğrultusunda yürütülür.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinde verilen hizmetler

Bireysel Eğitim

Grup Eğitimi

Koklear İmplant (biyonik kulak) Eğitimi

Psikososyal ve Akademik Destek

Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik

Aile Eğitimi ve Danışmanlığı

Gecikmiş Konuşma, Kekemelik, Artikülasyon Bozukluğu gibi Konuşma Problemlerinin Çözümüne Yönelik Eğitim

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri kurum olarak 5580 sayılı Özel öğretim Kurumları Kanunu'nda yer alan maddeler gereğince açılır. Eğitim-Öğretim, Yönetim, Kurumun Kapatılması ve Personel İşlemleri ile ilgili maddeler aşağıda verilmiştir;

Eğitim-öğretim ve kurumların yönetimi

(www.ozida.gov.tr).(25/11/2007)

MADDE 6 – Kurumlarda eğitim-öğretim ve yönetim, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak yürütülür.

Kurumlarda uygulanacak öğretim programı ve haftalık ders çizelgesi, resmî kurumlarda uygulanan usûl ve esaslar çerçevesinde belirlenir. Bakanlıkça uygun bulunması durumunda farklı öğretim programları ve haftalık ders çizelgesi de uygulanabilir.

Kurumun veya yönetimleri birleştirilen kurumların bir müdür tarafından yönetilmesi esastır. Yönetimleri birleştirilecek kurumlarla ilgili usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Bir kimse birden fazla kurumun kurucusu olabilir. Gerekli nitelikleri taşıyan kurucu/kurucu temsilcisi, kurumun müdürü de olabilir. Üzerinde müdürlük görevi bulunmayan kurucu/kurucu temsilcisi, kurumun eğitim-öğretimine ve bunlarla ilgili yönetim işlerine karışamaz.

Bünyesinde birden fazla kurum bulunduran kurumlara genel müdür ve genel müdür yardımcısı atanabilir.

Kurum açma izninin iptali, kurumun kapatılması, devri ve nakli

MADDE 7 – Kurum açma izni verilen kurumlarda iki yıl içinde öğretime başlamayan ile amacı dışında kullanıldığı tespit edilen kurumun, kurum açma izinleri iptal edilir.

Özel öğretim kurumları, kurum açma şartlarından herhangi birini kaybetmesi veya izinsiz değişiklik yapması, mevzuatta belirtilen sayıda personel çalıştırılmaması veya mevzuata aykırı personel çalıştırılması, reklam ve ilana ilişkin gerekli şartların yerine getirilmemesi halinde, davranışın ağırlık derecesine göre onbeş günden az olmamak kaydıyla üç aya kadar geçici olarak, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun genel ve özel amaçlarıyla temel ilkelerine uymayan, kurumunu mevzuata uygun kapatmayan, geçici olarak kapatma cezası alan ve aynı fiili tekrar işleyen kurumlar ise sürekli olarak kurum açma izni veren makam tarafından kapatılır.

Okul kurucusu/kurucu temsilcisi; Bakanlığa, yönetici, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve öğrenci/kursiyerlere en az üç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi Bakanlıkça uygun bulunduğu takdirde öğretim yılı sonunda okulunu kapatabilir.

Okullar dışındaki diğer kurumların kurucusu/kurucu temsilcisi valiliğe, yönetici, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve öğrenci/kursiyerlere en az üç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi valilikçe uygun bulunduğu takdirde dönem sonunda kurumunu kapatabilir.

Kapanan veya kapatılan kurum; mühürlerini, yönetici, öğretmen ve öğrencilerle ilgili bütün defterlerini, dosyalarını ve diğer evrakını ilgili valiliğe devir ve teslim etmeye mecburdur. Devir ve teslimden kaçınan veya bu görevi savsaklayan kurucu veya kurucu temsilcisi hakkında 5326 sayılı Kabahatler Kanununun 32 nci maddesi uygulanır.

Kapatılan kurumlarla ilgili olarak öğrenci/kursiyer veya velilerinin, kurucular aleyhine genel hükümlere göre dava açma hakları saklıdır.

Kurumların devri ve nakline ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Kurumlarda çalıştırılacak personel

MADDE 8 – Kurumların eğitim-öğretim ve yönetim hizmetlerinin, asıl görevi bu kurumlarda olan yönetici ve eğitim-öğretim elemanları ile yürütülmesi esastır.

Bir kurumun öğretime başladığı tarihten itibaren mevcut ders saati sayısının, kuruluş sırasında üçte birinin, kuruluşundan üç yıl sonra da en az üçte ikisinin asıl görevi bu kurumlarda olan öğretmen, uzman öğretici veya usta öğreticiler tarafından okutulması zorunludur.

Kurumların yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde, en az dengi resmî öğretim kurumlarına atanabilmek için gerekli nitelik ve şartları taşıyanlar, resmî dengi bulunmayan kurumların yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmetlerinde ise yönetmelikle belirtilen nitelik ve şartları taşıyanlar görevlendirilir.

İhtiyaç halinde, resmî okullarda görevli öğretmenlere asıl görevlerini aksatmamak ve aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısını doldurmaları kaydı ve çalıştıkları kurumların izni ile sadece okullarda, aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısının yarısı kadar ücretli ders verilebilir. Öğretmenlerin toplam ders saati sayısı haftada otuz saati geçemez.

Uzman öğretici, usta öğretici ve öğretmenlik yapma nitelik ve şartlarını taşıyan diğer Devlet memurlarına, ilgili birimlerin izniyle haftada on saati geçmemek üzere ücretli ders görevi verilebilir.

Ders saati ücretli olarak görevlendirileceklerle ilgili diğer hususlar yönetmelikle belirlenir.

Kurumların müdürleri, kurucu/kurucu temsilcisi tarafından; diğer yönetici ve öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticileri ise müdürlerince seçilir ve çalışma izinleri valiliğin iznine sunulur. Valiliğin izni alınmadan müdür ile diğer yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler işe başlatılamaz.

Gerekli şartları taşıyan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler için valilikçe çalışma izni düzenlenir. Çalışma izninin iptali yine valilikçe yapılır.

Bu Kanun kapsamında çalışacak yabancılar, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun hükümleri doğrultusunda görevlendirilir.

Türkçeden başka dille öğretim yapan ve yabancılar tarafından açılmış bulunan okulların kurucuları ile müdürleri, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu, Türkçe veya Türkçe kültür dersleri öğretmenliği yapma niteliğini taşıyan ve öğretim dilini bilenlerden birini, Türk müdür başyardımcısı olarak çalışma izni düzenlenmek üzere valiliğe önerir.

Öğretim dilini bilen Türkçe veya Türkçe kültür dersleri öğretmeni bulunmaması hâlinde, okulun öğretim dilinde özel alan eğitimi görmüş, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğretmenlere de bu görev verilebilir.

Bu öneriyi, uyarıya rağmen bir ay içinde yapmayan okulların Türk müdür başyardımcılarını, yukarıdaki şartları taşıyan öğretmenler arasından valilik seçer ve işe başlatır.

Özlük hakları ve sorumluluklar

MADDE 9 – Kurumlarda çalışan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler ile kurucu veya kurucu temsilcisi arasında yapılacak iş sözleşmesi, en az bir takvim yılı süreli olmak üzere yönetmelikle belirtilen esaslara göre yazılı olarak yapılır. Mazeretleri nedeniyle kurumdan ayrılan öğretmen ve öğreticilerin yerine alınacak olanlar ile devredilen kurumların yönetici, öğretmen ve öğreticileri ile bir yıldan daha az bir süre için de iş sözleşmesi yapılabilir.

Okullarda yöneticilik ve eğitim-öğretim hizmeti yapanlara, kıdemlerine göre (emekliler hariç) dengi resmî okullarda ödenen aylık ile sosyal yardım kapsamındaki ek ödeme tutarlarından az ücret verilemez.

Sosyal yardım kapsamındaki ek ödemeler, bütçe kanunlarıyla resmî okul öğretmen ve personeline sağlanan haklara denk olarak okul öğretmenlerine ve

personeline de ödenir. Sosyal yardım kapsamındaki ek ödemelerden gelir vergisi kesilmez.

Kurumlardaki ek ders ücreti miktarı, resmî okullar için tespit edilen miktardan az olamaz. Ancak, 8 inci madde uyarınca resmî okul ve kurumlardan ücretli olarak görevlendirilenlere verilecek ek ders ücreti miktarı, resmî okullar için tespit edilen ek ders ücretinin iki katını geçemez.

Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, bu Kanun hükümleri saklı kalmak üzere;

a) Sosyal güvenlik ve özlük hakları yönünden; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanunu,

b) Yetki, sorumluluk, ödül ve cezalar ile bunların uygulanması bakımından; 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1702 sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun, 4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimaî Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun ile 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, hükümlerine tâbidir.

Ancak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren fiillerin işlenmesi halinde bu kişilere kademe ilerlemesinin durdurulması cezası yerine brüt aylığından 1/ 4 'ü ile 1/ 2 'si arasında maaş kesim cezası, çalışma izni veren makam tarafından verilir. Tekrarı hâlinde ise göreve son verilir.

1702 sayılı Kanuna göre meslekten çıkarılma veya 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlenmesi hâlinde, Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle personelin görevine, izni veren makam tarafından son verilir.

Yetki, sorumluluk, ödül, sicil, disiplin ve cezaların uygulanmasına ilişkin diğer esas ve usûller çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, görevleri sırasında suç işlemeleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılır.

Çalışma izninin iptali ve geçici görevlendirme

MADDE 10 – İki defa teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilen yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin çalışma izni, izni veren makam tarafından iptal edilir.

Hizmete devamında 9 uncu madde hükümlerine göre sakınca görülen yönetici, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve diğer personelin görevine, izni veren makam tarafından son verilir.

Bu durum, ilgiliye tebliğ edilmek üzere kuruma bildirilir. Tebliğ, sözleşmenin feshine ve ilgilinin kurumla ilişkisinin kesilmesine yeter sebep teşkil eder.

Kurumların teftiş ve denetlenmesi sırasında valilik, lüzum görülen durumlarda kurumun yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerini görevden uzaklaştırabilir. Bu takdirde valilikçe, geçici görevlendirme yapılarak gerekli tedbirler alınır.

5580 numaralı Özel Öğretim Kurumları Kanununun Denetim, Reklâm, Malî Hükümler ve Ücretler ile ilgili hükümleri aşağıda verilmiştir.

Denetim, reklâm ve ilanlar

MADDE 11 – Kurumlar ve bu kurumlarda görevli personel, Bakanlığın denetimi ve gözetimi altındadır.

Eğitim-öğretim ve yönetim bakımından yapılan denetimlerde, kurumun özel yönetmeliği de dikkate alınır.

Kurumlar, ancak amaçlarına uygun tanıtıcı mahiyette reklâm ve ilân verebilirler. Bu kurumlar reklâm ve ilânlarında gerçeğe aykırı beyanlarda bulunamazlar ve televizyonda reklâm ve ilân yapamazlar.

Malî hükümler

MADDE 12 – Kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak, Türk Millî Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler.

Okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi, resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır.

Öğrenim ücreti ve diğer ücretler, ücretsiz öğrenim ve yabancı uyruklu öğrenciler

MADDE 13 – Öğrenim ücreti ve diğer ücretler, kurumlarca her yıl tespit edilerek ocak ayından itibaren en geç mayıs ayında ilân edilir.

Ücretlerin hangi esaslara göre tespit, tayin, ilân ve tahsil edileceği yönetmelikle belirlenir.

Kurumlar, öğrenim gören öğrenci sayısının yüzde üçünden az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdür. Bakanlıkça bu oran yüzde ona kadar artırılabilir.

Ücretsiz okutulacak öğrencilerin yüzdesi, seçimi ve kurumlara kabul şartlarına ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Kurumlar ayrıca, öğrenim bursu verebilirler. Öğrenim bursu verilmesine ilişkin usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

Bir okula alınabilecek yabancı uyruklu öğrenci sayısı, o okulda okuyan Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenci sayısının yüzde otuzunu aşamaz.

Okul Yönetimi

Yönetim; önceden saptanan amaçlara ulaşmak için kaynakların organize edildiği ve gelecekteki faaliyetlerin belirlenmesi amacıyla sonuçların değerlendirildiği bir süreçtir(Cerit, 2003:86). Yönetimin görevi, örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Örgütü amaçlarına uygun olarak yaşatarak, örgütteki insan ve madde kaynaklarını en verimli biçimde kullanmakla gerçekleşir. Okul yöneticisinin bunu başarabilmesi okul yönetimi kavram ve süreçlerini iyi bilmesiyle olanaklıdır (Bursalıoğlu,2002:6).

Okul yönetimi eğitim sisteminin bir alt uygulama alanıdır. Okul eğitim sisteminin en işlevsel parçasıdır. Bir hizmet örgütü olarak ele alabileceğimiz okulun yönetimi bazı alt sistemlerin çalışmasıyla ancak etkili şekilde işlevini yapabilir. Bunlar, üretim alt sistemleri(eğitim programına göre öğrencileri yetiştirmeye dönük hizmetler), alışveriş alt sistemleri(okulun dış çevreyle ilişkiler kapsamında yürüttüğü hizmetlerde rol oynayan birimler), uyarılma alt sistemi (çevresel değişimlere bağlı olarak okulun geliştirilmesinde rol oynayan birimler) yaşatma alt sistemi (okulun bir örgüt olarak ayakta kalmasına dönük olarak çalışan birimler) ve yönetim alt sistemi (okulu oluşturan bütün alt sistemleri işleten, yönlendiren, okul amaçlarının gerçekleşmesini sağlayan alt sistem biçiminde adlandırılmıştır (Şişman ve Turan,2004:108) .

Okul yapısı içinde çeşitli rol ve statülerde görevliler bulunmaktadır. Bunlar, yöneticiler, öğretmenler ve diğer personel (memurlar, teknik personel,sağlık personeli, eğitim uzmanları, hizmetliler) olmak üzere gruplandırılabilir. Okulu , okul müdürü yönetir. Okul müdürünün görevleri, okul yönetimi konusunda yazılmış kitaplarda değişik başlıklar altında açıklanmaktadır. Taymaz(2000)bu görevleri, personel işleri, öğrenci işleri, öğretimle ilgili işler, eğitimle ilgili işler, okul işletmesiyle ilgili işler olmak üzere beş başlık altında toplamıştır (Şişman ve Turan,2004:111).

Personel Hizmetlerinin Yönetimi

Bir okulda görev yapan tüm çalışanların işe başladığı andan ayrılıncaya kadar yapılan tüm özlük işleri personel hizmetleri içinde yer alır. Bir okula insan

kaynağının sağlanması, atanan personelin göreve başlatılması, izlenmesi, denetlenmesi, gerektiğinde ödüllendirilmesi, cezalandırılması, yetiştirilmesi, geliştirilmesi, yükseltilmesi ve gerektiğinde işine son verilmesi personel hizmetlerinin yönetiminin konuları içerisinde yer alır.

Öğrenci Hizmetlerinin Yönetimi

Bir okulda öğrencilerin okula kayıtlarından başlayıp mezuniyetlerine kadar geçen süre içinde yapılan tüm özlük işlemleri öğrenci hizmetleri içerisinde yer alır. Öğrencilerin kaydedilmesi, devamlarının izlenmesi nakil işleri ve kayıt silinmesi, sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınması, mezuniyet gibi işlemler öğrenci hizmetlerinin yönetimi kapsamındadır.

Eğitim ve Öğretim ile İlgili Hizmetlerin Yönetimi

Bir yöneticinin eğitim öğretim faaliyetlerini planlayabilmesi için toplumun beklentilerini ve sosyal yapısını , öğrencilerin bilgi ve beceri durumunu, sosyal koşullarını ve ihtiyaçlarını bilmek zorundadır. Eğitim öğretim hizmetleri içerisinde yer alan gerekli ortamın düzenlenmesi, sosyal, kültürel ve sportif çalışmaların yürütülmesi, okul-çevre ilişkilerinin yürütülmesi, öğretim programlarının hazırlanıp uygulanması, öğretimde kullanılan yöntemlerle araç ve tekniklerin belirlenmesi, okulun işleyiş ve çalışma kurallarının belirlenmesi okulun amaçlarına ulaşabilmesi için gerekli en temel unsurlardır.

Okul İşletmesinin Yönetimi

Okulun amaçlarına ulaşabilmesi için gerekli insan kaynaklarını ve maddi kaynakları en verimli şekilde kullanması gerekir. Gerekli maddi kaynaklar zamanında ve yeterince sağlanmadığı takdirde amaçlara ulaşmak zorlaşacaktır. Bu da verilen hizmetlerin kalitesinin azalması anlamına da gelebilir. Okul işletmesinin yönetimi okulun binasının, tesis ve araçların sağlanmasını, büro hizmetlerini, finansman kaynaklarının sağlanmasını, giderler ve kurumun ödemeleriyle ilgili işlemler gibi faaliyetleri kapsar.

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Yönetimi

M.E.B. Özel Öğretim Kurumlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak çalışan bu kurumlar 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda belirtilen çerçeve dahilinde görev yaparlar. Özel öğretim kurumlarında görev yapacak yöneticilerin nitelikleri de aynı kanununun 34. maddesinin e bendinde şu şekilde belirtilmiştir:

Özel eğitim rehabilitasyon merkezlerinde; görev yapacağı kurumda uygulanan öğretim programına göre zihin, görme, işitme engelliler sınıfı öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği/çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenliği veya uzmanı, rehber öğretmen, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, psikolog, odyolog, sosyal hizmet uzmanı olma koşullarını taşımak ve resmî/özel öğretim okullarında en az iki yıl öğretmenlik ya da alanında görev yapmış olmak(5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu).

Çalıştığı kurumun amacına uygun olarak idari, teknik ve diğer tüm işlerin yürütülmesine ve bunların düzenli bir biçimde işleyişinden sorumlu olan kurum yöneticisi bu görevlerin yanı sıra öğrencilere her türlü özel eğitim hizmetlerinin verilmesini sağlamak , kurumunda ve çevresindeki eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin ve diğer personelin özel eğitim konusundaki bilgi ve deneyim kazanmalarını sağlamak üzere önlem almak ailelerine ve yakın çevrelerine her türlü özel eğitim hizmetlerinin verilmesi konusunda yardımcı olmak gibi görevleri de üstlenmek zorundadır.

İlgili Yayın ve Araştırmalar

Sarı (2002) “Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler” adlı araştırmasında;

Özel eğitim kurumlarında çalışan tüm personel ve ailelerin, açık ve samimi bir çift yönlü iletişim kurmaları,

Kurumların ailelerin görüş ve düşüncelerine yüksek derecede yer vermeleri,

Bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarının öğretmenler ve ailelerle birlikte planlamaları,

Ailelerin katkıda bulunması için onlara destek olunmasının gerekliliği sonuçlarına varmıştır.

Ege, Altıntaş, Acarlar, Cavkaytar ve Baydık (2004) tarafından “Özel Eğitimde Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışma raporunda sonuçlara ulaşılmıştır:

Nicelik ve nitelik olarak özel eğitim öğretmeni yetersizliği, erken eğitim verecek personelin sayısının yeterli olmaması, genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitim alanında yeterli bilgi ve beceriye sahip olmamaları, personel ve öğretmen yeterliliği konusundaki sorunları oluşturmaktadır.

Her öğrenim düzeyindeki okul müdürlerinin özel eğitime yönelik bilgi eksikliği, konunun yönetim boyutundaki sorunu olarak belirtilmiştir.

Alt yapı-Donanım konusunda belirlenen sorunlar ise; Erken eğitime yönelik kurumların sayısının yetersizliği, engelli bireylerin eğitim ortamlarına ulaşılabilirliklerinin sağlanamaması, engelli bireylere hizmet veren kurumların, onların özellik ve gereksinimlerine uygun fiziksel koşullara sahip olmamalarıdır.

Denetim konusunda ise; Var olan erken eğitim kurumlarının denetlenememesi, denetleyici kişilerin özel eğitim alanında yeterli bilgiye sahip olamamalarıdır.

Eğitim ve öğretim programı ve bir üst kademeye geçiş sisteminde yaşanan sorunlar ise şunlardır:

Engellilerin yaşamlarında farklı ortam ve evrelerde geçiş hizmetlerinin sağlanamaması, engellilerin mesleğe yönlendirilmeleri, yerleştirilmeleri ve izlenmeleri sürecinin işlememesi, engellilere mesleki beceri kazandırma olanaklarının yetersiz olması, disiplinler arası ekip yaklaşımının eksikliği, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulamaya geçirilememesi, etkili öğretim yöntemlerinin uygulamaya aktarılamamasıdır. Erken müdahale programlarının yaygın olmaması ve kaynaştırmanın yaygınlaştırılamaması da bir diğer sorundur. Son olarak da özel eğitim öğretmenleri, genel eğitim öğretmenleri ve ailelerin destek hizmetlerinden yeteri kadar faydalanamamaları tespit edilen sorunlardan biridir.

Ege ve diğerleri, (2004) belirlemiş oldukları bu sorunlara şu çözüm önerilerini getirmişlerdir:

Erken tanı hizmeti veren sağlık kurumları ve diğer kuruluşlarda görevli personele engelliler, erken tanı ve erken eğitim konularında lisans eğitimi sırasında ve sonrasında eğitim verilmeli.

Özel eğitimin çeşitli aşamalarında sağlık ve sürekli hizmet kurumlarında farklı branşlardaki hekimler, özel eğitimciler, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, öğretmenler ve diğer uzmanların işbirliği halinde çalışmalarını için gerekli düzenlemeler yapılmalı, özel eğitim kurumlarına bu tür öğretmenlerin atanmaları kolaylaştırılmalıdır.

Özel eğitim alanında çalışacak öğretmen, destek personeli, uzman ve denetleyici gibi personelin gereksinimleri doğrultusunda nitelikli olarak yetiştirilmeleri için gerekli önlemler alınmalıdır.

Özel eğitimin her aşamasında yönetim hizmetleri özel eğitim alanından gelen kişiler tarafından sağlanmalıdır.

Tüm okullar engellinin bağımsız olarak hareket edebileceği özellikte inşa edilmeli, farklı özür gruplarının gereksinimleri olan diğer fiziksel koşullar oluşturulmalıdır.

Özel eğitimin her aşamasında denetim hizmetleri, özel eğitim alanından gelen kişiler tarafından sağlanmalıdır.

Üniversitelerde, resmi ve özel kurumlarda erken eğitim teşvik ve organize edilmelidir.

Var olan özel eğitim hizmetleri yönetmeliği gereğince bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulamaya geçirilebilmesi için ilk tanı merkezlerinden başlayarak Rehberlik Araştırma Merkezleri, rehabilitasyon merkezleri ve okullarda BEP birimleri kurulmalıdır. Böylece tanı, yerleştirme, programların uygulanması ve izleme süreçleri etkili hale getirilmelidir. Engellilerin bağımsız yaşamlarının en önemli koşulu meslek sahibi olmalarıdır. Bu amaçla var olan mesleki eğitim hizmetlerinin daha nitelikli hale getirilmesi, mesleki eğitim okullarında yönlendirme, işe yerleştirme ve izleme hizmetlerinin sunulabilmesi için ilgili birimler kurulmalıdır.

Engelli bireylerin farklı evre ve ortamlara geçişleri bireyin bulunduğu ortam ile geçiş yaptığı ortamdaki ilgililer tarafından eşgüdümlü olarak planlanmalı, bireye ve aileye gerekli destek hizmetleri sağlanmalıdır.

Aileler sürekli hizmet alabilecekleri kurumlara yönlendirilmedi.

Kaynaştırmanın yaygınlaştırılabilmesi ve okullaşma oranlarının artırılabilmesi için özel ve genel eğitim öğretmenleri, ilgili diğer personel ve ailelere uygun destek hizmetlerinin sunulabilmesi amacıyla gerekli işbirliği ve koordinasyon sağlanmalı,

ailelerin özel eğitimin her aşamasına katılmaları için aile destek hizmetlerine ve aile eğitimi uygulamalarına yer verilmelidir.

Korucu (2005) “Türkiye`de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: Kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından” isimli araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın evreni Milli Eğitim Bakanlığı ve SHÇEK`e bağlı Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleridir. Bu araştırmanın örneklemini ise beş ildeki (Konya, İstanbul,Ankara, Gaziantep, Denizli) SHÇEK`e ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak açılmış olan Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerinin sahipleri, yöneticileri, öğretmen ve aileleri arasından ‘yansız atama’ yoluyla seçilen 138 (30 kurum sahibi, 36 kurum yöneticisi, 36 öğretmeni ve 36 aile) kişi oluşturmaktadır.

Bu araştırmada çıkan sonuçlara göre;

- 1- Kurumların kendi aralarındaki iletişim beklendik düzeyde gerçekleşmemiştir.
- 2- Kurum yönetiminin personele, personelin de yönetime güven konusunda problemleri olduğu ancak kurumdaki personelin birbirleri arasında iletişimin çok iyi düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.
- 3- Devletin her engelli çocuk için verdiği paranın bürokratik formalitelerden dolayı Özel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerine zamanında ödenmediğini bunun da bir kurumda çalışan personelin maaşının ya da ücretlerinin verilmesinin zamanında ödenememesine yol açtığı ortaya çıkmıştır. Bu durumun da personel arasında iş doyumunu ve tükenmişlik olayının gündeme gelmesine neden olmaktadır.
- 4- Kurumların işleyişi ile ilgili yasal düzenlemelerde önemli boşlukların olduğu ve bu boşlukların bazen kişilerin insafınca kullanıldığı ve bu nedenle yasal düzenlemelerin geliştirilmesi gerektiği de bu araştırma bulguları ışığında ortaya çıkarılmıştır.
- 5- Kurumların bağlı buldukları kurumlar tarafından denetimlerinde ihtiyaç duydukları rehberlik konusunda yardım alamadıkları bu nedenle denetim gerçekleştiren ekibin özel eğitimin uygulanması ile ilgili önemli eksikliklerin olduğu ortaya çıkmıştır.
- 6- Özel eğitim etkinliklerinde ailenin katılımının çok önemli olduğu halde bunun

beklenildiği düzeyde gerçekleştirilemediği de ortaya çıkmıştır.

7- Özel eğitime muhtaç bireylere verilen eğitimin sürekli ve genellenebilir olabilmesi için eğitimin tüm güne yayılması gereği ile aile eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Ancak kurumlarda ailelere yönelik aile eğitimi konusunda gerekli eğitimin gerçekleştirilmediği ortaya çıkmıştır.

8- Kurumda çalışan personelin ve kurum yönetiminin hizmet-içi eğitimin önemini çok iyi bildikleri fakat personelin yetiştirilmesi ve geliştirilmesi konusunda ve güçlüklerin olduğu ancak bu tür bir etkinliğin ya üniversite personelinin akademik etkinliklerle ilgili yoğunluklarından dolayı olanaklı olmadığını veya akademik unvan için çok çaba sarf etmeleri gibi diğer nedenlerden dolayı bu tür etkinliklere zaman ayırmakta güçlüklerle karşılaştıkları ortaya çıkarılmıştır.

9- Kurumda çalışacak ve alanda yeterlilik kazanmış personel bulmakta güçlük çekildiği ortaya çıkmıştır.

10- Kurumların aralarındaki ticari kaygılarından dolayı bazen etik olmayan durumlarla personel transferi gerçekleştirmeye çalışıldığı da ortaya çıkmıştır.

Kayaaltı (2005) “Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı özel eğitim okullarını denetleyen ilköğretim müfettişlerinin özel eğitim okullarında yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri (Ankara ili örneği) “ adlı araştırma yapmıştır.

Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Özel eğitim okulları okul işletmesi boyutunda yaşanan sorunlara ilişkin olarak elde edilen müfettiş görüşlerinin yarıya yakını finansman kaynaklarının sağlanması ve kullanımı ile özel ve kamu okulları arasındaki dengesiz kaynak dağılımı ile ilgilidir.

Özel eğitim okullarında çalışan eğitim işgörenleri boyutunda yaşanan sorunlara ilişkin olarak elde edilen müfettiş görüşlerinin çoğunluğunu, yönetici ve öğretmenlerin planlama, hazırlık ve organizasyon çalışmalarındaki bilgisiz ve yetersizliklerine yönelik olduğu ortaya çıkmıştır.

Özel eğitim okullarındaki öğretim hizmetleri boyutunda yaşanan sorunlara ilişkin olarak elde edilen müfettiş görüşlerinin yine çoğu öğretmenlerin öğretimde

kullandıkları yöntem, araç ve teknikleri alana uygun ve somut olmadığı sonucundadır.

Ahmetoğlu ve diğerleri (2005) “Zihin ve hareket engelli çocukların özel eğitim rehabilitasyon programlarına devam etmeme nedenlerinin incelenmesi” adlı araştırma yapılmıştır. Araştırma: zihin ve hareket özürlü çocuklar için eğitim, araştırma ve uygulama merkezinde özel eğitim ve rehabilitasyon programına devam etmeyen çocukların devamsızlık nedenlerinin saptanması, ailelere gereksinimleri doğrultusunda sağlanan uygun yardım ve bilgilendirme sonucunda tekrar eğitim ve rehabilitasyon programına devam edip etmediklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

2000-2002 yılları arasında özel eğitim ve rehabilitasyon programlarına devam etmediği belirlenen 240 engelli çocuktan yanıt alınabilen 192’si (%80); cinsiyetlerine, geldikleri bölgelere, devamsızlık nedenlerine, ailenin engelli çocuğunu eğitime tekrar getirmeyi isteyip istemediğine ve engelli çocuğun eğitime tekrar başlayıp başlamama durumuna göre incelenmiştir. Bu çocukların çoğunluğunun erkek olduğu (%60.4) ve Edirne’ye bağlı ilçeler ve köyler (%43.7) ile yakın illere bağlı ilçeler ve köylerde (%24.0) ikamet ettikleri belirlenmiştir. Çocukların devamsızlık nedenleri incelendiğinde: maddi problemlerin %29.8, ulaşım güçlüğüne %24.0 ve engelli çocuğun fiziksel ve psiko sosyal durumuna bağlı taşınma güçlüğüne %10.6 ile devamsızlık nedenlerinin başında geldiği saptanmıştır. Araştırmaya katılan çocukların ailelerinin %14.6’sının engelli çocuğunu tekrar özel eğitime göndermek istemediği, %35.9’unun getirmesinin imkansız olduğu ancak yardım sağlanırsa getirmek istediği ve %2.6’sının merkezin yatılı olması halinde getireceği tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda çocukların ancak %35.4’ünün eğitim programına devam ettiği belirlenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım, Şimşek, 2006:39). Araştırma, var olan durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçladığı için tarama modelindedir (Karasar 1994:77).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılında, Kocaeli İli sınırları içinde yer alan 36 Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini, evrenini oluşturan 36 Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi yöneticilerinden tesadüfi örneklem yoluyla seçilmiş bu kurumlarda görev yapan ve araştırmaya katılmaya istekli toplam 20 merkez yöneticisi (müdür veya müdür yardımcısı) oluşturmuştur.

Araştırma örneklem grubunu oluşturan 20 kurum yöneticisinin cinsiyete, göreve, yaşa, meslekteki kıdeme, yöneticilikteki kıdeme, özel eğitim merkezindeki kıdeme göre dağılımları aşağıda verilmiştir.

Çizelge 1. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	3	15
Erkek	17	85
Toplam	20	100

Çizelge 1'e göre; örnekleme seçilen kadın yöneticilerin örnekleme oranı % 15, erkek yöneticilerin oranı ise % 85'dir.

Çizelge 2’de örneklem grubunda yer alan yöneticilerin kurumdaki görev dağılımları verilmiştir.

Çizelge 2. Örneklem grubuna giren yöneticilerin kurumlardaki görev dağılımları

Görev	n	%
Müdür	16	80
Müdür yardımcısı	4	20
Toplam	20	100

Çizelge 2’de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan yöneticilerin %80’ini müdürler, geriye kalan % 20’lik kısım da müdür yardımcılarında oluşmaktadır.

Çizelge 3 . Örneklem grubunun yaşlarına göre dağılımları

Yaş	n	%
25 yaş ve öncesi	1	5
26 - 30 yaş	1	5
31 - 35 yaş	3	15
36 - 40 yaş	3	15
40 yaş ve üzeri	12	60
Toplam	20	100

Çizelge 3’de katılımcıların yaşlarına göre dağılımları beş ayrı kategoriye ayrılmıştır. Bu yaş gruplarında yer alan yöneticiler arasında en büyük grubu 40 yaş ve üzeri yöneticiler oluşturmaktadır.

Çizelge 4. Yöneticilerin Mesleki Kıdem Sürelerine Göre Dağılımı

Kıdem	n	%
5 yıl ve altı	1	5
6-10 yıl	1	5
11-15 yıl	3	15
16-20 yıl	5	25
21 yıl ve üstü	10	50
Toplam	20	100

Çizelge 4’de örnekleme oluşturma yöneticilerin mesleki dağılımları yer almaktadır. Bu dağılıma göre yöneticileri yarısının (% 50) 20 yıl ve üzeri mesleki kıdemlerinin olduğu görülmektedir.

Çizelge 5. Yöneticilerin Yöneticilikteki Kıdem Sürelerinin Dağılımı

Kıdem	n	%
5 yıl ve altı	3	15
6-10 yıl	4	20
11-15 yıl	8	40
16-20 yıl	2	10
21 yıl ve üstü	3	15
Toplam	20	100

Çizelge 5’de örnekleme oluşturan kurum yöneticilerinin yöneticilikteki kıdemlerinin dağılımı yer almaktadır. Bu tabloya göre katılımcıların yöneticilikteki süreleri değişkenlik göstermektedir.

Çizelge 6. Yöneticilerin Özel Eğitim Kurumundaki Kıdem Sürelerinin Dağılımı

Özel Eğitim Kurumundaki Kıdem Süresi	n	%
5 yıl ve altı	15	75
6 - 10 yıl arası	5	25
11 - 15 yıl arası	0	0
16 - 20 yıl arası	0	0
21 yıl ve üzeri	0	0
Toplam	20	100

Çizelge 6'da örnekleme oluşturan katılımcıların özel eğitim kurumlarındaki kıdem sürelerinin dağılımları yer almaktadır. Özel eğitim kurumundaki kıdemi 5 yıl ve altı olan yönetici oranı % 75 olarak görülmektedir. 6-10 yıl özel eğitim kurumunda görev yapan yöneticilerin oranı ise % 25'dir. Bu tablodan da görüleceği gibi yöneticilerin özel eğitim kurumundaki kıdemleri 10 yıl ve altıdır.

Veri Toplama Aracı

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorunları ortaya koymak üzere, araştırmacının kendisi tarafından, araştırmanın amaçları doğrultusunda, açık uçlu sorulardan oluşan taslak görüşme formu geliştirilmiştir. Bu görüşme formu oluşturulmadan önce bu kurumlarda çalışan öğretmenlerle ve bu kurumlara devam eden öğrencilerin velileri ile görüşülmüştür. Daha sonra ilgili alan yazını incelenmiştir. En son olarak da Taymaz'ın (2007) Okul Yönetimi ve Aydın'ın (2000:180-182) Eğitim Yönetimi kitaplarında yer alan eğitim yöneticilerinin görev alanları temel alınarak altı ana soru ve bu soruların alt basamağında bu kurumlarda yaşanan sorunların daha iyi irdelenmesini sağlayacağı düşünülen daha ayrıntılı sorular hazırlanmıştır (Ek 1).

Veri Toplama Aracının Uygulanması

Veriler, araştırmacı tarafından katılımcılar ile yapılan görüşmelerle, ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş ve sonra bu konuşmalar yazılı metin haline getirilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama aracı olarak geliştirilen görüşme formu yoluyla elde edilen ve ses kayıt cihazı ile kaydedilen verilerin yazılı dökümleri nitel araştırma yöntemi olan içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi yazılı ve sözlü materyali sistemli bir analizi olup, söylenenin ya da yazılanın kodlanarak nicelleştirilmesidir (Balcı,

2004). İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Böylece sözel bilgi nicel veriye dönüştürülmektedir. Katılımcıların görüşme sorularına vermiş oldukları cevaplar kendi içinde alt kategorilere ayrılarak kodlanmış, bu ham veriler betimse analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak zmlenmiş, frekans ve yüzde kullanılarak betimlenmiştir. Bulguların yorumunda katılımcıların kendi cümlelerinden de yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “Merkezinizde eğitim işgörenleri hizmetlerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?” biçiminde oluşturulmuştu. Bu alt probleme ilişkin veriler kurum yöneticilerinden görüşme yoluyla alınmış ve bu verilere dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, Eğitim İşgörenlerini Bulma ya da Seçme, İşgörenlerin Özlük Hakları, İşgörenlerin Özel Eğitim Konusunda Yeterlilikleri, İşgörenlerin İzlenmesi ve Denetlenmesi ve İşgörenlerin Yetiştirilmesi alt boyutlarında verilmektedir. Çizelge 7’de birinci alt probleme ilişkin 5 alt boyut için yöneticilerin verdikleri cevapların analizleri verilmiştir. Bu çizelge incelendiğinde kurum yöneticilerinin tamamına yakın bir kısmının araştırmanın birinci alt probleminin ilk üç boyutunda sorun yaşadıkları görülebilir.

Çizelge 7. İşgörenlerin Hizmetleriyle İlgili Yöneticilerin Verdikleri Cevapların Dağılımları

İşgörelere ilişkin sorun yaşıyor musunuz?	n	%
Eğitim İşgörelenlerini Bulma Ya Da Seçme		
Evet	20	100
Hayır	0	0
Toplam	20	100
İşgörelenlerin Özlük Hakları		
Evet	14	70
Hayır	6	30
Toplam	20	100
İşgörelenlerin Özel Eğitim Konusunda Yeterlilikleri		
Evet	18	90
Hayır	2	10
Toplam	20	100
İşgörelenlerin İzlenmesi Ve Denetlenmesi		
Evet	0	0
Hayır	20	100
Toplam	20	100
İşgörelenlerin Yetiştirilmesi		
Evet	4	20
Hayır	16	80
Toplam	20	100

Çizelge 7 de araştırmanın birinci al problemine ait alt boyutlar görülmektedir. Aşağıda bu alt boyutlara ait bulgu ve yorumlar ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

Eğitim İşgörelenlerini Bulma Ya Da Seçme alt boyutu;

Çizelge 7’den de anlaşılabilirceği gibi “Eğitim işgörelenlerini bulma ya da seçme konusunda sorun yaşıyor musunuz” sorusuna görüşme yapılan kurum yöneticilerinin tamamı evet cevabı vermişlerdir. Bilhassa bazı branşlarda, özellikle fizyoterapist ve özel eğitim öğretmeni bulmakta oldukça zorlandıklarını, buldukları elemanların da

hem yeterince uzman olmadıklarını, hem de sayılarının azlığı nedeniyle yüksek ücretler talep ettiklerini belirtmişlerdir. Çizelge 8’de kurumların bulmakta sorun yaşadıkları işgörenlerin branş bazında dağılımları görülmektedir.

Çizelge 8. Kurum Yöneticilerinin Branş Bazında Bulma Ya Da Seçme Konusunda Zorlandıkları İşgörenlerin Dağılımları

Branş		n	%
Özel eğitim öğretmeni	Evet	18	90
	Hayır	2	10
Toplam		20	100
Fizyoterapist	Evet	19	95
	Hayır	1	5
Toplam		20	100
Dil ve konuşma terapisti	Evet	20	100
	Hayır	0	0
Toplam		20	100
Çocuk Gel. ve Eğ. Uzmanı	Evet	9	45
	Hayır	11	55
Toplam		20	100
İş uğraşı terapisti	Evet	19	95
	Hayır	1	5
Toplam		20	100
Odyolog	Evet	20	100
	Hayır	0	0
Toplam		20	100
Psikolojik Danışman	Evet	8	40
	Hayır	12	60
Toplam		20	100

Çizelge 8’de belirtilen meslek elemanlarını bulmakta sıkıntı yaşayan kurum yöneticilerinden bir tanesinin aşağıdaki ifadesi konuyu kısaca özetlemektedir:

“Evet sıkıntı var. Şöyle sıkıntı var bazı branşlarda çok az eğitimci var. Fizyoterapist, psikolog, dil ve konuşma terapisti, özel eğitimci gibi. Bu branşlardan çok az. Zaten bu sayı az olduğu için her kuruma bir özel eğitimci yada psikolog düşmüyor. Bazıları şöyle yapıyor; diploma kiralayıp kullanıyorlar. İşte emekli olmuş, hamile olan, başka bir işle uğraşanların diplomalarını kullanıyorlar. Fakat bizde şuan da böyle bir şey yok...”

Başka bir kurum yöneticisinin konuya ilişkin görüşü ise kısaca aşağıda belirtilmiştir:

“En büyük sıkıntılarımızdan birisi o zaten iş gören! Yani işe alacağımız elemanların kalitesi. Burada çok büyük sıkıntılar yaşıyoruz. 1. sorun iş görenin kalitesi, 2.si elemanın azlığı. Diğer sorunlar ise özel eğitimci yok, fizyoterapist yok, psikologumuz yok, yani o anlamda çok sıkıntı yaşıyoruz. Ve o gelen insanların mesela özel eğitimci dahil olmak üzere kalitesi yok. Yani teoride var ama pratikte hiçbir şey verdikleri yok. Onlarda da öyle bir problemimiz var...”

Merkezlerde çalıştırılabilecek olan uzman personel çeşitliliğinin dar olduğu, Yetişmiş eleman sayısının kısıtlılığı, uzman personelin sayısının yetersiz olması nedeniyle çok yüksek düzeylerde ücret talep etmeleri önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu konuda bir diğer kurum yöneticisinin görüşü aşağıda belirtilmiştir.

“...Yaşıyoruz, şu şekilde bazı meslek elemanları bulunmuyor. Örn: Fizyoterapist. Hem piyasada az bunun sonucunda da maaşları yükseliyor. Şuan piyasada 4-5 milyar maaş alan var. Peki bunu hak ettiği için mi alıyor? Tabi ki değil. Şuan da sayı az olduğu için haksız kazanç için fırsat eline geçmişken benim fiyatım budur ister alırsın ister almazsın. Maaş konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Bulamadığın zamanda eğitim veremiyorsun, eğitim veremeyince de sen zarara uğruyorsun. Gelen insan karakterli değil ise tam verimli olmuyor. Bu sefer bulduğun hasını mı istiyorsun diyor. Benden şikayetçi oluyor gerektiği şekilde verim alamıyorsun...”

Çözüm önerisi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin tümünde yaşanan eğitim işgörenlerini bulma ya da seçme sorununa kurumların tümü yapabilecekleri herhangi bir şeyin olmadığını belirtmişlerdir. Bu soruna çözümün ancak üniversiteler tarafından

getirilebileceği belirten kurum yöneticileri Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin işbirliği yaparak bu kurumlarda çalışma zorunluluğu olan işgörenlerin yetiştirilmesi konusunda planlama yapılarak bu açığın kapatılabileceğini belirtmişlerdir.

Özel eğitim alanında görev yapacak olan elemanların nicelik ve nitelik yönünden eksiklikleri bu alanda hizmet veren tüm resmi ve özel kurumların en büyük sorunlarından biri olarak yer almaktadır. Çünkü Toplam 9 üniversitede bulunan özel eğitim bölümü mezunlarının sayısının özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerle oranlandığında inanılmaz bir boşluk ortaya çıkmaktadır. Zihin, işitme ve görme engelliler alanında var olan eğitimci açığının yanında dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist ve iş-uğraşı terapistlerine de ciddi anlamda gereksinim duyulmaktadır. Ülkemizde sadece 37 kişi olan dil ve konuşma terapistlerinin yetersizliği nedeniyle kurumların çoğu bu konuda eğitim alması gereken öğrencileri kurumlarına kabul edememektedirler.

Özlük Hakları Alt Boyutu

“Eğitim işgörenlerinin özlük haklarının sağlanması konusunda sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna görüşme yapılan kurum yöneticilerinin yaklaşık üçte ikilik kısmı evet cevabı vermiştir. Özlük hakları konusunda en büyük problemi maaş ödemeleri konusunda yaşadıklarını belirten bir kurum yöneticisi görüşünü şu şekilde ifade etmektedir.

“Bizim en büyük problemimiz bu. Kişilerin özlük haklarında biz zordayız kurumlar olarak.... Çalışanlar maaşlarını alamıyorlar neden alamıyor bakın bizim ayın 8’in de maaşlar yatıyor ancak ben de bu parayı alamıyorum. Ben hak ettiğim bir şeyi alamazken başkasına veremiyorum. Belli bir sermayem geçimim yok. Devletten alıp vermek zorundayım, devlet bunu ödemesini kolay yaptıktan sonra bence bir mahsuru yok. Fakat biz hep paraları geç alıyoruz şuan bile 1 ay içerdeyiz. Ayın 8’inde ödeme yapılması gerekirken ayın 28’i olmuş bir dahaki ödeme vakti gelmiş benim millete para vermem lazım ancak ben maaş veremiyorum. Ancak bu sorunun kaynağı ben değilim ben parayı almışta vermemiş değilim. Fakat bu uygulama değişme gösterebiliyor çok iyi para kazanıp da öğretmenlerine para vermeyen kurumlar da var. Ancak bana para geldiği gün ben hemen hesaplarına havale ettiriyorum. Bu özlük işlemleri kişinin, kurumun; eğitimcisine çalışanına bakış açısıyla alakalı. Eğer karşınızdaki insanı kullanıp üstünden geçinmeye çalışmamalısınız. Sonuçta burada ortak bir çalışma arkadaşı olarak

bakıyorsunuz. Sonuçta amacımız bu noktada ortak çocuklara bir şeyler öğretmek ancak yok ben burada vekaleten duruyorum mantalitesi varsa özlük hakkı diye bir şey yok.....”

Kurum yöneticilerinin yarından fazlası maaş ödemeleri konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bakanlığın ödemeleri geç yapması nedeniyle çalışanların maaşlarını ödemediğini zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyu bir kurum yöneticisi de şu şekilde ifade etmiştir:

“... yeni sisteme geçildikten sonra ödemelerde hiçbir şekilde plan falan kalmadı. Doğru düzgün denetim yok, günü belli değil, ayı belli değil, saati belli değil, ne zaman alacağım belli değil. Biz önceden sigorta yada emekli sandığı alırken bilirdik işte dosyalarımız gidecek 1-2 hafta içinde dosyalara bakılacak ondan sonra da o hafta içerisinde de bizim paralarımız yatacak. Biz bunu biliyorduk ama şimdi icmal yayınlanıyor 1 hafta geçiyor maliyeyi arıyorsunuz onlar bilmiyor, milli eğitimi arıyorsunuz onlar da maliyeye topu atıyor maliye de Ankara'ya atıyor falan filan. Tamamen çok başlılığın olduğu bu sistemde yürütmeye çalışıyorlar. Daha önceden sınırsız olan bu kullanım hakları ile baş edemedikleri için şimdilerde bu açığı kapatmaya çalışıyorlar. Bütün mesele bu zaten zora olsun da nasıl oluyorsa olsun. Peki söyleyin ben çalışanın maaşını bu durumda nasıl ödeyim...”

Çalışanların özlük hakları konusunda en büyük sorunu Bakanlığın verilen hizmet karşılığı ödemesi gereken paraları zamanında ödememesi nedeniyle maaş ödemeleri oluşturuyor. Bunun dışında çalışma saatleri, sigorta, izinler ,vb diğer özlük hakları konusunda fazla sorun yaşanmamaktadır.

Çözüm önerisi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin çalışanlarının özlük hakları konusunda sorun yaşanmaması için önerdikleri çözüm önerisi; Bakanlığın gecikmeli olarak yapmakta olduğu eğitim hizmeti ödemelerini hızlandırma yolunda acilen çalışmalar yapması gerektiği şeklinde olmuştur. Bunun yanında ödemelerin yapılması için karşılığında bir tek muhatap olmadığını belirten yöneticiler, gecikmenin her birimin kendilerini Bakanlığın başka bir birimine yönlendirmesinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu konuda bir kurum yöneticisi şu şekilde bir açıklama yapmıştır:

“Yeni sisteme geçildikten sonra ödemelerde hiçbir şekilde plan falan kalmadı. Doğru düzgün denetim yok, günü belli değil, ayı belli değil, saati belli değil, ne zaman alacağım belli değil. Biz önceden sigorta yada emekli sandığı alırken bilirdik işte dosyalarımız gidecek 1-2 hafta içinde dosyalara bakılacak ondan sonra da o hafta içerisinde de bizim paralarımız yatacak. Biz bunu biliyorduk ama şimdi icmal yayınlanıyor 1 hafta geçiyor maliyeyi arıyorsunuz onlar bilmiyor, milli eğitimi arıyorsunuz onlar da maliyeye topu atıyor maliye de Ankara’ya atıyor falan filan. Tamamen çok başlılığın olduğu bu sistemde yürütmeye çalışıyorlar. Daha önceden sınırsız olan bu kullanım hakları ile baş edemedikleri için şimdilerde bu açığı kapatmaya çalışıyorlar. Bütün mesele bu zaten zora olsun da nasıl oluyorsa olsun.”

Bakanlığın gerekli alt yapıyı oluşturmadan yeni sistemlere geçmesinden kaynaklanan sorunlar yaşandığını belirten yöneticiler Bakanlığın yeterli planlama yaparak yeni uygulamalara geçilmesinin ileride sorunları azaltacağını belirtmişlerdir.

Özel Eğitim Konusunda Yeterlilikleri

Kurum yöneticilerine yöneltilen “çalışanlarınızın özel eğitim konusundaki yeterlilikleri konusunda sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna yöneticilerin tamamına yakını evet cevabı vermiştir.

Soruya evet cevabı veren kurum yöneticilerinin bu konudaki görüşlerine göre özel eğitim öğretmenleri üniversitelerden yetersiz olarak mezun oluyorlar. Sınıf öğretmenlerinin MEB’den aldığı 160 saatlik özel eğitim eğitimi yetersiz, rehberlerin, psikologların, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanlarının ,okul öncesi öğretmenlerinin üniversitelerde özel eğitim ile ilgili almış oldukları derslerin sayısı oldukça az. Bir kurum yöneticisi bu konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Ben şahsen yeterli bulmuyorum. Hatta yeterli ve kaliteli bulmuyorum. Gönül istiyor ki gerçekten profesyonel anlamda ileri anlamda insanlarla çalışalım çünkü onların ne kadar profesyonel ve ileri anlamda olması bizim için o kadar iyi demektir. Okuldan yeni mezun öğretmene bakıyorum BEP hazırlamayı bilmiyor. Seni bu işin uzmanısın diye işe

aldık bu durumda sana nasıl güvenelim diyorum bana okulda bu kadar öğrendiğini söylüyor. Zaten sayıları az, biz onları iş başında eğitmeye çalışıyoruz. Diğer bölümlerin de okulda okudukları özel eğitimle ilgili derslerin sayısı az belki iyi niyetliler ama yeterli değiller...”

Bu soruya hayır cevabı veren yöneticilerden birinin konuya ilişkin cevabı şu şekildedir:

“...bizim kurumumuzda çalışan arkadaşlar yeterli çünkü uzun yıllar çalışmış arkadaşlarımız var. Yeni başlayanlar içinse zaten dönem dönem hepimiz hizmet içi eğitim semineri düzenliyoruz. Eksiklerimizi tamamlamaya çalışıyoruz. Çocuklar hakkında görüş alış veriş. Bu ve bunun gibi şeylerle birbirimizi eğitmeye çalışıyoruz. Organizasyonu da ben yaparım. Benim konum nedir, özel eğitim konusunda, özel eğitimciye kendi alanında çalışır. Psikolog kendi alanında anlatır. Okuma yazma öğretmenimiz kendi alanında anlatır. 3 tane emekli sınıf öğretmenimiz var. Onlar genelde okuma yazma derslerine giriyor. Ve akademik beceriler derslerine girmekte...”

Bu soruya evet yanıtını veren yöneticilere ‘sorunu nasıl çözüyorsunuz?’ şeklinde soru yönelttiğimizde hepsinin bunu hizmet içi eğitim seminerleri ve usta çırak ilişkileri ile çözmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Özellikle yeni mezun olmuş işgörenlerin eğitimleri süresince edindikleri alan bilgisinin pratiğe yönelik olmayıp, uygulamada kendilerinin, öğrencilerin, yöneticilerin sıkıntı yaşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca velileri yönlendirme de yetersiz kaldıkları gözlenmiştir. Bununla beraber farklı branşlardan özel eğitim işgöreni olarak çalıştırılanların özel eğitim konusundaki bilgileri ise hizmet içi eğitimler ya da usta çırak ilişkisi ile tamamlanmaya çalışılmaktadır. Bunun da yetersiz olduğu bilinmektedir. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir:

“Hayır yansıtamıyorlar. Mesela çocuk gelişimci; normal çocuk gelişimini biliyor ama adaptasyonunu zihinsel engelli bir çocukta sağlayamıyor. Beklentisini ya çok düşürüyor ya da çok yükseltiyor. Çocukla aynı düzeye inebilmek, onunla empati kurabilmek oldukça zor. Biz diyoruz şunu yap, bunu yap, onu yapıyor ancak kendi alan bilgisini, yaratıcılığını ortaya koymuyor. Özel eğitimin yüzde 70-80 ‘i çocukla aynı düzeye inebilmeniz, empati kurabilmeniz ikincisi yaratıcılığınızı

kullanabilmeniz her an her şeyden bir şey çıkarabilmeniz gerekiyor. Çocuğun öğrenmeye hazır olduğu anı, onu takip edip yakalayabilmek gerekiyor.”

Bu kurumlarda çalışan eğitim işgörenlerinin edindikleri alan bilgisi normal çocuklara yönelik olup, özel eğitime muhtaç bireylerin eğitim ve öğretimi konusunda yeterli formasyonlarının olmadığı görülmüştür. Bununla beraber özel eğitim kurumlarında çalışan işgörenlerin araştırma ve kişisel gelişime fazla önem vermedikleri, ayrıca alan bilgilerini geliştirme çabasında olmadıkları tespit edilmiştir. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir:

“Şu şekilde var yani kendimden örnek vereyim. Ben mezun olduktan sonra alanda çalışmaya başladığım zaman teorik olarak öğrendiklerimi pratiğe dökemedim. Daha sonra bütün arkadaşlar da bunu gördüm. Yani şunu sonradan fark ettik üniversite de yanlışlık var. Teorik bilgiyle insanı doldurup piyasaya sokuyorlar. Pratiğe geldiğiniz zaman bir bakıyorsunuz tamamen farklı şeyler, farklı konular, farklı insanlar, farklı problemler öne çıkıyor. Tabi bundan sonra çabalamaya, öğrenmeye çalışıyorsunuz. Daha değişik konular öğrenmeye çalışıyorsunuz. Diyelim ki benim alanımda aile eğitimi, çocuk eğitimi, yaşlı eğitimi, evli çiftler, gençlerle ilgili eğitim gördüm, ama karma olarak gördüm. Ben şimdi özürülük alanına geldim. Bu sefer ayrıca özürülük alanında kendimi eğitmek için daha değişik kaynaklara müracaat etmem gerekiyor. Daha değişik uzaman kişilere müracaat etmek zorunda kalıyorsunuz. Bazıları mesela huzurevlerine gidiyor yaşlı alanında kalıyor. Tabi o alanda yeterli eğitimi alamıyor. Tabi yaşlılara nasıl davranacağını bilmiyor tam olarak, hangi evrakların tutulması gerektiğini bilmiyor tam olarak yani kurum işleyişini nasıl oluşturması gerektiği konusunda fazla bilgi sahibi olamıyoruz. Bunu çalışarak yaşayarak gidermeye çalışıyoruz.”

Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında bazı yöneticiler kendi kurumlarında olmadığı ancak diğer pek çok kurumda yaşandığını iddia ettikleri bazı uygulamalarda söz etmişlerdir.

Bu kurum yöneticilerinden birisi durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“...Siz bana çalışanların özel eğitim konusunda yeterliliklerinden bahsediyorsunuz ama bizim sektörde üç kuruluş daha fazla para kazanabilmek için bazı kurumların 200-300 milyon karşılığı özel

eğitimciye imza attırıp, derslere lise mezunu usta öğreticileri soktuklarına çok şahit oldum. Bizim kurumda böyle bir şey yok ama yapan çok kurum var....”

Bu açıklama özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında mesleki bilgiden çok diplomaların iş yaptığı düşündürtmektedir.

Ülkemizdeki zel eğitim kurumlarında çalışacak personelin eğitimleri sırasında uygulamaya yönelik eğitim almamaları, müfredatların eksikliği, meslek yaşamlarında yetersiz kalmalarına sebep olmaktadır. Bu eğitim işgörenleri işlerini daha çok iş başında deneme yanılma ya da usta ıracak ilişkileriyle öğrenmektedirler. Eğitim sistemimizdeki eksikliklerin giderilmesi özel eğitimin de amacına ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

zm nerisi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerin bu alanda çalışacak eğitim işgörenlerinin eksikliklerini gidermek üzere önerdikleri üzümlerden ilki, lise ve üniversitelerde özel eğitimle ilgili derslerin sayıları artırılması şeklinde olmuştur. Bu konuda yöneticilerin çoğunluğu lise ve üniversitelerde verilen özel eğitim dersleri yalnızca teori düzeyinde kalmaması, uygulamaya yönelik derslerin de artırılması gerektiği şeklinde dir.

İşgörenlerin İzlenmesi Ve Denetlenmesi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personelin izlenmesi ve denetlenmesi konusunda kurum yöneticilerinin tamamı herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. İşgörenlerin izlenmesi ve denetlenmesi konusunda kanuna göre kurumlarda işgöreni fiziki koşullar içinde kamera sistemi ve gözlem penceresiyle izleme yapılmaktadır. Ayrıca ğrencilerin bireysel gelişimi ve velilerden alınan geri bildirimden yararlanılmaktadır. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir:

“Mesela bireysel odaya girdiğinde sürekli derse girip izleme imkanımız olmuyor. Böyle yaparsak da çocukların dikkati dağılıyor. Gerekli tutulan evraklar var. Bunları tam olarak tutuyorlar mı, zamanında teslim ediyorlar mı? Özellikle veli memnuniyeti üstünde duruyoruz. Velilerle görüşüp öğretmenle ilgili problem yaşıyor musunuz, çocuğunuzda gelişme ya da gerileme var mı? Gerileme varsa sebebi nedir? Öğretmene soruyoruz bu çocuğun durumu nedir? Ailesi gelişmediğini düşünüyor neyin nesidir? Diye araştırıyoruz. O zamanda ne olduğu ortaya çıkıyor zaten.”

Görüşme yapılan kurumların% 60'ında kamera sistemi bulunmakta, diğer % 40'luk kısmın yöneticileri kamera sisteminin öğretmenler üzerinde güvensizlik duygusu yarattığı gerekçesiyle sadece gözetleme penceresi yoluyla izleme yaptıklarını belirtmişlerdir.

Her türlü eğitim kurumunda denetim oldukça gerekli bir unsurdur. Denetimi gerekli kılan birinci unsur, yönetim literatüründe “entropy” olarak bilinen örgütün güç kaybetmesini önlemektir. Eğitimde denetimin gerekliliğini vurgulayan bir diğer unsur ise denetimin bu gün artık kontrol etmekten öte geliştirme odaklı bir işlev içinde görülmesidir (Kimbrough ve Burkett,170;Aydın,2005:12). Yönetim açısından denetim, kurumun amacına ulaşabilmesi için hayati önem taşır.

Denetimin yönetim boyutu aşağıdaki gibi sıralanabilir (Wiles ve Bondi,10-12; Aydın, 2005:s.12)

Amaç ve önceliklerin belirlenmesi

Politikaların geliştirilmesi ve standartların belirlenmesi

Uzun dönemli planlama yapılması

Örgütsel yapının oluşturulması

Kaynakların belirlenmesi ve sağlanması

İşgören kadrosunun seçilmesi

Gerekli donanımın sağlanması

Gerekli finansal kaynağın sağlanması

Öğretimin örgütlenmesi

Okul çevre ilişkilerinin geliştirilmesi

Denetimin temel amacı, örgütün amaçlarının gerçekleştirilme derecesini saptamak, daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci

geliştirmektir. Bu amaçla, örgütsel işleyiş bir bütün olarak , planlı ve programlı bir biçimde sürekli olarak izlenir, eksik yönler saptanır, düzeltilir; hataların yinelenmesi engellenmeye ve daha sağlıklı bir işleyiş gerçekleştirilmeye çalışılır(Aydın,2000:11).

İşgörenlerin Yetiştirilmesi

Görüşme yapılan kurumların % 20'si bu soruya “evet” cevabı vermiştir. Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelere göre işgörenlerin yetiştirilmesine çoğunlukla kurum içerisinde devam edilmektedir. Öncelikle özel eğitim alan bilgisine sahip yeni mezun işgörenlerin kurum içinde tecrübeli eğitim işgörenlerince yetiştirilmesi sağlanmaktadır. Sınıf öğretmenliğinden geçiş yapan işgörenler ise MEB tarafından hizmetiçi eğitim verilerek kurumlara gönderilmektedir, ancak bu personelin pratik eğitimine kurumdaki tecrübeli eğitim işgörenlerince devam edilmektedir. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir:

“Buraya tecrübeli elemanda geliyor yeni okulunu bitiren de gelebiliyor. Ama işte öğretmenlerimizle onu konuşuyoruz boş olduğumuz zaman, muhakkak bir öğretmenimiz boş oluyor. Hemen o gruba geçiyorsun, öğretmenimize rehber oluyor. Yeni mezun olmuş biri, özel eğitimle ilgili pek bilgi sahibi olmayan birinden örnek verirsek sınıf öğretmeni ise zaten sertifika almış olması gerek. Zaten gelen öğretmenlerimizin iyi bir alan bilgisi var. Ancak tecrübe eksikliği var. Ancak başka bir alanda eğitim görüp bir diğer alanda çalışmazsın, yapamazsın zaten. O bilgiyi alıp eğitim vermekle o havayı tenefüs etmekle, o alanla ilgili bilgi sahibi olmadan çalışmak arasında dağlar kadar fark var. Ama benim demek istediğim yetiştiriyoruz. Mesela yeni gelip pek bilgi sahibi olmayan öğretmene yetiştireceği çocukla ilgili bilgi verilir “bu çocuk böyle böyle, özellikleri şunlar, şunlar, şöyle davranış problemleri var” gibi açıklamalarla ön bir eğitim veriyoruz. O çocukla ilgili ilk kaba değerlendirmeyi ben yapıyorum zaten. Değerlendirilmesi yapıldıktan sonra bireysel öğretmene yönlendiriyoruz. Sonra da diğer öğretmenler ilgileniyor.“

Günümüzde özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren tüm özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görevli personelin, çağdaş gelişmeleri izlemesinin yalnızca o personelin kişisel çabalarıyla sınırlı kaldığı ve personelin bilimsel gelişmeyi izleme çabasının kurum yöneticileri tarafından yeterince desteklenmediği bilinmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının başarısı bilimsel

gelişmeleri yakından takip etmesine bağlıdır. Ancak kurumlar herhangi bir bilimsel faaliyete zaman yetersizliği nedeniyle az sayıda personelin katılıp, bu eğitimi diğer işgörenlere aktarmasını istemektedir. İşgörenlerin gerek hizmet içi eğitimlerinin gerekse bilimsel faaliyetlere katılımının tüm çalışma sürecine dahil edilmesi eğitimin sürekliliği ilkesiyle bağdaşmaktadır ve önemli bir gerekliliktir.

Çözüm önerisi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin işgörenlerinin yetiştirilmesi konusunda önerdikleri çözüm yolu Bakanlığın iller bazında hizmet içi kurslar düzenlemesi gerektiği şeklinde olmuştur. Bu konuda bir kurum yöneticisi düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Kendimizin de dahil tüm personeli hizmet içi eğitimlerle yetişmesi gerektiğine ben de inanıyorum ama verilen eğitimlerin içi boş. Bildiğim şeyleri bana tekrar anlatmasınlar. Hala 60'lı yılların bilgilerini bana tekrar tekrar veriyorlar. Bir bak bakalım özel kuruluşların seminerlerine, üniversitelerin yaptığı çalışmalara, Dünyada bu konuda pek çok gelişme oluyor bunu bana aktarabiliyor musun? Böyle eğitim versinler ben de gideyim personelimi de göndereyim...

Bakanlığın verdiği hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğunu belirten kurum yöneticileri, dünyadaki konuyla ilgili gelişmelerin takip edilmediğini, 60'lı yıllardaki bilgilerin tekrarından oluşan eğitimlerin verimli olmayacağını belirtmişlerdir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt problemi “Merkezinizde öğrenci hizmetleri ile ilgili yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?” biçiminde oluşturulmuştu. Bu alt probleme ilişkin veriler kurum müdürlerinden görüşme yoluyla alınmıştır. Çizelge 9’da bu alt probleme verilen cevapların dağılımları bir arada verilmiştir.

Çizelge 9. Yöneticilerin Öğrenci Hizmetleri İle İlgili Sorun Yaşanması İle İlgili Cevap Dağılımları

Öğrenci İşleri İle İlgili sorunlar	n	%
Kuruma Öğrenci Bulma		
Evet	15	75
Hayır	5	25
Toplam	20	100
Öğrenci İşleri		
Evet	0	0
Hayır	20	100
Toplam	20	100
Öğrencilerin Kuruma Ulaştırılmaları		
Evet	12	60
Hayır	8	40
Toplam	20	100

Çizelge 9’da görüldüğü gibi kurum yöneticilerin Araştırmanın İkinci alt probleminin alt boyutlarına verdikleri cevaplara göre en çok kuruma öğrenci bulma konusunda sorun yaşamaktadırlar. Bu alt boyutlarla ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda başlıklar halinde verilmektedir.

Kuruma Öğrenci Bulma

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde % 75 oranında kuruma öğrenci bulma konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kuruma öğrenci bulmanın, kurumlarının devamlılığı için çok önemli olduğunu vurgulayan kurum yöneticileri kuruma hangi öğrencileri kabul edip edemeyecekleri konusunda sık sık yönetmeliklerin değişmesinin işlerini zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Bir kurum yöneticisi bu konuyu şu şekilde açıklamıştır.

“Şu an son çıkan yönetmelikten sonra sıkıntılı oldu. O çocuğu ödemem, bu çocuğu ödemem gibi bir genelge çıktı. Bu genelgeden dolayı da kimi alacağız diye bocalama evresine girildi. Ama önceden çok daha büyük bir sıkıntı vardı. Yasal güvence şarttı. Emekli sandığı vs. olanları ödüyordu.

Yasal güvence şartı ortadan kalkınca zaten kurumlar çoğaldı ve kurumların mevcudu da o zaman arttı”.

Bu konuda sıkıntı yaşamadığını belirten kurum yöneticisi de görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Sıkıntı yaşamıyoruz. Bu konuda çalışan personelimiz var.muhtarlıklara giderek, okullara giderek, kendi velilerimiz aracılığıyla mahallelerdekilere konuşarak ulaşabiliyoruz. Başka kuruma gidip gitmediği soruyoruz. Gitmiyorsa devam etmesini söyleyip çıkıyoruz. Tabi bazı kurumlar var gidip karalama politikası ile öğrenci almaya çalışıyorlar. Ama biz sadece eğitim amacıyla çalışıyoruz. Ne kurumunu ticaret amacıyla açanlar gibi nede çocuğu yoluyla kazanç sağlamaya çalışanlarla bir benzerliğimiz yok. Rehabilitasyon merkezleri sürekli karalanıyor. Daha çocuk gitmeden anlaşmalar yapılıyor. Bir başka konu sağlıklı çocuğuna gidip rapor alıyorlar.

Bir başka kurum yöneticisi görüşlerin aşağıda belirtildiği gibi ifade etmektedir:

“Öğrenci transferleri de son dönemde çok popüler bir konu haline aldı. Servis şöförü var birkaç tane .bunlar gelip giderken velilerin evini öğreniyor ve samimiyet kuruyor.Arkasından diğer bir rehabilitasyona geçerken velileri ikna edip transfer yapabiliyor. emin olabilirsiniz o kurtçuklar Türkiye'nin her yerinde mevcut.Ama zaman gösteriyor ki eğitim kalitenizi ne kadar yüksek tutarsanız başarınız da o kadar artıyor.Başarayı yakalamak için de vereceğimiz eğitimi en üst seviyede tutmamız gerektiği düşüncesindeyim”.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sıklıkla kuruma öğrenci bulma sorunu yaşanmaktadır. Bunun en büyük sebebi de bu kurumların çok fazla kazanç elde ettiği düşüncesi ile yalnızca kar amaçlı olarak gereğinden fazla kurumun açılmasıdır. Bu konuda Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin Malî hükümler kısmının 12. maddesi üzere “kurumlar, faaliyetlerini sadece kazanç sağlamak için düzenleyemezler. Ancak, Türk Millî Eğitiminin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek, gelişmelerine fırsat ve imkân verecek yatırımlar ve hizmetler yapmak üzere gelir sağlayabilirler.” Ancak bazı kurumlar bunun aksine uygulamalar yapmaktadır. Bu durum da kurumlar arası rekabetin artmasına, dolayısıyla da öğrenci bulma konusunda sorun yaşamalarına sebep olmaktadır.

Kurumların öğrenci bulmakta sorun yaşamalarının oldukça önemli bir nedeni de kuruma öğrenci kabul etme ile ilgili genelgelerin çok sık değişmesidir.

Çözüm önerisi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin kuruma öğrenci bulma sorununa önerdikleri çözüm yollarından ilki iller bazında kurum ihtiyacının belirlenerek bu konuda sınırlamalar getirilmesidir. Kurumların denetimlerinin sıklaştırılarak ve caydırıcı cezalar verilerek yalnızca işini iyi kurumların bu sektörde kalmasının sağlanması gerektiğini belirten kurum yöneticilerinden birinin görüşleri şu şekildedir:

“Ben olsam müfettişleri gönderirim.100 tane çocuğun mu var, bu çocukları tek tek getireceksin, raporlarını da koyacaksın önüme. Bu çocuk sizce bu rapora uygun mu değil mi? Kontrol edilecek. Sağlam çocuğa rapor almışsın, bu raporu ben mi aldım yoksa devletin kurumu olan hastane mi verdi? Biz diyoruz ki bütün rehabilitasyon merkezleri 44 lüktür. Problem olanlar, sahtekarlık yapanlar, bunları da kimin yaptığını çoğu yetkililer biliyor. Bize toplantılarda işte şunlar, şunlar var. Diyorsunuz, kanunen sizin bunlara var demeniz, sizde bilip işlem yapmıyorsanız o zaman suçlusunuz demektir. Soruyoruz, bu söylediklerinizle ilgili işlem yaptınız mı? –yok. O zaman niye şikayet ediyorsunuz. Yetki sizin elinizde. Ben MEB in yerinde olsam şu sistemi geliştiririm. Rehabilitasyon merkezlerine 1 aydan 1 yıla kadar kapatma cezaları sistemini getiririm. Diyelim ki ben bir suç işledim, bu suça göre sana 3 ay kapatma cezası veriyorum. Ve kurumunda 100 tane öğrenci varsa o öğrencileri diğer 10 kuruma dağıtıyorum. Merkezin kapalı kaldığı zaman; personel de gider, öğrencide bir daha gelmez. Kira, vergi hepsi birikir ve 3 ayı kurtardıktan sonra bir daha aynı hatayı yapamam. Cezaların yaptırımı yok, yeterince denetleme yok. Zaten olanda kağıt üstünde, evraklara bakılarak yapılıyor. Ama öğrenciyi gören yok. Nasıl eğitim verilmiş, çocuk bu eğitimden ne almış buna bakan yok...”

Başka bir kurum yöneticisi bu konuda şöyle bir çözüm önerisi getirmiştir:

“Bu sorun aileler bilinçlendikçe kendiliğinde çözülecektir zaten. Aile eğer çocuğunun eğitimi hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olursa hangi kuruma göndereceğini, çocuğuna hangi kurumun daha faydalı olacağını bilir. O zaman iyi çalışan kurum kalır, diğerleri gider.”

Ailelerin bilinçlenmesi, özel eğitimin pek çok sorunun çözümünde en önde gelen faktörlerden biri olarak oldukça önemli görülmektedir.

Öğrenci İşleri

Çizelge 9’da da görülebileceği gibi kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde bu konuda hiçbir kurumun sorun yaşamadığı tespit edilmiştir. Bilgisayar ortamında paket programların öğrenci işlerinin takibinde büyük kolaylık sağladığı, öğrenci sağlık raporlarının yenileme tarihinin hatırlatıldığı, bireysel eğitim ya da grupla eğitim randevu saatlerinin hatırlatıldığı bu programlar yaygın şekilde kullanılmaktadır. Ancak her öğrenci için çok fazla evrak hazırlamak zorunda olduklarından yakınan yöneticiler bunun gereksiz olduğunu savunmaktadırlar.

Öğrencilerin Kuruma Ulaştırılması

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde kurum yöneticilerinin yarıdan fazlası sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ulaşımın servislerle sağlanmakta olup kurumlar arası rekabetten dolayı servis ücreti alınmadığını ifade eden kurum yöneticileri seanslı eğitim verdikleri için sürekli servislerinin çalıştığını, bir çocuğu bırakıp bir diğerini almak üzere planlamalar yaptıklarını ancak ailelerin servis saatlerine yeterince önem göstermemesi nedeniyle okuldaki programın bazen aksadığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin kuruma ulaştırılmalarında, kurum yöneticilerine göre bir diğer sorun ise yasal bir zorunluluk olmamasına karşın, kurumlar arası rekabet nedeniyle öğrenciden servis ücreti alınmamasının kuruma ağır mali yük getirdiğidir.

Çözüm önerisi

Öğrencilerin kuruma ulaştırılması konusunda yaşanan sorunlara çözüm olarak kurum yöneticilerinin çoğunluğu servis ücretlerinin yalnızca maliyetinin velilerden alınması gerektiği şeklindedir.

“Servis zaten ücretsiz bunu da cebinden veriyorsun. Rekabet için bunu yapmak durumundayız. Ama kurumun batmaması için bizim bu parayı aileden yalnızca mazot parasını çıkaracak kadar almamız lazım. Bunu yapabilmek için hep beraber konuşup halletmemiz lazım. Konuşuyorsun sonra biri bunu deliyor.”

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “Merkezinizde öğretim sürecinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?” biçiminde belirlenmişti. Bu alt probleme ilişkin veriler ve bu verilere dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, özel eğitimin amaçlarını gerçekleştirme, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, eğitim programları, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulanması, eğitimde kullanılan yöntem araç ve teknikler ve merkezin işleyiş ve çalışma kuralları, başlıkları altında verilmektedir. Çizelge 10’da kurum yöneticilerinin yukarıda belirtilen alt boyutlar için verdikleri cevapların dağılımları bir arada verilmiştir.

**Çizelge 10. Öğretim Sürecinde Yaşanılan Sorunlara Dair
Verilen Cevapların Dağılımları**

Öğretim Süreciyle İlgili Hizmetlerle İlgili Sorunlar	n	%
Özel Eğitimin Amaçlarını Gerçekleştirme		
Evet	4	20
Hayır	16	80
Toplam	20	100
Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi		
Evet	2	10
Hayır	18	90
Toplam	20	100
Eğitim Programları		
Evet	2	10
Hayır	18	90
Toplam	20	100
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Uygulanması,		
Evet	0	0
Hayır	20	100
Toplam	20	100
Eğitimde Kullanılan Yöntem Araç Ve Teknikler		
Evet	4	20
Hayır	16	80
Toplam	20	100
Merkezin İşleyiş Ve Çalışma Kuralları		
Evet	9	45
Hayır	11	55
Toplam	20	100

Çizelge 10'da da görüldüğü gibi kurumlar araştırmanın eğitim öğretim hizmetleri ile ilgili alt problemine genelde olum cevaplar vermiş, bu konularda fazla

sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bu alt boyutlara ilişkin bulgu ve yorumlar daha ayrıntılı ele alınmaktadır.

Özel Eğitimin Amaçlarını Gerçekleştirme

Özel eğitimin amaçları 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde “ Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitim gerektiren bireylerin; Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir yurttaş olarak yetişmelerini, kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmeleri için temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç gereç kullanarak ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri ve yeterlilikleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar” şeklinde belirtilmiştir.

Yapılan görüşmelere göre kurumların tamamına yakını özel eğitimin amaçlarını gerçekleştirme konusunda sorun yaşamadıklarını en azından bu konuda gayret gösterdiklerini belirtmişlerdir. Yapılan eğitimin engelli bireyin kişisel gereksinimleri doğrultusunda, yönetmeliklerde belirlenen kurallar çerçevesinde olduğunu belirtmişlerdir. Her kurum kendi adına bu hizmeti en iyi şekilde vermeye çalıştığını düşünmektedir.

Çözüm önerisi

Özel eğitimin amaçlarına ulaşabilmek için kurum, aile, çevre birlikte hareket edebilmelidir. Özel eğitime muhtaç kişilerin sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik ağır yükümlülüğü altında ezilen ailelerinin bu konuda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi son derece önem arz etmesine rağmen uygulamada bu konuda pek çok eksikliğin olduğu göze çarpmaktadır. Yurt dışında bu tür çocukların eğitsel tanılama, rehberlik ve danışmanlık hizmeti alma, anne ve babanın eğitime katılımı yasal bir zorunluluk iken ve anne ve babalara çocuğun özellikleri, eğitim programı, yasal hakları, eğitim sistemi gibi konularda bilgi verilerek sürece dahil edilirken ülkemizde ailelerin bu

hizmetlerden yeterince faydalanmadığı bilinmektedir. Bu konuda yurt dışında yapılan çalışmalar takip edilmeli, gelişmeler ülkemize uyarlanarak gerekli olanlar uygulanmalıdır.

Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde % 90 oranında yönetici, eğitim ortamlarının düzenlenmesi konusunda sorun yaşamadıklarını belirttiler. Yasal olarak bulunması zorunlu ortamlar olduğu, aksi takdirde ruhsat alamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca bazı kurum sahipleri ve yöneticileri kurumlarını geliştirici yeni ortamlar örneğin; hidroterapi, hayvan terapisi vb. hazırlamak istediklerini , ancak yönetmeliklerin sık sık değişmesinin bu yatırımları gerçekleştirememelerine neden olduğunu belirtmişlerdir.

"Özel eğitim, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdüren eğitim"dir (KHK/573 1997).

Özel eğitimin tanımından da anlaşılacağı gibi özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri özel olarak geliştirilmiş eğitim programları ve buna uygun olarak düzenlenmiş eğitim ortamlarıyla mümkündür. Milli Eğitim Bakanlığı, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim aldığı kurumların eğitim ortamlarını Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 78. maddesinde şu şekilde belirtmiştir.

‘Madde 78- Özel eğitim gerektiren bireylere hizmet veren eğitim binalarında; rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi, kaynak-gözlem-bireysel çalışma-dinlenme-oyun-revir-aile eğitimi-resim-müzik odaları, uygulama evi, çok amaçlı salon, rehabilite havuzu, kitaplık, bahçe-kış bahçesi, beden eğitimi-gösteri-tiyatro salonları, işitme ve konuşma-dil laboratuvarları gibi bölümlere de gereksinimler dahilinde yer verilmesi için önlemler alınır.

Eğitim binalarında koridor, lavabo, yatakhane, yemekhane, çamaşırhane, lokal, sınıf ve bahçe gibi ortak kullanım alanları; tekerlekli sandalye ile dolaşmayı sağlayacak şekilde düzenlenir, rampa-tutamak gibi ek önlemler alınır. Sınıf zemini

yumuşak ve kolay temizlenebilir bir malzeme ile kaplanır, işitme yetersizliği olan öğrenciler için ses yalıtımı yapılır. Sınıfların yeterince ısı, ışık ve hava alması sağlanır.

Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitiminde yer alan bilgisayar paket programlarının kullanılmasına yönelik bilgisayar donanımı için, gerekli düzenlemeler yapılır.’

Ersoy ve Avcı’ya göre özel gereksinimi olan bireylerin mümkün olan en erken dönemde, gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarında uygun yöntemler ve araç-gereçler kullanılarak desteklenmesi var olan kapasitelerini en üst seviyede kullanabilmeleri açısından önemlidir. Ayrıca bu bireylerin toplumca kendilerinden beklenen rol ve sorumluluklar ile gelişimsel görevlerini yerine getirebilmeleri, kendilerine en uygun özel eğitim hizmetinden yararlanabilmelerine bağlıdır(Ersoy ve Avcı, 2000: 8).

Eğitim Programları

Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim programları konusunda da kurum yöneticilerinin tamamına yakın sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri şu şekilde ifade edildiği gibidir: “Kurumumuza gelen öğrenciye ihtiyacına göre gerek bireysel gerek grup eğitimi vermekteyiz. Sağlanan eğitim hizmetlerinin her kademesinde teknolojik gelişmelerden ve çağdaş uygulamalardan faydalanmaktayız.”

Özel eğitim gereksinimi olan tüm bireylere yetersizlikten etkilenme düzeylerine bakılmaksızın temel yaşam becerilerini geliştirme ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim programlarının uygulanması yasalarca öngörülmektedir. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir:

“... Biz kurum olarak sorun yaşamıyoruz. Çünkü uyguladığımız programı özel eğitim öğretmenlerimiz ve ben öğrenci seviyesine ve engel grubuna uygun şekilde hazırlamaya çalışıyoruz. Milli Eğitim’in 90’lı yıllarda

hazırlayıp gönderdiği 3-5 sayfalık programla bu işi yürütmemiz mümkün değil....”

Özel eğitim kapsamı içindeki bireylerin toplumun üretken bireyleri olabilmesi , topluma kazandırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi erken dönemde uygun eğitim programlarına yerleştirilmeleriyle mümkündür (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı ,2000:23). Bu da ancak her engel grubuna ve seviyeye uygun hazırlanmış eğitim programları ile mümkündür.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Uygulanması

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde % 100 oranında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının uygulanmasında herhangi bir sorun olmadığını belirtmişlerdir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 69. maddesinde belirtildiği üzere ; Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır. Bu program; eğitim planında yer alan yıllık amaçlar ve öğrencinin takip ettiği eğitim programı/programları temel alınarak belirlenen kısa dönemli amaçlarını içerir. Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağını, öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyallerini, eğitim ortamına ilişkin düzenlemeleri, davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikleri ve öğrencinin kişisel bilgilerini içerir.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ve BEP geliştirme biriminin iş birliğiyle hazırlanır. Ayrıca öğrenci için hedeflenen amaçların gerçekleşme düzeyi doğrultusunda değerlendirilir. Birey için hazırlanacak yeni bireyselleştirilmiş eğitim programında ve bireyin yönlendirilmesinde BEP'e ilişkin değerlendirmeler esas alınır.

Eğitimde Kullanılan Yöntem, Araç ve Teknikler

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde %80 oranında yöntem, araç ve tekniklerde sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda sorun yaşadığını belirten bir kurum yöneticisinin bu konuyla ilgili görüşü aşağıda belirtildiği şekildedir:

“Araç – gereçler aslında çeşitlilik göstermesine rağmen, çoğu zaman ya çok basite indirgenmiş ya da çok karmaşık olabiliyor. Maliyetli olması yanında seviyeye uygun araç- gereç bulmakta zorlandığımız oluyor. Bazen araç-gereçleri kendimiz yapmak durumunda oluyoruz. Yöntem ve tekniklere gelince bu öğretmenin becerisine bağlı bir durum bazen adını bilmeden farklı yöntemler uygulayabiliyorlar. Çözemedikleri problemlerle karşılaştıklarında daha tecrübeli öğretmenler veya bizler yardımcı oluyoruz.”

Çalıştığı kurumda bu konuda sorun yaşamadığını belirten kurum yöneticilerinde birinin daha görüşleri şu şekildedir:

“Kurum yeni açılmış ise yeterli materyal kaynağı olmayabilir. Ya da bazı kurum sahipleri materyal için ödenek ayırmayabiliyorlar. Kendimi bu konuda şanslı buluyorum. Çünkü kurumumuzda materyaller için özel bir oda bulunmaktadır. Bu odada her konuya uygun tek kartlar, sıralı kartlar, kitap setleri, hikaye kitapları, poster çalışmaları ve oyuncaklar bulunmaktadır. Ayrıca bu odada birde usta öğretici arkadaşımız çalışmaktadır. Odalarımız için ve gerekli gördüğümüz materyalleri yapmaktadır. Kurum sahibimiz her istediğimizi sorgulamadan almaktadır. Ayda bir kez kırtasiye ihtiyaçlarımızı belirleyerek almaktayız. Yöntem ve teknik konusuna gelince zaten arkadaşlarımız çalışacakları konu gereği ve öğrencinin durumuna göre gerekli yöntem ve tekniği uygulamakta, zorlandığı bir konu olursa da arkadaşlarından ya da bizden yardım istemektedir.”

Kullanılan araç, yöntem ve teknik konusunda sorun yaşadığını belirten kurum yöneticilerinden birisi de yaşadığı sorunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Bazı materyali bulmakta zorlandığımız oluyor. Bulduklarımız da çok pahalı. Yöntem konusunda personel deneyimli olmadığı için zorlanıyoruz. İşe aldığımız kişi işi öğrenene kadar biraz sıkıntı yaşıyoruz. Daha önce de söyledim üniversiteden yalnızca teorik bilgiyle geliyorlar ki o da yetersiz.”

Kurum yöneticilerinin çoğunluğu bu konuyu sorun olarak görmemektedir. Çünkü kendi kurumları içinde sorunu çözmek için yöntemler geliştirmişlerdir.

Çözüm önerisi

Kullanılan araç teknik ve yöntem konusuna kurum yöneticilerinin çözüm önerisi kullanılan materyallerin yaygınlaştırılması, yöntem ve teknik konusunda da okullarda daha çok uygulamaya yönelik derslerin verilmesi gerektiği şeklinde olmuştur.

Merkezin İşleyiş Ve Çalışma Kuralları

Görüşme yapılan kurum yöneticilerinin yarıya yakın bir kısmı işleyişte ve çalışma kurallarında bazı alanlarda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bazı kurum yöneticileri farklı uzmanlık alanlarına sahip, ancak benzer işleri yapan işgörenler arasında ücret ve çalışma koşulları bakımından yaşanan farklılıkların çatışmalara sebep olduğunu belirtmişlerdir. Bu farklılıkların bazı meslek elemanlarının az bulunmasından kaynaklandığını belirten yöneticiler bu durumun kuruma zarar verdiğini ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir:

“Bilhassa yöneticilerin işgörenler arasında adaletli ve tutarlı olması kurumda işleyişin aksamaması ve huzurlu bir çalışma ortamı için çok önemlidir. Mesela özel eğitim öğretmeni ve fizyoterapist açığı çok, eleman yok. Bu nedenle bu elemanlar yüksek maaşlarla çalışıyorlar. Şimdi ben fizyoterapist çalıştırmak zorundayım, bu yüzden de ona yüksek ücret ödemek zorundayım. Diğer personel kendi ücretini fizyoterapistle karşılaştırınca huzursuzluk oluyor, bunu ben kurum yöneticisi olarak nasıl önleyebilirim? Bu konuya Milli Eğitim ile Üniversitelerin çözüm bulması, sektördeki açığa göre üniversitelerin bölümlerine öğrenci alması gerekir.”

Kurumda işleyişle ilgili bir başka kurum yöneticisi düşüncelerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

“Yönetmelikler zaman içinde çok çabuk değişiyor. Tam bir yönetmeliğe göre çalışırken birden yönetmelik değiştiriliyor. Hem veliye, hem personele bu durumu ifade ederken yenisi geliyor. Ne yapacağımızı şaşırtıyor. Bu da kurumun işleyişini olumsuz etkiliyor.”

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri işleyiş ve çalışma kuralları konusunda sıklıkla özel eğitim alanında az bulunan bazı elemanlar sebebiyle zorluklar

yaşamaktalar. Yöneticilerin bu elemanlara karşı daha tavizkar davranışları kurumların işleyiş ve çalışma kurallarında diğer elemanlar tarafından tepkiyle karşılanmaktadır.

Yönetmeliklerin sık değişmesi de bu kurumların işleyiş ve çalışma kurallarının belli standartlara bağlanmasını engellemektedir.

Çözüm önerisi

Merkezin işleyiş ve çalışma kuralları konusunda yaşanan sorunlara kurum yöneticilerin önerdikleri çözüm yolu yönetmeliklerin sık sık değişmeyip, bu merkezlerin işleyişleri hakkında düzgün bir yönetmelik çıkarılarak onun devam etmesi şeklinde olmuştur. Bu şekilde düşünen kurum yöneticilerinde birisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Biz kurumlar olarak önümüzü göremiyoruz. Artık Bakanlık bu konuda ne çalışma yapacaksa yapsın ve ortaya düzgün bir yönetmelik çıkarsın ki biz de ne yapacağımızı bilelim. Bu gün diyor şu çocuğun parasını öderim, başka gün diyor ödemem... Bizi hangi noktaya oturtacaklarını bence onlar da bilmiyor.”

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “Merkezinizin işletme ve bütçesinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?” biçiminde belirlenmişti. Bu alt probleme ilişkin veriler ve bu verilere dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, büro hizmetleri, binanın konumu, ulaşılabilirliği ve yapısal durumu, finansman kaynakları ve kurum giderleri alt boyutlarında verilmektedir. Çizelge 11’de bu alt boyutlara kurum yöneticilerinin verdikleri cevapların dağılımları bir arada gösterilmiştir.

Çizelge 11. Yöneticilerin Kurumun İşletme Ve Bütçesinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Verdikleri Cevapların Dağılımları

İşletme Ve Bütçesinde Yaşanan Sorunlar	n	%
Binanın Konumu, Ulaşılabilirliği Ve Yapısal Durumu		
Evet	7	35
Hayır	13	65
Toplam	20	100
Büro Hizmetleri		
Evet	0	0
Hayır	20	100
Toplam	20	100
Finansman Kaynakları		
Evet	20	100
Hayır	0	0
Toplam	20	100
Kurum Giderleri		
Evet	20	100
Hayır	0	0
Toplam	20	100

Binanın Konumu, Ulaşılabilirliği Ve Yapısal Durumu

Özel eğitim kurumu olarak çalıştırılan kurumların binaları, bu amaca yönelik inşa edilmediğinden özellikle fiziksel engelli çocuklar için sorun teşkil etmektedir. Görüşme yapılan kurum yöneticilerinin % 35'i bunun önemli bir sorun olduğunu ve binalarını değiştirmeyi düşündüklerini ya da geçmişte bu tür sorunlar yaşadıkları için bina değiştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Bu konuda bir kurum yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Okul binası bulmakta çok zorlandık. Okul olarak yapmak çok masraflı ve zaman alıcı bir durum olacaktı. Bizde villa tipi bir evi okula dönüştürdük ve düzenlemeleri ona göre yapmaya çalıştık. Milli eğitimin bu konuyla ilgili çok fazla kriterleri var. Bizde binayı uygun hale getirmeye çalıştık”.

Bir diğer kurum yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim binamız zaten yeni yer değiştirdi. Kişilere göre yer değişebiliyor tabii ki yakınlık uzaklık. Ama genelde ulaşmada merkeze yakın olduğu için problem yok. Yapısal durumda zaten MEB ve müfettişler den onay var. Ama genel olarak sorarsanız uygun olmadığı kısımlar var”.

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği’nde bir özel eğitim kurumunun fiziki ve sosyal konumu açıkça belirtilmiştir: “Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılacağı binalarda; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerler bulunamaz. Ayrıca tamamı kuruma ait binalarda ya da binanın bahçe katında, birbirine bitişik binaların birbirine bağlantılı aynı katlarında, birbirine bitişik daire veya bahçe katının bir üst ya da bir alt arka arkaya katlarında, aynı bahçe içerisinde tamamı kuruma ait binalarda olması ve kurum binasının iki veya daha fazla katlı olması hâlinde asansör bulunması gerekir.”

Yönetmelik şartları açık olmasına rağmen denetimlerdeki yetersizlikler nedeniyle bu şartlara uymayan bazı kurumlar halen faaliyete devam etmektedirler.

Çözüm önerisi

Bu konuda kurum yöneticilerinin önerdikleri çözüm yolları genelde yurtdışındaki gelişmelerin takip edilip daha ayrıntılı düşünülüp, özel eğitime muhtaç bireylerin tüm ihtiyaçlarının giderilebileceği mekanların oluşturulması yönünde olmuştur. Bu konuda bir kurum yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Özel eğitim Türkiye’ de tam kavranmadı, daha hiçbir şey tam değil. Örneğin bir engelli bastonla, ya da tekerlekli sandalye ile gelerek merdivenleri çıkamıyor.

Bunlarda düz bir zemin olacak ama yok maalesef. Girdiği kapılarda tutacak olması gerekiyor bu şekilde çok şey sayabiliriz. Bu konuda tabii eksikliklerimiz çok fazla. Bunun ideali ise Avrupa da ki sistemi uygulamak. Böyle apartman daireleri değil büyük albenisi olan yerler olmalı. Ama şu anda mevcut değil. Türkiye ‘de yeni bir sektör olduğu için daha MEB bile tam standardını koyamıyor. Öğretmen bulamazken bu konularda denetlemek için müfettiş bulmakta ayrı bir zorluk tabii”.

Büro Hizmetleri

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde % 100 oranında büro hizmetlerinde sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu kurumlarda öğrenciye yönelik büro hizmetleri çoğunlukla bilgisayar ortamında paket programlar üzerinden yürütülmektedir. Ancak yukarıda da belirtildiği üzere yönetmeliklerin çok sık değiştirilmesi ne kadar profesyonel büro elemanı çalıştırılırsa çalıştırılsın büro hizmetlerinin yavaşladığını ve takibinin güçleştiğini ifade etmişlerdir.

Finansman Kaynakları

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde % 100 oranında finansman kaynakları konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili bir kurum yöneticisinin görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir:

“Bakanlık özel eğitimi kendisinin yapamayacağını düşünerek ve işte malum sebeplerle ben yapamayacağım bunu en iyisi özele yaptırayım dedi ve yolunu açtı. Ama fizibilitesini yapmadan..sonra da insanlar bunu kolay para kazanmanın yolu sanıp her köşe başına bir merkez açtı. Bunu hepimiz biliyoruz. Ama önlerine bu kadar mali portrenin çıkacağını düşünmemişlerdi. Bu paraları ödemede zorlanmaya başladılar. Önce parayı ödemediler zaten şu anda da Mart çalışmamızın parasını geçen ay alabildik. Şimdi ödedikleri paraları geri alabilmenin yolunu arıyorlar. Zorunlu kadronuzu tamamlamışsınız ve üstelik her ay verdiğimiz faturalar bir komisyon tarafından inceleniyor ve hatalı olanlar, gözden kaçanlar iade ediliyor. Şimdi raporunda grup eğitimi yapılması verilen çocukların grup ücretlerini MEB in ödemeye başladığı günden itibaren geri istiyorlar. Psikolog ve PDR’ cilerin girdiği derslerin ücretlerini geri istiyorlar. Usulsüzlük bunun neresinde?”

Bu konuda bir başka kurum yetkilisi görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

“Şöyle sorun var. Para daha önce patronun cebine girdiği için ondan bize çıkmasını bekliyoruz. Türkiye’deki kurumların %70 inde olduğu gibi gelen para kurum içinde değerlendirilmiyor. Patronun mantığıyla değerlendiriliyor para. Kalan %30’luk kısım diğer işler değerlendiriliyor. Mesela ev almış onun parasını veriyor, kredi kartının borcunu ödüyor. Bütün işlerini hallediyor para kalırsa kuruma aktarılıyor. Aylık buraya giren para 60-65.000 ytl arası öğretmenlerin maaşı konusunda ise devlet ne zaman ödeme yaparsa o zaman maaşlar ödeniyor mesela değerlendirme biz geçen ayın parasını yeni aldık böyle olunca da sarkıyor. Ancak çok nadir kurumlarda kurumun parası kurum içinde değerlendiriliyor. İşletme mantığıyla değil ihtiyaç veya tüketme mantığıyla kullanılıyor para ve sonuç olarak kurum genişlemiyor. “

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezlerini açma yetkisinin ehil ellerde olmayışından ve MEB’in ödemelerini zamanında yapmamasından dolayı kurumlar ciddi anlamda finansman sorunu yaşamaktadır.

Bu konuda bir başka kurum yetkilisi görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmiştir:

“Finansman kaynaklarında şöyle sorun var, sağolsun MEB 60 günde 50 günde bir ödeme yapıyor. Problem orada. Sürekli bu şekilde geç ödeme yapılıyor. Şuan aralık bitmiş durumda ancak biz kasım ayının ücretini yeni aldık, ödemede sorun yaşıyoruz. Gerçi personel durumu biliyor, bizde biliyoruz. Yeni gelene de bunu söylüyoruz. MEB kaynaklı sorun olmadığı sürece ödemeler düzenli olacak. Söylüyoruz, ödemeleriniz geciktiyse 10-15 gün bilin ki MEB ödeme yapmamış diyoruz. Zaten internet de ödemenin yapıp yapılmadığı yayınlanıyor. Kendileri de takip ediyorlar. Zaten bizde çalışıp maaş alamayan öğretmen yok. Gerçi herkes her önüne gelen rehabilitasyon merkezi açıyor. Kasap, manav vs. Ama ne mantıkla açıyor. Ticaret mantığıyla açıyor. Bu mantıkla açan insan ne eğitimi düşünür ne de personeli düşünür. Bu tür kurumlarda da problem yaşanır. Tek çözüm kapısı da MEB. Bizim elimizden pek bir şey gelmiyor. “

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin tamamı denetimsiz ve gecikmeli eğitim ödemelerinden kaynaklanan finansman sorunları yaşamaktadırlar.

Konusu eğitim bile olsa ticari bir kurumun sürekliliğini sağlamak ve gelişebilmek için istikrarlı bir finansmana ihtiyacı vardır. Verilen hizmetin bedelinin zamanında alınamaması hizmet kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır.

Çözüm önerisi

Finansman kaynakları konusunda kurum yöneticilerinin tamamını ortak çözüm önerisi Bakanlığın ödemeler konusunda tedbirler alarak zamanında ödeme yapması şeklinde olmuştur.

Kurum Giderleri

Kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelerde % 100 oranında giderler ve kurum ödemeleri konusunda bilinenin aksine ciddi sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Aşağıda bir kurum yöneticisinin bu konudaki görüşleri yaşananları özetle açıklamaktadır:

“Hep çalışanlar penceresinden bakılıyor... Bir de işveren gözlüğü ile olaya bakabilir miyiz? Rehabilitasyon merkezleri öğrenci başına KDV dahil 388.80 YTL ücret alıyorlar. Bunun %8'ini KDV olarak ödediklerinde 360.00 YTL kalıyor. Her kurumda en az çalışması gereken 1 Psikolog, 1 Çocuk Gelişimci, en az bir tane özel eğitim öğretmeni, (sınıf öğretmeni) , özel eğitim merkezlerinin korkulu rüyası fizyoterapist, hizmetli, şoför, büro elemanı bulundurmak zorunda. Bu azami çalışacak personel, hatta usta öğretici de bulundurmak zorundalar. Bütün uzmanlarda hakları olan 2 500-3 000 YTL arasında maaş istiyorlar. Fizyoterapistler 4000 YTL'den daha az ücrete çalışmazlar. Bu kurumun en kaba hatlarıyla kirası, yakıt giderleri, öğrenci servis ücretleri, telefon, su, elektrik v.b.gibi doğal giderleri ve vergileri var. Üstelik kurum yaptığı çalışmanın ücretini devletten en erken 2 ay gecikmeyle alabilmekte ama vergisini peşin ödemesi istenmekte, aksi halde hemen birleşik faizle geciken vergilerine de faiz ödemek zorunda bırakılmaktadır. Hiçbir zaman devlet ben senin parayı ödemedim kusura bakma ben de senden geciken vergilerinin faizini almayacağım dememektedir. Kaç tane 360 YTL olabilmelidir ki bu kurum ayakta kalabilmelidir... Siz hesaplayınız... Bu en kaba hesap... İşte o zaman da kurum sahipleriyle çalışanlar istenmeyen tatsız sürtüşmelere girmek durumunda kalmaktadırlar”

Son yıllarda fazla getirisi olduğu düşünülerek her meslek grubundan girişimcinin açtığı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri beklentilerin aksine sayılarının çokluğundan dolayı rekabetin arttığı ve ciddi finans sorunlarının yaşandığı, eğitimin öneminin ikinci plana düştüğü kurumlar haline gelmiştir.

Çözüm önerisi

Kurum giderleri konusunda yöneticilerin en çok önerdikleri çözüm yolu sektördeki eleman eksikliğinin giderilmesi şeklinde olmuştur. Bir diğer çözüm önerisi ise yüklü gider grubu olan servis ücretleri konusunda kurumların işbirliği yapılarak bu hizmetin bedelinin ailelerden makul ölçülerde alınması ya da Bakanlığın resmi özel eğitim kurumlarında olduğu gibi taşıma ücretini ödemesi şeklinde olmuştur. Bu konuda bir kurum yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bizim sektörde bazı alanlarda eleman eksikliği çok fazla. Örneğin fizyoterapist, özel eğitimci. Adam az bulununca fahiş ücretler istiyor. Bize kazandıracığından fazla ücret istiyor. Zaten devlet ücretleri geç yatırıyor. Bir an önce üniversitelerin bu konuda çalışma yaparak daha fazla fizyoterapist ve özel eğitimci mezun etmeleri gerekir.”

Bir diğer yönetici ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Servis maliyetinin tabiki külfeti var. Çözölmeye çalışılmıyor. Zaten çalışılsa da buranın sosyo ekonomik durumu servis parasını kaldıramaz. Bu parayı talep ettiğinde bırakıp başka kuruma gidebiliyorlar. Bütün olursa belki çözülebilir ancak bu şekilde zor.”

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt problemi, “Merkezinizde okul çevre ilişkilerinin yönetiminde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?” biçiminde belirlenmişti. Bu alt probleme ilişkin veriler ve bu verilere dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, kurum- aile ilişkileri ve diğer özel eğitim kurumlarıyla ilişkiler başlıkları altında verilmektedir. Çizelge 12’de kurum yöneticilerinin araştırmanın beşinci alt probleminin alt boyutlarına verdikleri yanıtların dağılımları bir arada verilmiştir.

Çizelge 12. Yöneticilerin Okul Çevre İlişkileri Konusunda Verdikleri Cevapların Dağılımları

Okul Çevre İlişkileri	n	%
Kurum Aile İlişkileri		
Evet	18	90
Hayır	2	10
Toplam	20	100
Diğer Özel Eğitim Kurumlarıyla İlişkiler		
Evet	15	75
Hayır	5	25
Toplam	20	100

Çizelge 12’de de görüldüğü gibi araştırmanın okul çevre alt probleminde kurum yöneticileri pek çok sorun yaşamaktadır. Aşağıda bu alt problemin boyutları ile ilgili bulgu ve yorumlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Kurum- Aile İlişkileri

Çizelge 12’de de görülebileceği gibi özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticileri ile yapılan görüşmelerde yöneticilerin %90’ı ailelerle olan ilişkilerinde sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özel eğitimin saç ayağından biri olan ailelerle olan ilişkilerde yaşanan sorunlar hakkında bir kurum yöneticisi görüşleri aşağıda ifade edildiği gibidir;

“Para kazandıran birim para kaybettiren birimden daha değerlidir. Derim ben hep. Parayı kim kazandırıyor aile kim kaybettiriyor öğretmen. Dolayısıyla öğretmene çay söylenirken aileye yemek söylenir. Zaten illaki de sorun çıkıyor her insanı memnun etmek zor. Bazı veliler doyumsuz olur, bazıları da bilgisiz olur. Şimdi bunların hepsinin dengesini kurmak lazım. Bazı veliler çocuklarının eğitimle gelişmesini ister, bazıları ise çocuklarını evden 2 saat uzaklaşsın ister bazıları da bir daha yüzünü görmeyeyim der. Eğitim almak isteyen velilerle sıkıntı yaşamıyoruz. Çünkü onlar ne yapılması gerektiğini bilirler. Ama öbür taraftan çocuğum evden uzaklaşsın diyen veliyle uğraşamazsınız. Onla ne anlamda buluşursunuz, evrak imzalatma, para alma. Burada başarı sadece öğretmenlerle kalır. Aileden destek gelmez.”

Başka bir kurum yöneticisi bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir;

“Kurum- aile ilişkilerinde tabii ki sorun yaşıyoruz özellikle bazı velilerde memnuniyetsizlik var. Bu da eğitimle ilgili memnuniyetsizlikler değil, kendi rahatlığıyla ilgili. Mesela biri geliyor. Ben burada sürekli kuş burnu içmeliyim olmazsa gelmem. Düşünün bu gerçekten olan bir şey. Hatta ben isteyemem personel getirsin diyor. Öteki ben hostesi beğenmedim gelip evden almıyor diyor. Servis beklemek zorunda benim kapımda, 10 öğrenciyi 10 dk beklesek 100 dk eder, bunu düşünmüyor. Sen bana servis göndermek zorundasın diyor. Bu tür veliler çocuğun eğitim alıp almadığını, bir şeyle öğrenmesini önemsemiyor. Kendi rahatını düşünüyor. Bu tür velilerle pek fazla beraber olamıyoruz. 3-5 ay sonra ayrılmak zorunda kalıyoruz. Aile eğitime ile ilgili pek fazla bir eğitim yok, zaten yönetmelikte de yok bu. Yönetmelik ancak aileleri bilinçlendirin, gerekli desteği verin diyor. Bizde personelimize söylüyoruz. Herkes kendi velisiyle ilgilensin çocukla ilgili bilgiyi versin. Veliye de ilerde sorun olmaması için kendi öğretmeninizle sürekli görüşün, her ders sonunda gidin 5 dk bilgi alın. Evde neler yapabileceğinizi konuşun diyoruz. Bu sorunu bu şekilde aşmaya çalışıyoruz”.

Engelli bireylerin ailelerinin eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerine katılımı hem çocuğun gelişimi hem de ailenin güçlenmesi açısından yararlı olmaktadır. Ancak bazı ailelerin çocuklarının engelinin kabul etme süreçlerinin uzaması, özel eğitim konusundaki eğitimlerinin eksiklikleri nedeniyle çocukları için farklı beklentiler içine girmelerine sebep olmaktadır. Bu konuda bir yönetici görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Velilerle ilişkilerde en önemli yaşadığımız sorun evde destek vermemeleri, özel eğitimde genelleme yapabilmek için her koşul değerlendirilmeli ama veli kuruma gönderdiğinde her şey kısa zamanda çözülecek sanıyor ve bu onların istediği hızda gerçekleşmeyince agresifleşebiliyorlar . Zaten uzun yıllar engelli biriyle sağlık vb sorunlarıyla uğraşmak zorunda kalmaları bu insanların ruhsal dengelerini bozmuş. Doğal olarak psikolojisi bozuk biriyle iletişim kurmakta zorlanıyoruz.”

Ailelerle olan ilişkilerde sorun yaşamadığını belirten %20’lik gruba dahil kurum yöneticilerinden birisi görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“Sorunumuz yok, tersine çok sıcak bir ilişki içindeyiz. İnsanlarla tanıştık. Şuana kadar bir sorun görmedim. Aileler özel eğitimin yeni yeni farkına varıyorlar. Özel eğitimin verilmesi gerektiğinin bilincine vardılar. Özel eğitime gerçekten sıcak bakıyorlar. Benim çocuğum hiçbir şey yapamıyordu. Şu noktadaydı şu noktaya geldi diyerek oldukça benimsiyorlar. Ve devam etmesini istiyorlar”.

Normal eğitimde okul aile işbirliği önemlidir ancak özel eğitimde ailenin çocuğun eğitim sürecine katılmasının önemi daha da büyüktür. Çünkü her aile bir bebek beklerken o bebeğe ilişkin hayaller kurar ve engelli bir çocuğun dünyaya gelmesi ihtimali hiç düşünülmez. Yapılan tüm hazırlıklar normal bir bebek içindir. Ana-baba dışında ailenin tüm fertlerinin de beklentisi aynı şekildedir. Doğumdan önce birçok ailenin engellilik ile ilgili bilgileri oldukça azdır. Doğum öncesi dönem boyunca birçok ailenin en büyük korkularından biri de engelli bir çocuk dünyaya getirme ihtimalidir. Bir çocuğun doğumu aileyi gerek yapısal, gerek gelişimsel, gerekse işlevsel olarak etkiler. Aile böyle bir çocuğun doğumuyla çok karmaşık bir psikolojik durum içine girmektedir. Özürlü çocuğu olan anne-babaların çocuğun doğumundan sonra çeşitli aşamalar geçirirler (Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü,2006:167-173).

1. Aşama

Şok

İnkâr

Keder ve Çöküntü (depresyon)

2. Aşama

Karışık Duygular

Suçluluk

Kızgınlık

Utanma

3. Aşama

Kapı Kapı Dolaşma

Anlaşma

Uyma ve Yeniden Düzenleme

Kabul ve Uyum

Geçirdikleri aşamalar bir noktaya kadar benzerlik göstermekle birlikte anne-babalar zaman zaman bu aşamalar arasında gidip gelebilirler ya da bir aşamaya takılıp kalabilirler.

Aile tepkilerini etkileyen değişkenler; ailelerin sorunla başa çıkma kapasiteleri, ailenin büyüklüğü ve kültürel yapısı, anne-babaların kişilik özellikleri, eşlerin birbirlerine ne ölçüde yakın ve destek oldukları, anne-babaların evlilik uyumları, dini inanışları, yakın çevrenin ve toplumun özellikleri, aile bireylerinin sosyoekonomik düzeyleri, doktorların davranışları, çocuğun cinsiyeti, özrünün türü ve derecesi, gibi faktörler etkilemektedir.

Aynı zamanda toplumun ve devletin bu çocuklara ve ailelerine verebildiği hizmetlerle servislerin örneğin, aldıkları destek hizmetler, alınan ilk danışmanlık, ilk bilgiler, toplumdaki bireylerin tepkileri ve hazır bulunuşluk düzeylerinin, niteliği ve niceliği de önemli olmaktadır.

Ailenin özürlü çocuğunu kabulünü sağlamak çocuğu objektif olarak değerlendirme, potansiyelini ve sınırlılıklarını anlama; Ailenin haklarını ve sorumluluklarını anlamasını sağlamak (Aile eğitimine programına katılabilir mi? Nasıl ve ne ölçüde?, Ailenin yapması gerekenler nelerdir?) Aile ile işbirliği yapmak, eğitim programının özelliklerini anlatmak ve programın amaçlarını gerçekleştirilmede yardımlaşmak, ailenin belli programları uygulamasını sağlamak, evi daha verimli bir eğitim ortamı haline getirmek; Aileyi diğer kaynaklar hakkında bilgilendirmek özel eğitimde aile eğitimin amaçlarını oluşturmaktadır (Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü,2006:172).

Son yıllarda anne babaları çocuklarının ilk ve sürekli öğretmenleri olarak gören yaklaşımların etkisiyle anne-babaların özürlü çocuklarının eğitim programlarına katılmalarına verilen önem giderek artmış ve aile-uzman işbirliğinin sağlanmasının çocuğun eğitimindeki başarıyı olumlu yönde etkileyeceği görüşü yaygın olarak benimsenmeye başlanmıştır.

Bu konuda Özcan(2008) şu görüşleri ifade etmektedir;

“Anne babaların güçlü birer pekiştirme aracı olmaları, çocuklarını diğer insanlardan daha iyi tanımaları ve çocuklarına bir uzmandan daha fazla zaman ayırabilecek olmaları, okulda öğrenilen becerilerin evde anne

babalar tarafından geliştirilmesinin öğrenilenlerin etkililiğini arttırması, anne-babaların özürlü çocuklarına eğitici olmalarını destekleyebilecek görüşler olarak kabul edilmekte olduğunu, bu görüşten hareketle anne-babanın çocuğun eğitici rolünü alması ile eğitimde okul-ev paralelliği sağlanacak, böylece çocuk okul, merkez veya klinik ortamda öğrendiği becerileri farklı ortamlara genelleyebilecek, öğrenme hızlanacağını özürlü çocuk birçok beceriyi anne-baba katılımıyla daha hızlı kazanmakta, farklı ortamlara genelleyeabilmekte, böylece kazanılan beceriler daha kalıcı olmaktadır Bunların yanı sıra anne babaların özürlü çocuklarının eğitimine eğitici/öğretici olarak katılımları; anne, baba, özürlü çocuk ve diğer kardeşler açısından çok yararlı olmaktadır Anne babalar, çocuklarının gelişimine katkıda buldukları için duygusal olarak rahatlamakta, çocuklarına karşı daha olumlu duygular geliştirebilmekte, kendilerini daha yeterli hissetmekte ve anne-baba-çocuk etkileşimi gelişebilmektedir. Zihin özürülerin eğitimine anne baba katılımının aileye ve çocuğa kazandırdığı olumlu etkenler aile eğitimi programlarının önemini arttırmakta aile eğitim programlarının geliştirilmesi, uygulanması ve yaygınlaştırılmasının gerekliliğini gündeme getirmektedir” (<http://www.rehabilitasyon.com>). (21/04/2008)

Çözüm önerisi

Engelli çocuğun tanılanmasını, yerleştirme ve izleme süreçlerini kapsayan özel eğitime ihtiyacı olan bireylere ve ailelerine yönelik rehberlik hizmetlerinin öneminin her geçen gün daha çok anlaşıldığı günümüzde Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticileri, ailenin var olan durumuna, problemlerine ve ihtiyaçlarına bağlı olarak, bilgi verici danışmanlık, psikoterapi ve aile-uzman işbirliğine daha çok önem verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ancak özel eğitim konusunda ailelerin yeni bilinçlenmeye başlaması nedeniyle işlerinin bu konuda oldukça zor olduğunu dile getirmişlerdir.

Ailelerle olan ilişkilerde sorun yaşayan yöneticilere ‘sorunu çözmek için neler yaptıklarını sorduğumuzda aile eğitimine ve psikolojik danışma hizmetlerine önem vererek sorunları aşmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bir kurum yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Aile eğitimi ve psikolojik danışma vererek bu sorunları aşmaya çalışıyoruz. Aileyi, sahip olduğu özel çocuğun özellikleri ve eğitim süreci hakkında bilgilendirmek, ailenin yalnız olmadığını ve çocuğun gelişimi için yapılabilecek şeylerin olduğunu fark etmesini sağlayacak; Bu da yaşanan yas sürecini hafifletmeye ve ailenin alternatif aramasına yardımcı olacaktır.”

Özel eğitim konusunda ülkemizin daha işin başında olduğunu belirten kurum yöneticileri zamanla ailelere verilen eğitimlerle ve toplumun bilinçlenmesiyle bu sorunun çözüleceğini söylemişlerdir.

Diğer Özel Eğitim Kurumlarıyla İlişkiler

Araştırma kapsamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine diğer özel eğitim kurumlarıyla olan ilişkilerde ne tür sorunlar yaşadıkları sorulmuş, kurumların dörtte üçlük bir grubu diğer kurumlarla görüşmediklerini, dörtte birlik grup da ancak bir iki kurumla görüştiklerini belirtmişlerdir. Bir kurum yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Şu anda hiçbir rehabilitasyon merkeziyle görüşmüyoruz. Sadece bir tanesiyle çok yakın ilişkilerimiz var. Onlarla da samimi, dürüst, ne olduğunu bildiğimiz için görüşüyoruz.”

Burada dikkati çeken durum sıklıkla kurumların birbirleriyle olan iletişim eksiklikleri olmuştur. Kurum sayılarının artması sonucu ortaya çıkan rekabet, kurumlar arası öğrenci ve az sayıda olan öğretmen ve diğer uzman personelin transferlerinin artmasına, bu da kurumların arasında sorunların yaşanmasına sebep olmuştur.

Başka bir kurum yöneticisi bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kurumların hiçbiriyle görüşmüyoruz. Ayda bir RAM’da toplantı oluyor. Ama orada bile birbirimizin yüzüne bakmıyoruz. Diğer kurumlar da birbirleriyle görüşmüyorlar. Sanki birbirleriyle birlik olsalar öğrencilerini kaybedecekler. Birbirlerini karalayarak ayakta durmaya çalışıyorlar.”

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ve rehabilitasyonunu sağlamak amacıyla açılmış olan resmi ve özel özel eğitim kurumlarının konu ile ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla tanı, değerlendirme, yönlendirme, BEP hazırlama, personel eğitimi, aile eğitimi, mesleki eğitim, istihdam, toplumun bilinçlendirilmesi, mali konular, engellilerin hak ve hakları ile ilgili yasal düzenlemeler konusunda işbirliği içinde olmasının gerekliliği konun muhatabı olan herkes tarafında kabul edilmekte ancak bu işbirliği bir türlü sağlanamamaktadır.

Amaçları engelli bireylere hizmet vermek olan bu kurumların işbirliği, eş güdümlü ve örgütlenme konularında da sıkça sorun yaşamaktadırlar.

Çözüm önerisi

Bu konuda kurum yöneticileri bu işi yapan tüm kurumların aralarında bilgi alış verişini sağlayacak, işbirliğinin sağlanması için düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bir kurum yöneticisi bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Kurumların birbiri ile iletişimi yok. Aslında birlikte hareket edilmesi gerekiyor ama nerde. Bizim görüştüğümüz yalnız iki kurum var. Tüm görüş alış verişini onlarla yapıyoruz ama gönül isterdi ki tüm kurumlarla görüşelim. Haklarımızı birlikte koruyalım, sorunlarımızı birlikte çözelim. Derneğimiz var ama sorun bakalım toplantılarına kaç kurum gidiyor. Bana göre bazı zorunluluklar olmalı ki bir araya gelelim. Bu konuda çalışma yapılabilir”.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın altıncı alt problemi, “Merkezinizin bakanlıkla olan ilişkilerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleriniz nelerdir?” biçiminde belirlenmişti. Bu alt probleme ilişkin veriler ve bu verilere dayalı olarak ulaşılan sonuçlar, Milli Eğitim Müdürlüğü ile ilişkiler, Rehberlik Araştırma Merkezi ile ilişkiler, Kurum denetimi, başlıkları altında verilmektedir. Çizelge 13’de kurum yöneticilerinin Bakanlıkla ilişkiler konusunda verdikleri cevapların dağılımları yer almaktadır.

Çizelge 13. Yöneticilerin Bakanlıkla İlişkiler Konusunda Verdikleri Cevapların Dağılımları

Bakanlıkla İlişkiler	n	%
Milli Eğitim Müdürlüğü İle İlişkiler		
Evet	6	30
Hayır	14	70
Toplam	20	100
RAM İle İlişkiler		
Evet	16	80
Hayır	4	20
Toplam	20	100
Denetim		
Evet	11	55
Hayır	9	45
Toplam	20	100

Çizelge 13’de de görüldüğü RAM’larla ilişkilerde ve denetim konularında sorun yaşadığını belirten yönetici sayısı oldukça fazladır. Aşağıda bu alt problemin boyutlarına ilişkin bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

Milli Eğitim Müdürlüğü İle Olan İlişkiler

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin Milli Eğitim Müdürlükleri ile olan ilişkilerinde yaşanan sorunlar hakkında yapılan kurum yöneticileri ile yapılan görüşmelerde % 30 oranında bürokratik işlemlerin çok fazla olduğunu, Müdürlüklerde çalışan yetkililerin rehabilitasyon kurumlarına bakış açılarının önyargılı olduğunu, belirtmişlerdir. Bir kurum yöneticisi bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Başta MEB de yaşıyoruz. Nasıl sorun yaşıyoruz, biliyorsunuz MEB e bağlıyız. MEB yönetmeliklerine göre hareket etmek zorundayız. Bize bir genelge çıkar der ki şu doğrultuda gideceksiniz. Biz de planlarımızı o doğrultuda düzenliyoruz. 4 ay sonra diyor ki ben yeni bir genelge çıkardım başka türlü yapacaksınız. Tamam deyip tekrar sistemi değiştiriyorsun. 6 ay sonra tekrar bir değiştirme yapmak zorunda bırakılıyorsun. Böyle olunca da istek kalmıyor. Bir şey geliştiremiyorsun. Yani, uzun vadeli bir program oluşturmaya kalksam, bu program doğrultusunda eğitim sistemi geliştireceğim bir bakıyorum 1 yıl sonra ona yasak koymuş. Bunu yapamazsın ama bende buna göre yatırım yapmışım. Örn. Geçen gün ben 20-25 milyar verip fizik tedavi malzemesi aldım. Şu anda genelge hazırlanacak fiziği bizden alacaklar. Peki bu kadar yaptığım yatırım nereye gidecek. Ben çeşitli hayvanları da içine alan bir çiftlik projesi düşünüyordum. Ben bunları da yapmış olsam hepsi boşa gidecekti. Örn. Müfettiş incelemeye geliyor, bana bu ayın çalışma programını getir. Çalışma programını getiriyorum, geçen ayınkini de getir, inceliyor bir eksiklik buluyor. Bu neden böyle değil diye soruyor. Bu sorunu çözmek için de kendi sistemimize uyan şekilde takip etmeye çalışıyoruz”.

Uzun vadeli planlar, yatırımlar yapamadıklarından şikayetçi olan kurum yöneticileri ayrıca şuan ki uygulamalara göre evrak işlerinin çok fazla vakitlerini aldığını ifade etmişlerdir.

Çözüm önerisi

Devletin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin işleyişi ile ilgili ayrıntılı yönetmelik çıkarması gerektiğini belirten kurum yöneticileri, çok fazla vakitlerini aldığından şikayet ettikleri evrak işinin hafifletilmesi gerektiğini ifade etmiş, bu konuda yeni düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

RAM 'la Olan İlişkiler

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerinin tamamına yakın bir grubu (% 80'lik) RAM ile olan ilişkilerinde sorun yaşadığını belirtmiştir. Sıklıkla dile getirilen

sorunlardan bir tanesi, RAM çalışanlarının mesleki olarak yetersiz olduklarıdır. RAM çalışanlarının oraya giden özel eğitime muhtaç bireylere eğitsel tanı yapabilecek yeterlilikte olmadıklarını, bu nedenle pek çok engelli birey için hatalı eğitsel rapor düzenlediklerini belirtmişlerdir. Bu konuda bir kurum yetkilisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Çocukları bize yönlendiren RAM ama bizi o kadar uğraştırıyor ki hangi birisini anlatayım. Engelli birey RAM’den yanlış tanı ile gelebildiği gibi sorunlarını da çözmiyor. Mesela çocukla ilgili anlayış bozukluğu var diye rapor vermiş ama çocuk ne dersem anlıyor. Mesela fiziksel gelişim normal, motor gelişim iyi ancak bu çocuğun raporda belirtildiği gibi iyi değil. Nerden anlıyorum bu çocuk otistik ve bütün giysilerini başkası giydiriyor. Ama soyun denildiğinde hemen soyunuyor giyinme yok. Yani neyi tanımlamaları gerektiğini, ne yazmaları gerektiğini bilmiyorlar. Alan bilgileri yetersiz, özel eğitimin tanımını yapabileceklerini bile düşünmüyorum. Mesela bir birey neden konuşamaz 2 sebepten; 1.si konuşmayı gerektiren kulaklarında hasar vardır, 2.si zihinsel engeli vardır. Konuşma gelişimi zihinsel engelle beraber gelişir. Eğer zihinsel gelişim yoksa konuşma gelişimi sınırlıdır. Konuşması için zeka eğitimi alması gerektiğinin devlet farkında değil. Devlet bunlara rapor vermiyor. Halbuki konuşma eğitimini kazanamamış çocuklarının nereden bakarsanız %40 ı kesin zihinsel problemlidir. Ülkemizdeki engelliler daha çok zeka seviyesinin düşüklüğünden dolayı konuşamıyor. Böyle raporla gelen çocuğa açık söyleyeyim kendim bakıyorum neye ihtiyacı var yok diye, özür durumu ne diye. Ona göre çalışma programı uyguluyorum.”

RAM ‘la olan ilişkilerde sıklıkla sorun yaşanan diğer konular ise kurumlara öğrenci gönderirken keyfi davranıldığı ve yönetmeliklere aykırı uygulamaların sıklıkla yaşandığı ve bazı kurumlara ayrıcalıklı davranıldığı yönünde olmuştur.

Bir kurum yöneticisi bu konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

“Bu öğrencinin ihtiyacı var mı yok mu: varsa rapor çıkartılır. Bazen hastane rapor veriyor RAM vermiyor. RAM zaten başlı başına bir sorun. RAM’ in şuan da uygulamalarının %50 si yönetmeliklere aykırı. Kendi aralarında problem var. Kurul var, kurulda kendi arasında bir otorite oluşturamıyor. Biri çocuğa rapor verilir derken diğeri verilmez diyor. Duyuyoruz kendi aralarında tartışıyorlarmış. Bu çocuğun aslında özel eğitime ihtiyacı var ama rehabilitasyon merkezine göndersek rehabilitasyon merkezi buna eğitim verebilir mi? ‘ Kurumun böyle tartışma yetkisi yoktur. Eğitime ihtiyacı varsa yönlendirirsiniz, yoksa yok dersiniz. Rehabilitasyon merkezinin verip verememesi sizin göreviniz

değildir. Denetleme yetkinde yok. Sana verilen görev sadece özel eğitime ihtiyaç var mı yok mu söylemen. Rehabilitasyon merkezlerinin hepsini incelemiş gibi yorum yapıyor. Sanki okullardaki psikolog, psikolojik danışman, dünyanın başka bir yerinden mezun olmuş. Buradaki kişilerin sıradan eğitim verdiğini düşünüyorlar. Böyle bir mantık var. İşte böyle özel alt sınıfa gidenlere rapor verilmiyor. Hocam peki böyle bir genelgeniz var mı, yönetmeliğiniz var mı buda yok. Zaten bazı kurumlara da ayrımcılık yapılıyor. Bazı kurumlara öğrenci veriliyor, öğrenci gönderiliyor, günleri daha erken veriliyor.”

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine engelli bireyler RAM’larda kurulan Özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından verilen yerleştirme kararı yönlendirilirler. Bu kurul Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 19. maddesi uyarınca, Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerini yürütmek üzere RAM’ın teklifi ve millî eğitim müdürlüğünün onayı ile RAM’larda oluşturulur. Özel eğitim hizmetleri kurulu, RAM müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında;

- a) Özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı,
- b) Psikolojik ölçme araçlarını kullanabilen bir rehber öğretmen,
- c) Görme, işitme ve zihinsel engelliler sınıf öğretmenlerinden bir öğretmen,
- ç) Gezerek özel eğitim görevi yapan bir öğretmen,
- d) Bireyin velisi,
- e) Varsa, bir çocuk gelişimi ve eğitimcisi oluşur.

Ayrıca Özel eğitim değerlendirme kuruluna üyelerin dışında gerektiğinde; eğitim programcısı, odyolog, psikolog, psikometrist, sosyal çalışmacı, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, uzman hekim gibi diğer meslek elemanlarından seçilecek birer kişi, çiraklık ve yaygın eğitime gidecekler için ilgili kurum temsilcisi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin çalıştığı kurumdaki iş yeri temsilcisi kurula üye olarak katılabilir.

Özel eğitim değerlendirme kurulunca, bilgilerine başvurulmak üzere; özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin sınıf ve alan öğretmeni, sınıf rehber öğretmeni, kayıtlı olduğu okulun veya kurumun müdürü, başvuru yapan kurum temsilcisi, özel eğitim

hizmetleri kurul üyesi, üniversitelerin ilgili bölümlerinden öğretim üyesi ve sivil toplum kuruluşu temsilcisi çağrılabilir.

Aynı yönetmeliğin 21. maddesinde Özel eğitim değerlendirme kurulunun görevleri şu şekilde belirtilmiştir:

a) Özel eğitime ihtiyacı olan bireyin eğitsel değerlendirme ve tanınmasını yapmak.

b) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanınması sürecinde bireyin ailesini ve/veya okulu/kurumu, gerektiğinde tıbbî değerlendirme ile RAM'da yapılamaması durumunda psiko-sosyal değerlendirme için ilgili kurum ve kuruluşlara yönlendirmek.

c) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunu dikkate alarak birey için en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine ilişkin öneride bulunmak.

ç) Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim planlarını hazırlamak.

d) İhtiyacı olan bireyin alacağı destek eğitimin türüne ve süresine karar vermek.

e) Eğitsel değerlendirme ve tanınması yapılan bireyler için uygun eğitim ortamı, alacağı destek eğitim hizmeti ve eğitim planını içeren değerlendirme sonuçlarını Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporunu düzenleyerek millî eğitim müdürlüklerinin onayına sunmak.

f) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılama sonuçları ile diğer bilgi ve belgelerinin yer aldığı özel eğitim değerlendirme dosyası oluşturmak.

g) Özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından verilen yerleştirme kararı doğrultusunda ilgili okul veya kurum ile iş birliği yaparak uygulamayı takip etmek.

ğ) Bireyin uygun yerleştirilmediği durumlarda eğitsel değerlendirme ve tanılamayı tekrarlamak.

h) Özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda, yerleştirmenin yapıldığı okula/kuruma, özel eğitime ihtiyacı olan bireylere, eğitim planının uygulanması ve destek eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde görev alanlara ve aileye rehberlik etmek.

ı) Ailenin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine katılımını ve bilgilendirilmesini sağlamak.

i) Ailelerin ihtiyaçları doğrultusunda aile eğitim programları düzenlemek, diğer kurum ve kuruluşlarda düzenlenen aile eğitim programları hakkında aileyi bilgilendirmek.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri RAM'la olan ilişkilerinde personelin nitelik ve nicelik açısından yetersizliği konusunda sorun yaşamaktadır. RAM'larda çalışan personelin sayısının azlığı rapor almak üzere bekleyen kurum ve ailelerin yığılmasına, görüşme randevularının tarihlerinin uzamasına sebep olmaktadır. Haftada bir kere toplanan eğitsel değerlendirme kurulu bazen ek görüşmeler yapsa da iş yoğunluğundan bireylere çok kısa zaman dilimi ayrılmakta bu da hatalı raporların çıkmasına sebep olmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarına yönlendirilen bireylerin hastane tanıları ile eğitsel yönlendirmeleri konusunda sıklıkla çelişkiler yaşamaktadırlar.

Çözüm önerisi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine göre RAM'larda bir an önce yeni düzenlemeler yapılmalıdır. RAM 'larda çalışan personeli sayısı artırılmalıdır. Bunun yanında RAM'larda her özür grubuna ve çoklu özre sahip bireylere göre

geliştirilmiş testler ve değerlendirme materyalleri geliştirilmeli ve bulundurulmalı, uzmanlar bu materyalleri uygulayabilecek şekilde eğitilmelidir.

Denetim

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi konusunda araştırmaya katılan kurum yöneticilerinin yarısından fazlası sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kurum yöneticileri denetmenlerin özel eğitim konusunda yetersiz olduğunu ve denetimlerde pek çok eksikliğin yaşandığını ifade etmişlerdir. Daha önce ilköğretim müfettişliği yapan bir kurum yöneticisi yaşanan eksiklikleri şu şekilde ifade etmiştir:

“Denetleyici özel eğitimi bilmiyor, yani neyi denetleyeceğini bilmiyor Bizim bu sektörde işi layıkıyla yapanlar olduğu gibi suistimal edenler de var...”

Kurum denetimlerinin yetersizliğinden yakınan yöneticiler, bazı özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının yanlış uygulamalar yaparak sektörün adını kirlettiklerini, bunun etkili bir denetim mekanizması olmayışından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bu konuda bir başka kurum yöneticisi şu yorumu yapmıştır:

“Cezaların yaptırımı yok, yeterince denetleme yok. Zaten olanda kağıt üstünde, evraklara bakılarak yapılıyor. Ama öğrenciyi gören yok. Nasıl eğitim verilmiş, çocuk ne almış bu eğitimden buna bakan yok. Mali konuda da denetleme tam yapılmıyor. Biz ne yapıyoruz; raporlarımızın birer fotokopisini çalışma programlarını, faturaları ekliyoruz. Götürüp muhasebeye veriyoruz. Muhasebe bu bölümü inceliyor. İnceledikten sonra maliyeye gönderiyor. Ücret almıyor. Bugün teknoloji gelişmiş durumda. Ben bu raporu alırım tarayıcıdan bilgisayara aktarırım. Ahmet in yerine Mehmet yazarım. Bir tane çocuk fazla gösteririm. Gönderirim muhasebeye onlarda raporu var mı? – var! O zaman tamam geç. Zaten aslı gibidir onayını da biz veriyoruz. Bir gün oradaki arkadaşlarla görüştüm. Dedim ki ‘ Bir örnek rapor çıkardım, burada ne yazıyor: aslı gibidir.’ Peki bu onayı kim verdi siz, peki bunu gerçek olduğunu nerden biliyorsunuz? İşte buradaki açığı bilmiyor. Bunları yapanda var yapmayan da. Bu anlamda bütün rehabilitasyon merkezleri aynı değildir.”

Özel eğitimi iyileştirmek adına son yıllarda pek çok yasal düzenleme yapılmıştır. Sayıları hızla artan özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında verilen eğitimin kalitesini artırma çabalarında, denetim konusunda yetersiz kalınmıştır. Özel

eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının etkili bir şekilde denetlenebilmesi için bu alanda yetişmiş deneticilere ve s¼rekli, etkin denetimlere ihtiyaç vardır.

öz¼m önerisi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine göre etik olmayan uygulamalar yapan kurumların, görevini düzg¼n yapan kurumların adını kirletmesini önlemek için kurumların denetimlerinin artırılması gerekmektedir. Kurum yöneticileri ayrıca bu denetimleri yapan deneticilerin de özel eğitim hakkında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları gerektiğini ifade etmişlerdir. Özel eğitim kurumlarını denetleyecek deneticilerin özel eğitim mevzuatını iyi bilmesi gerektiğini vurgulayan bir kurum yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“...İyinin kötüden ayrılabilmesi için etkili bir denetim gerekmektedir. Ben emekli bir müfettiş olarak şunu söyleyebilirim, denetimin çok geniş bir alanı var eğer bunu dar alana indirgemezseniz yaptığınız işin kalitesi de düşer. Görev alanının dar olarak sınırlandırılması lazım. Ben güzellik kursu bile denetledim... Kullandığı araç gerecin adını bile bilmiyorum. ...Bir denetim elemanının özel eğitimi denetleyebilmesi için özel eğitimin mevzuatını bilmesi lazım, işin maliyesini bilmesi lazım...”

Bir başka kurum yöneticisi hatalı uygulamalar yapan kurumlara verilen cezaların caydırıcılığı olması gerektiğini vurgulayarak görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“...Biz sadece eğitim amacıyla çalışıyoruz. Ne kurumunu ticaret amacıyla açanlar gibi nede çocuğu yoluyla kazanç sağlamaya çalışanlarla bir benzerliğimiz yok. Rehabilitasyon merkezleri s¼rekli karalanıyor. Daha ocuk gitmeden anlaşmalar yapılıyor. Bir başka konu sağlıklı çocuğuna gidip rapor alıyorlar. Müfettişler de , devlet yetkililerine de söyledim. Ben olsam müfettişleri gönderirim. 100 tane çocuğun mu var, bu çocukları tek tek getireceksin, raporlarını da koyacaksın önüme. Bu ocuk sizce bu rapora uygun mu değil mi? Kontrol edilecek.... Diyelim ki ben bir suç işledim, bu suça göre sana 3 ay kapatma cezası veriyorum. Ve kurumunda 100 tane öğrenci varsa o öğrencileri diğer 10 kuruma dağıtıyorum. Merkezin kapalı kaldığı zaman; personelde gider, öğrencide bir daha gelmez. Kira, vergi hepsi birikir ve 3 ayı kurtardıktan sonra bir daha aynı hatayı yapamam. Cezaların yaptırımını yok, yeterince denetleme yok...”

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde Bir önceki bölümde belirtilen bulgu ve yorumlara dayanarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayanarak oluşturulan çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu araştırmada özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sorunları yöneticilerin görüşlerine göre incelenmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar şunlardır:

- 1- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri bazı branşlarda, özellikle fizyoterapist ve özel eğitim öğretmeni bulmakta oldukça zorlanmaktadır.
- 2- MEB, kurumlara verdikleri hizmet karşılığı ödemesi gereken ücretleri zamanında ödememektedir.
- 3- Rehabilitasyon merkezlerinde istihdam edilen personel genelde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimleri, rehabilitasyonları hakkında yeterli bilgi ve formasyona sahip değildir.
- 4- Eğitim işgörenlerinin izlenmesi, denetlenmesini, öğrencilerin bireysel gelişimi ve velilerden alınan geri bildirimlerden yararlanarak yapmaktadırlar.
- 5- İşgörenlerin hizmet içi eğitimleri genelde kurum içinde tecrübeli işgörenler tarafından verilmektedir.
- 6- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kuruma öğrenci bulma sorunu yaşanmaktadır.
- 7- Öğrenci işlerinde sorun yaşanmamaktadır. Öğrenci işleri bilgisayar ortamında paket programlarla takip edilmektedir. Öğrencilerin sağlık

raporlarının yenileme tarihleri, bireysel eğitim ya da grupla eğitim seanslarının saatlerini bu programlarla takibi sağlanmaktadır.

- 8- Ailelerin servis saatlerine önem vermemeleri okuldaki programı aksatabilmektedir.
- 9- Kuruma devam eden öğrencilerden servis ücreti alınmaması kuruma ağır mali yük getirmektedir.
- 10- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticilerine göre özel eğitimin amaçlarını gerçekleştirme konusunda herhangi bir sorun yaşanmamaktadır.
- 11- Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumları yöneticilerine göre kurumlarda eğitim ortamlarının düzenlenmesi konusunda sorun yaşanmamaktadır.
- 12- Kurum yöneticilerine göre eğitim programlarında sorun yaşanmamaktadır.
- 13- MEB'in hazırlamış olduğu eğitim programları yetersiz görülmektedir.
- 14- BEP'lerin uygulanmasında sorun yaşanmamaktadır. Özel eğitim gerektiren bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda bireysel eğitim programları hazırlanmakta ve uygulanmaktadır. Kurum yöneticilerine göre bu konuda sorun yaşanmamaktadır.
- 15- Kurumların işleyiş ve çalışma kurallarında özel eğitim alanında az bulunan bazı elemanlar sebebiyle zorluklar yaşanmaktadır.
- 16- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum yöneticilerine göre büro hizmetlerinde herhangi bir sorun yaşanmamaktadır.
- 17- Kurum yöneticilerine göre binalarının konumu, ulaşılabilirliği ve yapısal durumunda sorun yaşanmamaktadır.
- 18- Kurumların tek finans kaynağını oluşturan eğitim ücretlerinin devlet tarafında geç ödenmesi konusunda sorun yaşanmaktadır.
- 19- Yönetmeliklerin sık sık değişmesi nedeniyle hangi durumlarda ödeme yapılacağı konusunda yaşanan tutarsızlıklar kurumlarda finansman sorunlarına neden olmaktadır.
- 20- Kurumlar arası öğrenci sirkülasyonu kurumların finansman konusunda sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

- 21- Kurumların verdikleri eğitim hizmetlerinin ücretlerini devletten gecikmeli almaları personel ücretleri, vergiler, elektrik, su, kira, servis, doğalgaz vb. giderlerini ödemelerinde sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.
- 22- Bazı aileler çocuklarının eğitim sürecine katılma konusunda isteksiz davranmaktadır.
- 23- Bazı aileler çocuklarını kuruma getirme karşılığında kurumdan maddi beklenti içine girebilmektedirler.
- 24- Bazı aileler özel eğitim konusunda bilinçsiz davranmaktadır.
- 25- Son yıllarda kurum sayısının fazlaca artmasıyla oluşan rekabet ortamı kurumların birbirleriyle sıklıkla sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır.
- 26- Kurumlar birbirleriyle iletişim kurma konusunda isteksizdirler.
- 27- Kurumlar işbirliği içinde hareket edememektedirler.
- 28- Milli Eğitim Müdürlükleri'nde bürokratik işlemlerin fazla olması kurumlarda işlerin aksamasına sebep olmaktadır.
- 29- Bazı devlet kurumlarındaki yetkililer, Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine karşı önyargılıdır.
- 30- RAM'larda çalışan personel özel eğitim konusunda yetersizdir.
- 31- Tanılama ve izleme konularında RAM'lar yetersiz kalmaktadır.
- 32- RAM'larda çalışan personelin sayısının azlığı, rapor almak üzere bekleyen kurum ve ailelerin yığılmasına, görüşme randevularının tarihlerinin uzamasına sebep olmaktadır.
- 33- Kurumlar yeterince ve etkili denetlenmemektedirler.
- 34- Deneticiler özel eğitim alanında yetersiz kalmaktadırlar.
- 35- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde verilen cezaların caydırıcılığı yoktur.

Tartışma

1- Eğitim sistemlerinin örgütlerinde çalışan yönetici, öğretmen, uzman ve genel hizmetleri üreten yardımcı kişilere eğitim işgörenleri denir(Başaran,1993:109). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri bu eğitim işgörenlerinden bazılarını, özellikle fizyoterapist ve özel eğitim öğretmeni bulmakta oldukça zorlanmaktadırlar. Eğitimin

bu denli önemli olan insan gücü girdisinin eksikliği ya da azlığı örgütsel, yönetsel ve eğitsel amaçların gerçekleşmesini zorlaştırır (Başaran,1996:109). Engelli çocukların bebeklikten itibaren gereksinimlerinin uygun şekilde karşılanabilmesi ve gelişimlerinin desteklenmesi için, çocuklara bakım, eğitim ve gelişim alanlarında destek verecek kişilerin de uygun eğitim ve becerilerle donanmış olması gereklidir(Albayrak,2008). Özel eğitim alanına öğretmen yetiştirme sürekli değişme ve gelişme içindedir. Üniversitelerden her yıl mezun olan özel eğitim öğretmenlerinin ve fizyoterapistlerin sayısından fazla kurum açılmaktadır. Son yıllarda hem devlete bağlı özel eğitim kurumlarının sayısının artması hem de özel özel eğitim kurumlarının sayılarının artması Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversitelerin bir an önce bu konuda tedbirler almalarını gerekli kılmaktadır.

Kurum yöneticilerine göre, bu meslek elemanları sayılarının azlığı nedeniyle yüksek ücretler talep etmektedirler. Bu durum da kurumların ticari olarak zor duruma düşmelerini sağlamaktadır.

2- Kurum yöneticilerine göre çalışanların özlük hakları konusunda ön büyük sorunu Bakanlığın verilen eğitim hizmeti karşılığı ödemesi gereken paraları zamanında ödememesi nedeniyle maaş ödemeleri oluşturmaktadır. Bir işgörenin örgütsel ve yönetsel amaçları gerçekleştirmek için örgütüne harcadığı emeğinin karşılığı olan hakkının, değer olarak kendisine döndürülmesi gerekmektedir (Başaran, 1996:131). Kurum yöneticileri maaş ödemeleri dışında çalışma saatleri, sigorta, izinler, vb diğer özlük hakları konularında sorun yaşamadıklarını belirtmesine karşın çalışanların bu konuda çalışanların görüşlerin de alınması gereklidir.

3- Eğitim işgörenleri, eğitim örgütlerine, bilgi, beceri ve tutumlarını kullanarak emeklerini verirler. Emek, kafa ve kol gücünü birlikte içerir. Eğitim işgörenleri, emek yoluyla, eğitim örgütlerine eğitim, yönetim ve üretim teknolojilerini sokarlar, bunları uygulamaya koyarlar ve deneyimleriyle bu teknolojileri geliştirirler (Başaran,1996:109). Özürlü çocukların rehabilitasyon ve entegrasyon çalışmaları için bu alanda yetişmiş uzman personele ihtiyaç vardır(Karatepe,1982:8).Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticilerine göre bu kurumlarda çalışan farklı branşların özel eğitime alan bilgilerini yansıtılmalarını gerektirmektedir. Ancak engelli çocuklara hizmet vermek amacıyla açılan özel eğitim ve rehabilitasyon

merkezlerinde istihdam edilen personel genelde özel eğitime gereksinim duyan bireylerin eğitimleri, rehabilitasyonları hakkında yeterli bilgi ve formasyona sahip değillerdir. Özel eğitim alanında görev alacak öğretmenlerin ulaşması beklenen yeterliklere ilişkin derslerin, öğrenciyi yeterliğe ulaştıracak biçimde öğretilmediği görülmektedir. Programların içeriklerinde, derslerin kredilendirilmesinde uygulamaları artıracak biçimde değişiklik yapılması, öğretim stratejilerin yeniden yapılanmasının gerekliliği ortadadır (Ataman,2004:30). Özel eğitim öğretmenleri üniversitelerden yetersiz olarak mezun olmaktadırlar. Sınıf öğretmenlerinin MEB'den aldığı 160 saatlik kurslar yetersiz kalmaktadır. Hiç uygulama kısmı olmayan bu kursların ne kadar yeterli olduğu ayrı bir araştırma konusudur. Rehberlerin, psikologların, çocuk gelişimi ve eğitimi uzmanlarının, okul öncesi öğretmenlerinin üniversitelerde özel eğitim ile ilgili almış oldukları derslerin sayısı oldukça azdır. Bir an önce üniversitelerin müfredat programlarını gözden geçirip özel eğitim alanında çalışacak işgörenlerin yeterliliklerini artırması gerekmektedir.

4- İşgörenin kurum içinde performansının bir gözlemci tarafından gözlenmesi, kaydedilmesi ve belli bir kavramsal çerçeve ışığında analiz edilmesi sürecine sistematik gözlem denir (Aydın, 2005:182). Bu işlev özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında kurum yöneticileri tarafından yerine getirilmektedir. Bu süreç o kadar önemlidir ki tek başına bir işgörenin mesleki yeterliliği konusunda karar verilebilmesini sağlamaktadır. Personele sistemdeki gerçek yerini vermek, hem de bu gerçek yere hazırlanmak için yapılması gereken işlerden biri personelin etkinliklerinde yetersizliklerle, yetersizlik halinde görülen istenmedik davranışları ortaya çıkarmaktır. Personelin istenmedik davranışları ile nedenleri belirtilmeden gerekli önlemlerin alınması ve bilinçli olarak düzeltilmesi beklenemez (Taymaz, 2007:124). Bir yönetici çalıştırdığı işgörenlerin görevlerini yerine getirirken gösterdikleri sapmaları önleyici düzenlemeler yapmakla sorumludur. Bir kurumda yönetici tarafından denetim yapılmadan etkinliklerin başarılı olan ve olmayan yönleri belirlenemez. Denetim işleri uygulama ile plan ve ilkeleri karşılaştırma, ayrılma ve hataları saptama, ayrılma ve hatalı uygulamayı zamanında ve yerinde durdurma, nedenlerini araştırma, giderici düzeltici önlemleri belirleme, önerilerde bulunma yol gösterme, önem uygulamalarını gözleme ve sonuçları hakkında hükme varma işine personel denetlenmesi denir (Taymaz, 2007:125).Özel eğitim ve rehabilitasyon

merkezlerinin tamamında gözlem penceresi, bazılarında pencerenin yanında kamera sistemi bulunmaktadır. Bu pencerelerin ve kameraların koyulmasının esas amacı ailelerin sınıf içinde öğretmenin öğrenciye nasıl yaklaştığının, eğitimi nasıl verdiğinin gözlemlemesi ve evde benzer uygulamalara devam etmesinin sağlanması olmakla beraber yukarıda bahsedilen işgörenlerin izlenmesi ve denetlenmesi amacıyla da kullanılmaktadır. Ancak kurum yöneticileriyle yapılan görüşmelere göre aileler, bu pencereleri ve kameraları ancak öğretmenin sınıfa girip girmediğini kontrol etmek amacıyla kullanmaktadır. Ailelerin çocuklarına beceri öğretebilmeleri, var olan problem davranışlarla başa çıkabilmelerinin sağlanması gerekmektedir(Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2006:184). Ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi, eğitimin evde de devam etmesini sağlayarak eğitim hedeflerine daha çabuk ulaşılmasını sağlayacaktır.

5- İşgören, bir işletmenin temel üretim faktörüdür. Bir işletmenin başarı veya başarısızlığını belirleyen en önemli faktör, işgörenlerin sayısı ve niteliğidir. Bazı işletmelerin diğerlerinden daha güçlü ve hızlı biçimde büyümelerinin ve gelişmelerinin temel sebebi de, sahip olunan parasal sermayeden çok, uygun sayı ve kapasitede işgörenlerin bulunması ve bunun sağladığı üstünlüktür (Barutçugil, 1992: 76). Eğitim kurumlarının beklenen işlevleri yerine getirebilmesi ve eğitimin niteliğinin artması, nitelikli öğretmenlerle olanaklıdır. Öğretmenlerin hizmet öncesinde aldıkları eğitimin, mesleğin tüm gereklerini yerine getirmelerini sağlamadığı bir gerçektir. Öğretmenlerin kusursuz yetiştirildiği varsayılsa bile, meslekteki yeni gelişmelere uyumları ve çevresel koşulların gereklerini yerine getirebilmeleri öğretmenlerin sürekli eğitimini zorunlu kılmaktadır (Aydın, 2005:189). Kurum yöneticilerine göre işgörenlerin yetiştirilmesinde sorun yaşanmamaktadırlar. İşgörenlerin yetiştirilmesine çoğunlukla kurum içerisinde devam edilmektedir. Öncelikle özel eğitim alan bilgisine sahip yeni mezun işgörenlerin kurum içinde tecrübeli eğitim işgörenlerince yetiştirilmesi sağlanmaktadır. Sınıf öğretmenliğinden geçiş yapan işgörenler ise MEB tarafından hizmetiçi eğitim verilerek kurumlara gönderilmektedir, ancak bu personelin pratik eğitimine kurumdaki tecrübeli eğitim işgörenlerince devam edilmektedir. Ancak tecrübeli diye belirtilen öğretmenlerin ne kadar yetkin olduklarının izlenmesi ve

denetlenmesi gerekmektedir. Ayrıca MEB tarafından verilen hizmet içi eğitimin yeterliliği tartışılabilir.

6- Kurum yöneticilerine göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kuruma öğrenci bulma sorunu yaşanmaktadır. Bunun en büyük sebebi de gereğinden fazla kurumun açılmasıdır. Bazı merkezlerin sorumsuzca davranarak ailelere, çocukları hakkında, “çocuklarının kısa sürede iyileşeceği, eğitimle “normalleşeceği” gibi gerçekçi olmayan beklentiler içerisinde bırakmaları ve bekledikleri sonuçları alamayan ailelerin de sık sık eğitim kurumu değiştirmelerine ve eğitim sürecini kesintiye uğratmalarına neden olmaktadır.

7- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yöneticilerine göre özel eğitimin amaçlarını gerçekleştirme konusunda herhangi bir sorun yaşanmamaktadır. Yapılan eğitimin engelli bireyin kişisel gereksinimleri doğrultusunda, yönetmeliklerde belirlenen kurallar çerçevesindedir. Ancak yapılan görüşmelere göre özel eğitimin amaçlarına ulaşabilmek için kurum, aile, çevre birlikte hareket edilememektedir. Özel eğitime muhtaç kişilerin sosyolojik, psikolojik ve fizyolojik ağır yükümlülüğü altında ezilen ailelerinin bu konuda bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi son derece önem arz etmesine rağmen uygulamada bu konuda pek çok eksikliğin olduğu göze çarpmaktadır. Yurt dışında bu tür çocukların eğitsel tanılama, rehberlik ve danışmanlık hizmeti alma, anne ve babanın eğitime katılımı yasal bir zorunluluk iken ve anne ve babalara çocuğun özellikleri, eğitim programı, yasal hakları, eğitim sistemi gibi konularda bilgi verilerek sürece dahil edilirken ülkemizde aileler bu hizmetlerden yeterince faydalanamamaktadır. Bir diğer konu ise bazı kurum sahiplerinin özel eğitimin amaçlarından habersiz olup, kuruma yalnızca ticari bir müessese olarak bakmalarıdır.

8- Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumları yöneticilerine göre kurumlarda eğitim ortamlarının düzenlenmesi konusunda sorun yaşanmamaktadır.

9- 573 sayılı KHK yetersizliği olan çocukların eğitiminde hizmetlerin normalleştirilmesi yollarını açmıştır. Çocuğun yapabildiklerine göre, yetersizliğin türüne ve derecesine bakmaksızın, eğitim sağlanma ve artırma fırsatı ortaya çıkmıştır. Ancak, tüm bunların hayata geçirilmesi için, yetersizliği olan her çocuk için bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme ön koşuludur (Özyürek, 2005:10). Kurum yöneticilerine göre BEP’lerin uygulanmasında sorun yaşanmamaktadır. Özel

eğitim gerektiren bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda bireysel eğitim programları hazırlanmakta ve uygulanmaktadır.

Rehabilitasyon Alanında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları Raporuna göre her insan diğer insanlardan farklı bedensel zihinsel özellik ve yeteneklerle dünyaya gelmektedir. Doğuştan gelen bu özelliklerin bir kısmının yaşam boyunca değişmediğini, bir kısmının ise sosyo-ekonomik-kültürel özelliklerden dolayı değiştiğini görmekteyiz. Bu nedenle bazı bireylerin uyarıcıları alma, algılama ve tepki verme mekanizmalarındaki yetersizlikler, zrlr veya stnlkler onların akranlarından farklı olmalarına yol açmaktadır. Bireylerin; eğitilirken kendi yetenek ve özelliklerine uygun eğitim öğretimden faydalanmaları kaçınılmazdır. Bu nedenle yetersizliğe, zre veya üstün yeterliliğe sahip bireyleri toplumun değişik alanlarına kazandırmak ve yeteneklerini en st düzeyde geliştirmek için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programına (BEP) ihtiyaç duyulmuştur. Ülkemizde her ne kadar sistemli bir Şekilde uygulanmasında sorunlar yaşansa da Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı zel Eğitim programı ve düzenine gereksinim duyan her bir ocuk için geliştirilmelidir. BEP zel eğitim gerektiren çocuklara erken müdahale hizmetleri sağlayan bir çeşit ayrıntılı plandır. BEP; hedefleri, içeriği, uygulamayı ve programın değerlendirilmesini kapsamaktadır. BEP; güçlükleri olan çocukların ihtiyaçlarına ve yeteneklerine uygun bir eğitim sağlanması bakımından büyük önem taşımaktadır (Başbakanlı zrller İdaresi Başkanlığı ,2008).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP); zel eğitim gerektiren bireyler için geliştirilen ve aileleri tarafından onaylanan; bireyin, ailenin, öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve amaçlanan hedeflere ulaşmada verilecek destek eğitim hizmetlerini içeren bir eğitim ğretim programı olarak tanımlayabiliriz. BEP bireyin tüm gelişim alanlarında gözlem, gelişim, değerlendirme ölçekleri kullanarak ve amaçlanan hedeflerin gerçekleşme düzeyi doğrultusunda değerlendirilir. Birey için hazırlanacak BEP bu değerlendirme ve veriler esas alınarak gerçekleştirilmeye çalışılır. BEP ğrencinin, öğretmenin ve ailenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanır. Öğrenci bir bütün olarak ele alınır. BEP ğrenciyi bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal tüm yönleriyle gelişimini bir bütün olarak ele alıp değerlendirmeye tabi tutar(Başbakanlık zrller İdaresi Başkanlığı, 2008). Görüldüğü zere BEP'ler için ailenin katılımı zorunludur. Aileler ile ilişkiler

konusunda bu kadar sorun yaşanırken, eğitim işgörenlerini bulma konusunda sorun yaşanırken kurumların BEP konusunda sorun yaşamadıklarını belirtmeleri düşündürücüdür.

10- Kurum yöneticilerine göre öğretimde kullanılan yöntem, araç ve teknikler konusunda da sorun yaşanmamaktadır. Özel eğitimde kullanılan araç – gereçlerin çeşitlilik göstermesine rağmen pahalı olması nedeniyle çok fazla kullanılmadığı kurum yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Yöntem ve teknikler konusunda ise öğretmenler, kişisel becerileriyle farklı yöntem ve teknikler uygulamaktadırlar.

11- Kurum yöneticilerine göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri işleyiş ve çalışma kuralları konusunda sıklıkla özel eğitim alanında az bulunan bazı elemanlar sebebiyle zorluklar yaşamaktalar. Yöneticilerin bu elemanlara karşı daha tavizkar davranışları kurumların işleyiş ve çalışma kurallarında diğer elemanlar tarafından tepkiyle karşılanmaktadır. Yönetmeliklerin sık değişmesi de bu kurumların işleyiş ve çalışma kurallarının belli standartlara bağlanmasını engellemektedir.

12- Kurum yöneticilerine göre binalarının konumu, ulaşılabilirliği ve yapısal durumunda sorun yaşanmamaktadır. Ücretsiz servislerle öğrencilerin kuruma ulaştırılması sağlandığı için binanın ulaşılabilirliği ve konumu sorun teşkil etmemektedir. Binaların yapısal durumu yönetmeliklerle belirlenen kurallara uygun hale getirilerek gerekli kurum açma izinleri alındığı için sorun yaşanmamaktadır.

13- Kurum yöneticilerine göre finansman kaynaklarında sorun yaşanmaktadır. Kurumların tek finans kaynağını oluşturan eğitim ücretlerinin devlet tarafında geç ödenmesi ciddi sorun yaratmaktadır. Yönetmeliklerin sık sık değişmesi nedeniyle hangi durumlarda ödeme yapılacağı konusunda yaşanan tutarsızlıklar, kurumlar arası öğrenci sirkülasyonu kurumların finansman konusunda sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

14- Kurum yöneticilerine göre kurum giderleriyle ilgili çok büyük sorunlar yaşanmaktadır. Kurumlar verdikleri eğitim hizmetlerinin ücretlerini devletten en az iki ay gecikmeli almaktadırlar. Bu da kurumun zaten yüksek olan personel ücretleri, vergiler, elektrik, su, kira, servis, doğalgaz vb. giderlerini ödemelerinde sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Kurumlar tarafından verilen hizmetlerin kalitesinin artırılması için Bakanlığın bu konuda acil düzenlemeler getirmesi gerekmektedir.

15- Kurum yöneticilerine göre kurum aile ilişkileri en önemli sorunlarından biridir. Ailelerin çocuklarının durumlarını kabullenmemeleri, çocuklarının eğitimleri sonrasında ya büyük beklentiler içerisine girmeleri ya da ümitsiz olmaları özel eğitim konusunda yetersiz bilgiye sahip olmalarından kaynaklanmakta, bu durum da kurumlarla sorun yaşamalarına neden olmaktadır.

Okulun belirlenen amaçlarına ulaşabilmesi için, öğrencinin içinde yaşadığı ailenin de okulda verilen formal eğitim sürecine katılması ve destek vermesi gerekmektedir. Ailelerin okul etkinliklerine katılmalarına ilişkin araştırmalar göstermiştir ki, okul aile iş birliği bütün tür ve düzeylerdeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin başarısının artırılmasında temel anahtarlardan birisidir. (Burns, 1993, s.9, Aydın ,2004:162).

Okul- aile iş birliği, eğitimsel değerlere dayalı olarak, aileleri, öğretmenleri, yöneticileri ve öğrencileri bir araya getirerek eğitim gereksinimlerinin uygun biçimde karşılanması için, bu grupların birbirlerinden neler bekleyebilecekleri ve birbirlerine nasıl yardım edecekleri konusunda görüş birliği sağlar (Redding 1991,Aydın, 2004:162).

Kurumlar arası rekabet nedeniyle yapılan yanlış uygulamalar örneğin öğrenciyi kurum bünyesine alabilmek için ailelere yapılan para teklifi, odun kömür yardımı, erzak yardımı gibi uygulamalar ailelerin çocuklarının durumu üzerinden bir fayda sağlama eğilimine girmelerine sebep olmuştur.

16- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine göre son yıllarda kurum sayısının fazlaca artmasıyla oluşan rekabet ortamı kurumların birbirleriyle sıklıkla sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Öğrenci ve uzman personel transferlerinde yaşanan etik olmayan uygulamalar, kurumların birbirleriyle olan iletişimlerini koparmaktadır. Kurumların birbirleriyle olan iletişim eksiklikleri ortak hareket edememelerine sebep olmaktadır. Korucu'nun (2005) yaptığı araştırmanın sonuçların göre araştırmaya katılan kurum yöneticilerinin hepsi (%100) kurumların ortak bir noktada buluşma sıkıntısı yaşadıklarını büyük şehirlerde birden fazla dernek bulunduğunu ve ortak noktada birleşmek yerine dernekler arası bile rekabetin varlığından dolayı temel problemlere bu derneklerin işlevsel çözümler bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmamızda bulduğumuz sonuçlarla uyumludur.

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ve rehabilitasyonunu sağlamak amacıyla açılmış olan resmi ve özel özel eğitim kurumlarının konu ile ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla tanı, değerlendirme, yönlendirme, BEP hazırlama, personel eğitimi, aile eğitimi, mesleki eğitim, istihdam, toplumun bilinçlendirilmesi, mali konular, engellilerin hak ve hakları ile ilgili yasal düzenlemeler konusunda işbirliği içinde olmasının gerekliliği konun muhatabı olan herkes tarafında kabul edilmekte ancak bu işbirliği bir türlü sağlanamamaktadır.

17- Kurum yöneticilerine göre Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri RAM'la olan ilişkilerinde personelin nitelik ve nicelik açısından yetersizliği konusunda sorun yaşamaktadır. RAM'larda çalışan personelin sayısının azlığı, rapor almak üzere bekleyen kurum ve ailelerin yığılmasına, görüşme randevularının tarihlerinin uzamasına sebep olmaktadır. Haftada bir kere toplanan eğitsel değerlendirme kurulu bazen ek görüşmeler yapsa da iş yoğunluğundan bireylere çok kısa zaman dilimi ayrılmakta bu da hatalı raporların çıkmasına sebep olmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarına yönlendirilen bireylerin hastane tanıları ile eğitsel yönlendirmeleri konusunda sıklıkla çelişkiler yaşamaktadırlar.

18- Son yıllarda sıkça haberlere konu olan bazı rehabilitasyon kurumlarının haksız kazanç uğruna yaptıkları yanlış uygulamalar toplumun rehabilitasyon kurumlarına bakış açılarının önyargılı olmasına neden olmuştur. İşini iyi yapan kurumların hak ettikleri saygınlığa ulaşabilmeleri için bir an önce denetimlerin artırılarak sektörün adını kirlüten kurumların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

19- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine göre kurumların denetimleri konusunda pek çok eksiklik yaşanmaktadır. Kurumlar yeterince ve etkili denetlenmemektedirler. Yönetmeliklere göre bu kurumları denetleyen denetmenlerin özel eğitim alanında eğitim alma zorunlulukları vardır ancak uygulamalara baktığımızda bu eğitimlerin ne kadar yetersiz oldukları görülmektedir. Deneticilerin özel eğitim alanında yetersizlikleri, kurumların sadece idari konularda yüzeysel denetimler geçirdiklerini ortaya çıkarmaktadır.

20- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yöneticilerine göre yönetmeliklerin sık sık değişmesi kurumların işleyişi açısından sorun oluşturmaktadır. Bu durum Korucu'nun (2005) yaptığı araştırmanın sonuçlarıyla uyumludur. Çünkü araştırmada, kurum yöneticilerinin çoğu (%83) yönetmeliklerde çok sık değişiklikler olduğunu

birini halletmişken yeni yasal düzenlemelerin çıktığını belirtmişlerdir. Onlar yönetmeliklerin düzenlenmesinde bu işin içerisinde çalışan kimselerin olması veya danışılması gerektiğini ancak bu haliyle yönetmelikteki boşluklar olduğunu ve insanların bu boşluklardan yararlanarak bu alana özellikle ticari olarak yaklaştıklarını eklemişlerdir.

Öneriler

5.2.1 Uygulayıcılar İçin Öneriler

- 1) Özel eğitim alanında çalışacak personel eksikliğini giderilmesi için acil önlemler alınmalıdır. Özellikle özel eğitim öğretmeni, dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist ve iş-uğraşı terapistlerinin yetiştirilmesi konusunda MEB, YÖK ve diğer ilgili kurumlar koordineli çalışarak eksik giderilmelidir.
- 2) Özel eğitim alanında çalışacak eğitim işgörenlerinin özel eğitim alanındaki eksikliklerini gidermek üzere lise ve üniversitelerde özel eğitimle ilgili derslerin sayıları artırılmalıdır.
- 3) Lise ve üniversitelerde verilen özel eğitim dersleri yalnızca teori düzeyinde kalmamalı, uygulamaya yönelik dersler de artırılmalıdır.
- 4) Özel eğitim alanında çalışanlara sık sık hizmet içi eğitimler verilmeli, alanla ilgili gelişmeleri takip etmeleri sağlanmalıdır.
- 5) Özel eğitim kurumlarında geleneksel anlayışla eğitim veren emekli sınıf öğretmenlerinin çalışması durdurulmalı, özel eğitim konusunda lisans eğitimi alanlar çalıştırılmalıdır.

- 6) İllerde Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının sayıları ihtiyaca göre belirlenmeli ve bir kota koyulmalıdır.
- 7) Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yönetici olmak için özel eğitim alanında lisans eğitimi almış olma zorunluluğu getirilmelidir.
- 8) Eğitim programları eğitimdeki gelişmeler dikkate alınarak yenilenmelidir
- 9) Eğitim materyalleri geliştirilmeli ve her kurumun ulaşabileceği şekilde yaygınlaştırılmalıdır.
- 10) Bakanlığın Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yaptığı eğitim ödemelerindeki gecikmelerin engellenmesi için tedbirler alınmalıdır.
- 11) Özel eğitimde ailenin katılımına daha fazla önem verilmeli, bunu sağlamak için de aile eğitimleri artırılmalı, aileler bilinçlendirilmelidir.
- 12) RAM'larda her özür grubuna ve çoklu özre sahip bireylere göre geliştirilmiş testler ve değerlendirme materyalleri geliştirilmeli ve bulundurulmalı, uzmanlar bu materyalleri uygulayabilecek şekilde eğitilmelidir.
- 13) Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumları arasında işbirliğini ve koordinasyonun artırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- 14) Yalnızca özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin işleyişleri ve verecekleri hizmetler konusunda düzenleyici ve aydınlatıcı yönetmelik çıkarılmalıdır.
- 15) Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi sıklaştırılmalıdır.
- 16) Bu kurumları denetleyecek denetmenler özel eğitim alanında yetiştirilmeli ve gelişimlerinin devam etmesi için sürekli hizmet içi eğitimlerden geçirilmelidir.

Araştırmacılara Öneriler

- 1) Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanılan sorunlara ilişkin görüşleri araştırılabilir.
- 2) Özel eğitim muhtaç çocukların ailelerinin kurumlar hakkındaki görüşlerini içeren bir araştırma yapılabilir.
- 3) Özel eğitim açısından başarıya ulaştığı düşünölen kurumların yönetim stratejilerini içeren bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Adem, M.(1995). **Demokratik laik çağdaş eğitim politikamız**. Ankara:AÜ, EBF.

Ahmetoğlu, E. Canarslan, H. Vatansever, Ü. Kutlu, Kemal. (2005) **Zihin ve hareket engelli çocukların özel eğitim rehabilitasyon programlarına devam etmeme nedenlerinin incelenmesi**. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Haziran,Cilt 5 Sayı 1:23.

Akçamete, G. ve Kaner, S. (1999). **Cumhuriyetin 75 yılında çocuğa yönelik özel eğitim çalışmaları. 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi: Cumhuriyet ve Çocuk**, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, No: 2, 395-405.

Albayrak, P.(24/05/2007) **Neden Özel Eğitim-Zihinsel Engelli Alanında Yardımcı Eğitimcilere İhtiyaç Var**

<http://www.rehabilitasyon.com/index.php?act=showarticles&cid=95&act2=read&v=&p=&aid=2411> (03/04/2008)

Ataman,A.(2004)ed.Konrot,A. **Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri, Özel Eğitimden Yansımalar. Öze Eğitimde Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Genel Değerlendirilmesi ve Bir Yetiştirme Programı Önerisi**.Ankara: Kök Yayıncılık

Aydın, İ (2005). **Öğretimde Denetim, Durum Saptama, Değerlendirme ve Geliştirme**. Ankara, PegemA Yayıncılık.

Aydın M. (2000). **Eğitim Yönetimi**.Ankara:Hatipoğlu Yayıncılık.

Aytaç, S. (2000). **Özürülülerin Rehabilitasyonunun Artan Önemi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi , 2.

Barutçugil, İ. S. (1992). **İşletmelerde Yöneticilerin Eğitimi ve Geliştirilmesi** Uludağ Ün. İktisat ve Sosyal bilimler Dergisi, Cilt:3 Sayı:1 Temmuz.

Başaran, İ.E. (1996). **Türkiye Eğitim Sistemi**. Ankara: Yargıcı Matbaası.

Başbakanlık Özürlüler Dairesi Başkanlığı. (2000). **Özürlülere Hizmet Veren Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurum Kuruluşları İş Birliği ve Koordinasyon Toplantıları Sonuç Raporları** .Ankara: Eğitim Dairesi Başkanlığı.

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, (1999). 1. Özürlüler Şurası “**Çağdaş Toplum Yaşam ve Özürlüler**” Komisyon Raporları-Genel Kurul Görüşmeleri, TAKAV Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş. Ankara.

Başbakanlık Özürlüler İdaresi (2005).**Özürlü Çocuklara Yönelik Rehabilitasyon ve Özel Eğitim Hizmetleri Çalışması Raporu**. Ankara: Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı

Bursalıoğlu, Z.(2002). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Cerit Y. Durdu Karşlı, M. (ed.),(2003), **Okul ve Öğretmenlik**, Ankara: PegemA Yayıncılık

Demirel,S.(2007) **Çağdaş Toplum Ve Çağdaş Yaşam Anlayışı İçerisinde Hizmet Veren Özel Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Kurumları**
<http://www.korlerfederasyonu.org.tr/said.htm> (16/02/2008)

Ersoy,Ö. ve Avcı, N. (2000). **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Eğitimleri “Özel Eğitim”** . İstanbul:YA-PA Yayıncılık.

Ege, P.Altıntaş, E. Acarlar, F. Cavkaytar, A. ve Baydık, B. (2004). **Özel Eğitimde Sorunlar ve Çözüm Önerileri**. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. Yayın No:194. S: 65.

Karasar, N. (1994). **Bilimsel Araştırma Yöntemi:Kavramlar İlkerer,Teknikler**. Ankara: 3A Araştırma Danışmanlık Ltd. 6. Basım

Karatepe,H. (1982). **Özürlü Çocukların Buldukları Toplum İçinde Eğitimleri,, Sakatlığın Önlenmesi ve Rehabilitasyonu**.Ankara:Semih Ofset Matbaacılık.

Kargın, T.(2003) . **Cumhuriyetin 80.Yılında Özel Eğitim**. Milli Eğitim Dergisi, sayı 160 .

Kayaaltı , M .(2005) **Milli Eğitim Bakanlığı`na bağlı özel eğitim okullarını denetleyen ilköğretim müfettişlerinin özel eğitim okullarında yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri** (Ankara ili örneği)A.Ü.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Kırcaali- İftar , G. (1997). **Türkiye’de özel eğitime bir bakış**. Milli Eğitim Dergisi Sayı 136. Ankara.

Korucu, N. (2005) **Türkiye`de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: Kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Konrot,A.(ed.)(2004). **Özel Eğitimden Yansımalar**. Ankara:Kök Yayıncılık.

Özcan, N. (2007) **Özüllü Çocuğun Eğitiminde Ailenin Etkisi**
<http://www.rehabilitasyon.com/index.php?act=showarticles&act2=read&aid=113>
(02/04/2008)

Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım El Kitabı (2006) Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi,Ankara.

Özsoy, Y. (1990). **Türkiye’de özel eğitim**. Eğitim Bilimleri I. Ulusal Kongresi. Ankara: 24-28 Eylül. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları

Özsoy,Y., Özyürek, M., Eripek, S. (1998). **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar “Özel Eğitime Giriş”**. Ankara :Karatepe Yayınları.

Öztürk, H.(2001). **Belçika’da ve Türkiye’de zorunlu eğitim**.Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.

Özyürek, M.(2005). **Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Temelleri ve Geliştirilmesi**. Ankara : Kök

Sarı, H. (2002) **Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler**. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Şahin, S.(2003). **Özel eğitim tarihçesi**. A. Ataman (Yay. Haz.). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş.Ankara: Gündüz Eğitimcilik ve Yayıncılık.

Şişman M. ve Turan, S. Ed. Özden,Y.(2004) **Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı**. Ankara : Pegem A Yayıncılık.

Taymaz, H. (2007).**Okul Yönetimi**. Ankara:Pegem Yayıncılık.

Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2000). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara:Seçkin Yayıncılık

http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/OECD/OECD_onrapor_TRMart06.pdf

(12/03/2008)

Başbakanlık Özürllüler İdaresi Başkanlığı internet sitesi. www.ozida.gov.tr

5580 numaralı ve 8/2/2007 tarihli Özel Öğretim Kurumları Kanunu.

573/1997 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname

7/7/2005 tarih ve 25868 sayılı 5378 Sayılı Özürllüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

16.07.2006 tarihli Özürllülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürllülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik

2005 tarihli ve 25883 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Özel Özel Eğitim Kursları Yönetmeliği.

31.05.2006 ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.

EKLER

Ek 1. Özel Eğitim Ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Yaşanılan Sorunları Ve Bu Sorunların Çözümüne Yönelik Önerileri Saptamaya Yönelik Görüşme Formu

Sayın Yönetici,

“Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri” konulu bir yüksek lisans tezi yürütmekteyim. Bu araştırma kapsamında bu kurumların yöneticileri ile görüşmeler yapmaktayım.

Görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler, sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Görüşmenin yaklaşık iki saat süreceği tahmin edilmektedir.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Nimet Altinkurt

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Yaşınız :

25 yaş ve öncesi 26-30 yaş 31-35 yaş 36 - 40 yaş 40 yaş ve üzeri

3. Meslekteki kıdeminiz:

0-5 yıl 6-10 yıl arası 11- 15 yıl arası 15 yıl +

4. Yöneticilikteki kıdeminiz :

0-5 yıl 6-10 yıl arası 11- 15 yıl arası 15 yıl +

5. Özel eğitim okulundaki kıdeminiz:

0-5 yıl 6-10 yıl arası 11- 15 yıl arası 15 +

6. Göreviniz Müdür Müdür Yardımcısı

A- Merkezinizde eğitim işgörenleri hizmetlerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

1) Eğitim işgörenlerini bulma ya da seçme konusunda;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

2) Eğitim işgörenlerinin özlük haklarının sağlanması konusunda;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

3) Eğitim işgörenlerinin özel eğitim konusundaki yeterlilikleri konusunda

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

4) Eğitim işgörenlerinin izlenmesi, denetlenmesi;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

5) Eğitim işgörenlerinin yetiştirilmesi konusunda;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

B- Merkezinizde öğrenci hizmetlerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

1) Kurumunuza öğrenci bulmakla konusunda;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

2) Öğrenci işlerinde;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

3) Öğrencilerin kuruma ulaştırılmalarında;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

C- Merkezinizde öğretim sürecinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

1)Özel eğitimin amaçlarını gerçekleştirmede;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

2)Eğitim ortamlarının düzenlenmesinde;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

3)Eğitim programlarında;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

4) Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Uygulanmasında

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

- b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?
 c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

5) Öğretimde kullanılan yöntem, araç ve tekniklerde;

- a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

- b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?
 c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

6)Merkezinizin işleyiş ve çalışma kurallarında;

- a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

- b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?
 c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

D- Merkezinizde işletme ve okul bütçesinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

1)Binanın konumu, ulaşılabilirliği ve yapısal durumunda;

- a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

- b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?
 c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

2)Büro hizmetlerinde;

- a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

- b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?
 c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

3) Finansman kaynaklarında

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

4) Giderler ve kurumunuzun ödemeleriyle ilgili

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

E- Merkezinizde okul-çevre ilişkilerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

1) Kurum – aile ilişkilerinde;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

2) Diğer kurumlar ile ilişkilerde;

a) Sorun yaşıyor musunuz? ? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

F- Merkezinizin bakanlıkla ilişkilerinde yaşanan sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşleri nelerdir?

1) Milli Eğitim Müdürlüğü ile olan ilişkilerde;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

2)RAM. ile olan ilişkilerde;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

3)Kurumunuzun denetimi konusunda;

a) Sorun yaşıyor musunuz? evet/hayır

Yanıtınız evet ise;

b) Ne tür sorunlar yaşıyorsunuz?

c) Yaşadığınız sorunları çözmek için neler yapıyorsunuz?

Ek 2. Kocaeli İli Sınırları İçinde Kalan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Listesi

Derince	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL GÜN GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Derince	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL PETEĞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL BEŞYILDIZ ÖZEL EĞİTİM KURSU
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL BİL-SEV ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL BİZİM SEVGİ ÇİÇEKLERİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL GEBZE İLGI ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL GÜLEN GÖKYÜZÜ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL GÜLEN YAŞAM ÖZEL EĞİTİM KURSU
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL HANİMELİ ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL HİZMET ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL İLK HASAT ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL MUCİZE ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL YALI BAYRAMOĞLU EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL YENİ GÜN GELİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gebze	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL YENİ UMUT ÖZEL EĞİTİM KURSU
Gölcük	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL DEMİRTAŞLAR ÇAĞLAR ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Gölcük	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL DONANMA DEĞİŞİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ

Gölcük	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL DUYGUM ÖZEL EĞİTİM KURSU
Gölcük	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL ERVA MUTLU YÜZLER ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL BAHÇECİK ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL CAN UFKUM ÖZEL EĞİTİM KURSU
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL GÖZDE ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON KURSU
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL İZLENİM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL KALKANLAR YENİ HAYAT ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL ÖZVERİ ÖZEL EĞİTİM KURSU
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL SEZGİCE ÖZEL EĞİTİM KURSU
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL UMUT YUVASI ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL YANKIM ÖZEL EĞİTİM KURSU
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL YENİDOĞAN ÖZEL EĞİTİM KURSU
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL YEŞİL DOĞA ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
İzmit	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL ZAFER ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Körfez	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL GÜLÜNCE ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Körfez	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL GÜVENEL ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Körfez	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL MAVİ HİLAL ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Körfez	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL MAVİ MARMARA ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ
Körfez	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL VERİMLİ ÖZEL EĞİTİM KURSU

Karamürsel	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL AİLEM ÖZEL EĞİTİM KURSU
Karamürsel	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	ÖZEL SEVİNÇ ANNEM ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZİ